

Riksdagens snabbprotokoll

2025/26:44

SVERIGES
RIKSDAG

Onsdagen den 3 december

Kl. 09.00–17.26

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 12 november justerades.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2025/26:15 för torsdagen den 27 november i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från utrikesutskottet.

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2025/26:173

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:173 Ändrade ägardirektiv till SBAB

av Peder Björk (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 januari 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 2 december 2025

Finansdepartementet

Niklas Wykman (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2025/26:193

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:193 Prioriteringen i rättskedjan av våld mot kvinnor
av Lars Isacsson (S)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras av justitieministern Gunnar Strömmer inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 17 december 2025.

Stockholm den 1 december 2025

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Helena Swenzén

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:199

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:199 Neddragningar på Lantmäteriet

av Lars Isacsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 18 december 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 2 december 2025

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till utrikesutskottet:

RiR 2025:33 Att rädda liv och lindra nöd – Sidas arbete med det humanitära biståndet

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2025/26:59 och 71 till konstitutionsutskottet

2025/26:64 till justitieutskottet

Skrivelser
2025/26:62 till konstitutionsutskottet
2025/26:65 till finansutskottet

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Socialutskottets betänkande
2025/26:SoU11 Stärkt skydd för barn som riskerar att fara illa

Justitieutskottets betänkande
2025/26:JuU1 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Socialförsäkringsutskottets betänkanden
2025/26:SfU2 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom
2025/26:SfU4 Utgiftsområde 8 Migration

§ 7 Rikets styrelse

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU1
Utgiftsområde 1 Rikets styrelse (prop. 2025/26:1 delvis och redog. 2024/25:RS1)
föredrogs.

Anf. 1 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Herr talman! God morgon! Jag har fortfarande andan i halsen, för jag fick springa från tåget, som inte riktigt var bästa vän med mig den här morgonen. Jag ska försöka andas ut, komma tillbaka och landa lite grann.

Hur som helst vill jag börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Utgiftsområde 1 är kanske inte det största området i kronor räknat, men det är utan tvekan ett av de mest grundläggande. Här ryms själva stommen i det svenska statsskicket. Det är riksdagen, regeringen, länsstyrelserna, statschefen, demokratipolitiken och våra centrala institutioner.

Fungerar inte den delen av apparaten fungerar egentligen ingenting annat heller. Det är därför glädjande att kunna stå här i dag och tala för en budget som inte bara är stabil och förankrad i en majoritet utan som också tydligt prioriterar det som Sverige behöver i det här läget: säkerhet, robusthet och ordning i statens kärnverksamhet.

Vi kan börja med statschefen. Monarkin är en av Sveriges äldsta institutioner, och den fungerar som en enande symbol i en tid präglad av osäkerhet och globala konflikter.

Kungen och kungafamiljen genomför varje år ett mycket omfattande program, och deras arbete uppskattas brett i hela samhället. Men säkerhetsläget ställer nu högre krav även på hov- och slottsstaten. Det är därför rimligt att vi nu ger förutsättningar för att man ska kunna genomföra nödvändiga säkerhetsinsatser och fortsätta förvalta ett kulturarv som tillhör hela det

svenska folket. Budgeten stärker de här möjligheterna och gör det på ett ansvarsfullt sätt.

Vi behöver också stärka säkerheten här i Sveriges riksdag. Hotbilden mot landets demokratiska institutioner har förändrats dramatiskt. Terrorhotnivån är höjd, och vi har sett incidenter som tidigare hade betraktats som otänkbara.

Den öppna riksdagen är en självklar del av vår demokrati, men öppenhet förutsätter trygghet. Därför är det rätt och nödvändigt att Riksdagsförvaltningen nu tillförs de resurser som behövs för att stärka bevakning, it-skydd och krisberedskap. Detta är ingenting som handlar om lyx, utan det handlar om att säkra att folkstyret kan fortsätta fungera även under pressade förhållanden.

Att Sverige nu dessutom är med i Nato innebär fler parlamentariska processer och högre krav på stöd till desamma. Även det möter vi i den här budgeten.

En fungerande demokrati kräver att riksdagens ledamöter kan ägna sig åt sitt uppdrag, inte åt onödiga administrativa moment. Därför är det klokt att vi nu förstärker stödet till politiska sekreterare och partigrupper och fortsätter modernisera de digitala verktyg och system som ledamöterna använder i sitt arbete. Det är en investering i själva folkstyrets praktiska funktion.

Nästa val närmar sig redan. Ett val behöver vara säkert, robust och förtroendeskapande. I ett Europa där desinformationskampanjer och cyberangrepp blivit en realitet kan vi inte längre ta någonting för givet. Det är därför avgörande att Valmyndigheten får förutsättningar att förstärka arbetet med säkerhet, motsståndskraft och bemanning. Vallagen har skärpts, och den här budgeten säkerställer att de förändringarna faktiskt också blir verklighet.

En levande demokrati kräver även engagemang från nästa generation. Det är därför mycket positivt att resebidragen för skolor höjs, så att fler elever från hela landet kan besöka riksdagen. Det är ganska blygsamma medel i sammanhanget, men de har ändå en stor betydelse för mötet mellan unga och demokratin. Jag ser fram emot att få möta framtidens makthavare här i korridorerna.

Jag vill också lyfta Riksdagens ombudsmän, JO. Det är en av de institutioner som ytterst garanterar rättssäkerheten gentemot medborgare och ser till att myndigheter följer lagar och regler.

JO har under senare år sett ett kraftigt ökat ärendetryck, inte minst kopplat till kriminalvården. Samtidigt ökar kraven inom den så kallade Opcatverksamheten, där fler inspektioner är nödvändiga. Myndigheten arbetar intensivt för att effektivisera sitt arbete men är själv tydlig med att det inte räcker för att möta ökningen. Därför stärker den här budgeten JO:s förutsättningar, bland annat genom att skapa möjlighet att anställa fler rättssakkunniga, byråchefer och personal för de ökade tillsynskraven.

Det kan vid en första anblick se ut som att JO gör stora besparingar senare i planeringen, men det beror helt enkelt på att dess ordinarie lokaler renoveras just nu, vilket tillfälligt driver upp kostnaderna. I realiteten

är det här en verksamhet som fortsätter växa i betydelse och där förstärkningar är motiverade för att värna rättsstaten.

När vi stärker statens institutioner är det samtidigt avgörande att vi gör det med respekt för skattebetalarna. Varje skattekrona som slösas bort är en förlorad möjlighet när det gäller välfärden, tryggheten eller försvaret. Det gäller JO. Det gäller Riksdagsförvaltningen. Det gäller länsstyrelserna.

Staten måste växa där behoven växer, men den måste också effektivisera där det är möjligt. Medborgarna har rätt att förvänta sig att myndigheter arbetar smartare, tydligare och mer resultatinkriktat. Det är en linje som Sverigedemokraterna kommer att fortsätta driva och som Tidöpartierna nu tillsammans förverkligar – steg för steg.

Länsstyrelserna är regeringens förlängda arm och spelar en central roll i svensk krisberedskap. Samtidigt har de under lång tid dragits med problem. Det är otydliga uppdrag, brister i tillsyn och ibland allvarliga avvikelser. Samtidigt ökar kraven kraftigt när det gäller civilt försvar, klimatanpassning, bostadsplanering och miljöarbete.

Den här budgeten förstärker länsstyrelsernas möjligheter att klara sitt uppdrag. Men förstärkningen förenas med en förväntan: att myndigheterna måste fungera bättre, arbeta effektivare och återupprätta medborgarnas förtroende.

Herr talman! I sin helhet stärker den här budgeten politiken för fria, säkra och motståndskraftiga demokratiska processer. Det handlar helt enkelt om att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat. Det handlar om att säkerställa att våra val håller hög kvalitet och att det finns stor trygghet, och det handlar om att skydda mänskliga rättigheter och att stå emot extremistiska angrepp på det öppna samhället.

Vi stärker Integritetsskyddsmyndighetens arbete, vilket är helt nödvändigt i en tid när techjättar, avancerad AI och omfattande datainsamling påverkar varje individs frihet.

Den här budgeten är inte spektakulär, och det är precis det som är poängen. Rikets styrelse ska inte vara ett område för stora svängningar, experiment eller symbolpolitik. Det ska präglas av stabilitet, ansvar och långsiktighet.

Sverigedemokraterna och regeringspartierna levererar genom Tidösamarbetet en budget som stärker säkerheten i riksdagen, värnar monarkin och kulturarvet, utvecklar demokratin, skyddar rättsstaten och skapar robusta myndigheter och en fungerande offentlig förvaltning. Det är helt enkelt en budget som står upp för svensk demokrati, inte som ett ord utan som ett system och ett ansvar.

Jag vill än en gång yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

I detta anförande instämde Mats Green (M).

Anf. 2 JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Varje budgetproposition och varje budgetmotion ska ses som en helhet, och ramarna beslutas genom ett enda klubbslag. Därför kommer vi socialdemokrater inte att delta i beslutet, utan vi lämnar i stället ett särskilt yttrande i de delar som berör detta utgiftsområde.

Jag börjar dock med helheten. Tidöregeringen har nu lagt fram sin fjärde och sista budget för denna mandatperiod. Fyra gånger har man haft möjligheten att lägga fram en ekonomisk politik för att lösa utmaningar och rusta Sverige starkt för framtiden, och fyra gånger har man misslyckats.

Resultatet efter tre år och tre budgetar med Kristersson och Åkesson är 100 000 fler arbetslösa, familjer som varje månad kämpar med att få ekonomin att gå ihop och en tillväxt i EU:s bottenliga. Gängvåldet fortsätter, sprängningarna ökar och kriminaliteten kryper allt längre ned i åldrarna. Väntetiderna i vården är oacceptabelt långa, och klassrummen i skolorna är överfulla samtidigt som skattepengar försvinner till riskkapitalbolag i stället för att gå till elever och patienter.

Avskedsbudgeten – den fjärde – fortsätter på samma tema. Trots att den är rekordstor innehåller den inga strukturella reformer för att få igång tillväxten och minska arbetslösheten. Den blundar för behoven i välfärden och saknar tillräckliga åtgärder för att bryta nyrekryteringen till de kriminella gängen. Facit är ett försvagat och splittrat land.

Vi socialdemokrater vill något annat. Vi vill vända Sveriges negativa utveckling. I vårt budgetförslag prioriterar vi därför långsiktiga investeringar för att stärka vanligt folks ekonomi, få fler i jobb och öka tillväxten. Vi satsar på sjukvården och skolan, och vi möter en åldrande befolkning med starkt äldreomsorg.

Vi föreslår kraftfulla åtgärder för att stoppa våldet och bryta nyrekryteringen till de kriminella gängen. Vi föreslår en rättvis skattesänkning och säger nej till skattebonusar till dem som tjänar allra mest. Vi stöttar de familjer och pensionärer som har det allra tuffast. Vi säger med andra ord nej till dyrare mediciner, sänkt bostadsbidrag och ett urholkat barnbidrag, och vi säger nej till en välfärd som pressas till bristningsgränsen.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att politik är att prioritera och att Sverigedemokraterna och regeringen genom hela mandatperioden har prioriterat sänkta skatter och att ge mest till dem som redan har mycket. Socialdemokraterna har lika konsekvent prioriterat människors vardagsekonomi, jobb, tillväxt, välfärd och trygghet.

Herr talman! Utgiftsområde 1 Rikets styrelse, som vi debatterar här i dag, är en del av helheten. Det är ingen stor del, ska sägas, men den är likväl viktig. I detta utgiftsområde behandlas själva grunden för vår demokrati och vårt statsskick.

Vi socialdemokrater har sedan vårt parti bildades stått upp för de demokratiska värderingarna och allas rätt att delta i demokratin. Utvecklingen mot mer demokrati både i Sverige och globalt verkade länge

självklar, men på senare år har vi sett hur det runt om i världen har skett en tillbakagång. Allt fler människor lever under auktoritära styren, och den regelbaserade världsordningen är hotad.

Inte heller Europa, vårt närområde, är förskonat. Vi ser att rättsstatsprincipen försvagas, att kritiska röster tystas och att mediernas oberoende inskränks. Rysslands anfallskrig mot Ukraina och Magarörelsens framfart i USA är tydliga och förskräckande exempel.

Också här i Sverige finns oroande tendenser, såsom ett sjunkande valdeltagande och att hot och hat i sociala medier, i syfte att skrämja och tysta meningsmotståndare och medier, har blivit vardagsmat. För att ta några aktuella exempel ser vi nu en framväxt av så kallade aktivklubbar med syfte att bygga upp våldskapital. Nazister marscherade i Stockholm förra helgen, och man planerar för en ny marsch i Stockholmsförorten Salem nu på lördag.

Sammantaget är det en oroande utveckling som gör att fler väljer att inte delta i samhällsdebatten eller engagera sig politiskt. Det försvagar vår demokrati. Det är därför nödvändigt att motverka och bekämpa denna utveckling på varje relevant politikområde. Våldsbejakande extremism hör inte hemma i en demokrati, oavsett om det handlar om religiös, högerorienterad eller vänsterorienterad sådan.

Herr talman! I vårt särskilda yttrande tar vi upp våra förslag till anslagsförändringar i förhållande till SD-regeringens budget på detta utgiftsområde. Kortfattat innebär det att vi vill öka anslaget till allmänna val och demokrati med 40 miljoner, varav 30 miljoner går till säkerhetshöjande åtgärder för organisationer inom det civila samhället och 10 miljoner går till hågkomstresor.

Vi föreslår att Institutet för mänskliga rättigheter tillförs ytterligare 20 miljoner kronor och att anslaget till åtgärder för nationella minoriteter – ett anslag som länge har fått stå tillbaka – ökas med 41 miljoner kronor. Av dessa vigs 31 miljoner åt att upprätthålla verksamheten i de språkcentrum för minoritets- och urfolksspråk som regeringen har skurit ned på, och resterande 10 miljoner går till ökade grundanslag till minoritetspolitiken.

Vi föreslår vidare att anslagen till mediestödet ökar med 50 miljoner jämfört med regeringens förslag, eftersom vi motsätter oss den neddragning som återfinns i Sverigedemokraternas och regeringens budget. I en tid av desinformation och fake news menar vi att mediestödet är viktigare än någonsin.

Avslutningsvis föreslår vi en minskning av anslaget till Regeringskansliet med 600 miljoner kronor då kostnadsökningen under mandatperioden – 2,3 miljarder, vilket motsvarar hisnande 30 procent – inte har kunnat motiveras på ett trovärdigt sätt av regeringen.

Anf. 3 MATS GREEN (M):

Herr talman! Vi behandlar i dag konstitutionsutskottets betänkande om budgeten för utgiftsområde 1 Rikets styrelse. Det handlar om totalt 21,6 miljarder för att statens kärnverksamheter ska fungera.

Som kollegan Michael Rubbestad konstaterade är det kanske inte det mest omfattande budgetområdet vad gäller volymen pengar, men det är utan tvekan det mest grundläggande budgetområdet. Det handlar i stora delar om värandet av vår demokrati, vårt hävdvunna, stabila statsskick, vår uråldriga monarki och konungafamilj, alla grundläggande funktioner i vår statsapparat och den demokratiska styrningen av Sverige.

När det gäller finansieringen av bland annat Regeringskansliet, riksdagen, Riksdagsförvaltningen och Riksrevisionen finns det inget utrymme att sitta på staketet och bara titta på, herr talman. I stället krävs det handlingskraft, vilket den här regeringen har visat under tre års tid – och förhoppningsvis kan visa i ytterligare fyra år när väljarna har sagt sitt, herr talman.

Man kan naturligtvis slänga sig med slagord och floskler som att man satsar på byråkrati i stället för på människor. Men vad det handlar om, herr talman, är att vi måste skala upp och vässa oss i dessa extremt osäkra och omvälvande tider. Det gäller i synnerhet i vår del av världen, för Sverige ligger inte i ett tryggt, säkert och konfliktfritt hörn av världen.

Östersjön har i tusen år varit ett av världens känsligaste och mest strategiska områden. När man hör den svenska samhällsdebatten kan man ibland tro att de känsligaste områdena i världen framför allt ligger i Mellanöstern, i Syd kinesiska sjön och på Koreahalvön. Låt oss bara erinra oss om att även Östersjön är ett sådant och har varit det under tusen år. Vi befinner oss alltså tyvärr inte i den tusenåriga fredens rike.

Statsledningen måste oavsett regering vara beredd att möta helt andra och större utmaningar än vid något tidigare tillfälle sedan andra världskrigets slut för vår säkerhet och vår trygghet. Detta i en tid då kriget i Ukraina fortsätter och det säkerhetspolitiska läget för Sverige och vårt närområde är det allvarligaste på generationer, när cyberhoten ökar och när organiserad brottslighet hotar vår inre säkerhet. Vad väljer då oppositionen att fokusera på i det här sårbara läget? Jo, nedskärningar på Regeringskansliets förmåga att hantera just detta. Det är fel politik, herr talman. Skåne har närmare till kriget i Ukraina än till de egna svenska skidorterna.

När den här regeringen tog över makten för drygt tre år sedan var situationen allvarlig. Gångbrottsligheten hade vuxit till en nivå som hotade samhällets funktionalitet, och dödsskjutningarna hade nått alarmerande nivåer. Sverige hade under många år rört sig mot ökad utsatthet och minskat välbstånd. Vi blev helt enkelt fattigare och samhället farligare.

Regeringens respons har varit kraftfull. Man ser till att polisen får rätt resurser, höjer straffsatserna och effektiviserar rättsväsendet. Men kampen mot kriminaliteten kräver mer än repression. Vi måste torrlägga gängens finansiering och förhindra att nästa generation lockas in i brottslighet.

Regeringen har avsatt medel för att avtala om anstaltsplatser utomlands så att kriminella faktiskt sätts bakom lås och bom och människor som gör rätt för sig

kan leva sina liv utan att behöva möta sina förövare på gatan. Samtidigt driver regeringen omställningen till fossilfri energi, stärker försvarsförmågan och upprätthåller stödet till Ukraina, som är regeringens viktigaste utrikespolitiska uppgift.

Effekten av den moderatledda regeringens tid vid makten är tydlig i form av ökad trygghet på våra gator och mer pengar kvar i plånboken för vanliga människor. Genom en politik präglad av konsekvens och långsiktighet, reform efter reform och budget efter budget, förverkligar vi denna vision steg för steg.

Herr talman! Under utgiftsområde 1 ligger även minoritetspolitiken. Sedan attacken den 7 oktober har en minoritet i Sverige drabbats särskilt hårt. Ingen annan grupp har på så kort tid sett en sådan akut försämring av sina möjligheter att leva ett öppet och fritt liv som judarna. Rasism och intolerans är naturligtvis förkastligt oavsett mot vem det riktas, men antisemitismen har en särställning. Ingen annan grupp möter hat och hot från så många håll samtidigt – från nynazism, högerextremism, autonom våldsbejakande vänster men också från islamism.

Situationen i Malmö är särskilt allvarlig. Judiska familjer tvingas flytta. Synagogor kräver omfattande säkerhetsskydd, och barn kan inte bära sina davidsstjärnor öppet. Det är naturligtvis helt oacceptabelt, herr talman. Vi fortsätter arbetet med den nationella strategin för att stärka judiskt liv. Antisemitismen ska inte ha något som helst andrum eller tolereras i Sverige.

Valet 2026 närmar sig. Med det intensifieras hotet mot våra demokratiska institutioner. Anslaget för allmänna val och demokrati ökar med 674 miljoner kronor 2026 för att säkerställa att valet kan genomföras säkert och effektivt. Det är en nödvändig förstärkning när demokratin utsätts för påverkanskampanjer och försök att underminera vårt valsystem.

Riksdagsförvaltningen ska kunna fullgöra sina uppdrag, bland annat genom att stärka säkerheten för ledamöter. Det är tyvärr en nödvändighet när hot och hat mot förtroendevalda ökar även i Sveriges högsta beslutande församling.

Herr talman! Den här budgeten handlar om att säkerställa att Sverige kan styras, att våra demokratiska institutioner fungerar och att vi kan möta de utmaningar som vår tid ställer oss inför. Moderaterna och våra Tidökollegor tar ansvar. Vi lägger fram en väl avvägd budget som kommer att gå igenom och som tar stor hänsyn till det säkerhetspolitiska läget, stärker institutionerna för en fortsatt stark demokrati och innebär en effektiv användning av skattemedel.

Herr talman! Låt mig avsluta med att konstatera att vi moderater står för ordning och reda, en stark rättsstat, en stark demokrati och en stark konstitutionell monarki.

Vår monarki är en av världens äldsta, något av det bästa med Sverige och något som gör oss större i världen än vad vi är och större än vad våra 10 miljoner invånare annars hade berättigat till.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

I detta anförande instämde Lars Englund, Ulrik Nilsson och Oskar Svärd (alla M).

Anf. 4 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! I dag debatterar vi utgiftsområde 1, som handlar om grunden för vår demokrati, rikets styrelse, hur medier kan verka fritt och minoriteters och urfolks rättigheter. Det är de delar som ingår i det här utgiftsområdet. Men precis som tidigare talare, bland annat utskottets ordförande, har varit inne på ska man se varje partis budgetförslag som en helhet.

Vänsterpartiets budgetförslag är i sin helhet väldigt tydligt med att när tiderna är tuffa ska makten ta ansvar. De senaste åren har den svenska ekonomin utvecklats svagt med låg tillväxt och stigande arbetslöshet. Det har resulterat i en svag utveckling för framför allt hushållens konsumtion och investeringarna i näringslivet.

Sverige är ett av de länder där de ekonomiska klyftorna har ökat mest sedan 1980-talet. Regeringen har ändå valt att sänka skatterna med sammanlagt 110 miljarder under den här mandatperioden, vilket innebär att utrymmet för att satsa på hushållen och välfärden ständigt minskar. Även i år väljer man att göra skattesänkningar, nu med över 50 miljarder. I mitt partis budget finns en helt annan inriktning där vi i stället för att sänka skatterna vill beskatta bankernas övervinster och höja kapitalskatterna. Vi vill omvandla dagens rotavdrag till ett grönt rotavdrag för att underlätta den gröna omställningen. Vi stärker också välfärden, med särskilt fokus på sjukvården.

Även Vänsterpartiet gör prioriteringar. Vi föreslår exempelvis minskande anslag till hovet och lägre ersättningar till oss själva som riksdagsledamöter. I stället prioriterar vi att avsätta medel till att stärka Sameetinget och inrätta en nationalscen för Sápmi. Vi vill också se till att strategin för judiskt liv fullföljs och stärks i sin helhet. Där kan jag notera att Vänsterpartiet lägger mer pengar än vad regeringen gör. Jag tycker att det är lite sorgligt att man inte fullt ut finansierar den utredning man själv värnar.

Vänsterpartiet väljer också inom det här utgiftsområdet att behålla det särskilda anslag som regeringen avskaffade förra året för den nationella minoriteten romer. Om vi som land ska uppfylla det vi har sagt om att nå romsk inkludering till 2032 behöver regeringen lägga mer pengar på det. Det har man faktiskt gjort nu jämfört med tidigare år, men det räcker inte, för utvecklingen ser tyvärr allt sämre ut.

Jag tycker att talmannen på ett utomordentligt sätt har visat hur man kan företräda Sveriges riksdag och Sverige som stat. Jag anser därför inte att monarkin har den viktiga roll som tidigare talare varit inne på.

Herr talman! Från Vänsterpartiets sida vill vi kraftigt stärka politiken för Sveriges nationella minoriteter. Utskottets ordförande och vice ordförande höll förra veckan i ett väldigt bra seminarium som uppmärksammade att vi i 25 år har haft en minoritetspolitik för våra erkända nationella minoriteter. Problemet är bara att

utvecklingen inte går framåt så snabbt och så mycket som i alla fall vi från Vänsterpartiet hade önskat. Riksrevisionen kommer med rapporter som bekräftar den bild som de olika minoriteternas företrädare skriker om. Det gäller särskilt den svåra situation som språken har. Vi får internationell kritik, och det har vi fått genomgående under många år.

I dag brister staten i sitt ansvar. Språken är akut hotade och riskerar att försvinna. Minoriteternas kultur pressas tillbaka, och i många kommuner saknas resurser för att man ska kunna leva upp till lagen. Vi föreslår därför betydande förstärkningar. Totalt lägger vi ungefär 300 miljoner mer än regeringen i satsningar på den nationella minoritetsspolitiken.

Även Sametinget ligger under detta utgiftsområde. Samerna är ju en del av våra nationella minoriteter och är också ett urfolk. Sametinget har länge hållits tillbaka på grund av otillräckliga resurser. Man har precis fått ett nytt styre, eftersom de behövde hålla omval efter sitt senaste val.

Ett litet bevis på hur oprioriterade nationella minoriteter och urfolket samer är i vårt land är att Sametinget behövde bekosta omvalet med egna resurser. Sametingets redan knappa budget fick stå för denna omkostnad, vilken bland annat jag och några andra ledamöter i konstitutionsutskottet var skyldiga till eftersom vi också har en roll som ledamöter i Valprövningsnämnden. Det var vi som – på goda grunder, skulle jag säga – föreslog att ett omval skulle genomföras. Men jag hade inte föreställt mig att det skulle bekostas av minoriteten själv.

Herr talman! Frågan om våra minoriteter och urfolket samer handlar också om respekt och historisk upprättelse. Sverige har länge varit skyldigt att göra mer.

Något annat som jag särskilt vill lyfta fram från Vänsterpartiets budgetförslag är medierna. I en tid då desinformation, fake news och andra krafter försöker påverka det demokratiska samtalet behöver vi värna våra fria och oberoende medier. En levande demokrati kräver en mångfald av röster, inte färre, och det sista jag särskilt vill ta upp är mediestödet. Vänsterpartiet lägger mer än en halv miljard mer än regeringen.

Det som är sorgligt och som vi från oppositionen också varnade för är att man nu kan se att de riktlinjer som regeringen har gett Mediemyndigheten också gör att mångfalden bland medier försvinner. Framför allt har vi ett problem i dag med att inte ens de pengar som regeringen avsätter delas ut till oberoende och fria medier. Det utgör ett problem oavsett vilken nivå man anser att mediestödet bör ligga på, och detta är något som i alla fall vi partier i utskottet borde kunna vara överens om. Jag hoppas att regeringen kunde ta till sig det. Det handlar ju om att det som man avsätter också ska gå till de fria medierna och inte bara går tillbaka till Regeringskansliets svarta hål.

Anf. 5 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! När man kommer in som femte talare i debatten har mycket redan sagts som nu riskerar att upprepas.

Budgeten för rikets styrelse är som sagt väldigt omfattande, även om just detta utgiftsområde inte är det största. Debatten har dock väldigt många olika infallsvinklar. På de 96 A4-sidorna plus fyra sidors bilaga ryms många olika delar som man kan djupdyka i och kommentera. I utgiftsområdet ingår statschefen, riksdagen och regeringen men även Riksdagens ombudsmän, det vill säga JO, Riksrevisionen, de nationella minoriteterna, Regeringskansliet inklusive utrikesrepresentationen, länsstyrelserna, demokratipolitik och mänskliga rättigheter.

Målen för några av utgiftsområdets olika delområden har ett värde i sig att lyfta fram i den här debatten.

Samepolitikens övergripande mål är att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar.

Målet för demokratipolitiken är en levande demokrati som är uthållig och kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika.

Målet för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

Målet för politiken för nationella minoriteter är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande och stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.

Målet för medieområdet är att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadlig mediepåverkan.

Fru talman! Det är glädjande att en klar majoritet, 78 procent av befolkningen i åldrarna 16–85 år, är ganska eller mycket nöjda med hur demokratin fungerar i Sverige. Det är ingen skillnad mellan mäns och kvinnors uppfattning härvidlag. De som är minst nöjda är personer med låg utbildning och de som bor i större tätorter och städer. Där behöver naturligtvis åtgärder vidtas.

Regeringen har från och med i år ökat anslagen för hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser från 6 till 8 miljoner kronor per år. Av dessa är 1 miljon öronmärkt för hågkomstresor och utbildningsinsatser för skolor i områden med socioekonomiska utmaningar. Även folkmordet på romer under Förintelsen har uppmärksammats. Det har också gjorts insatser för att motverka antisemitism, antiziganism och andra former av rasism. Statens skolverk har tillsammans med Forum för levande historia fortsatt med att utveckla verktyget Demokratistegen för att nå fler förskolor och skolor.

Vikten av arbetet mot diskriminering och för förstärkning av de mänskliga rättigheterna belyses i en rapport om förekomst av diskriminering som vi just har tagit emot från Diskrimineringsombudsmannen. I en undersökning från 2022 uppgav 19 procent av studenter inom universitets- och högskoleområdet att de någon gång under sina studier hade upplevt sig diskriminerade. Det kunde gälla oönskad sexuell uppmärksamhet, kön, ålder, etnisk tillhörighet, sexuell läggning, funktionsnedsättning eller religion.

En fördjupad analys har gjorts av diskriminering i skolan som har samband med religion eller annan trosuppfattning. Den visar att elever med olika religiösa tillhörigheter utsätts för diskriminering. Judiska och muslimska elever är särskilt utsatta. Det kan gälla kränkningar som kan utgöra hatbrott enligt brottsbalken eller diskriminering enligt diskrimineringslagen.

Skolorna brister när det gäller att utreda trakasserier och genomföra åtgärder för att förhindra trakasserier. Det förekommer också att skolor inte tar hänsyn till religiöst påkallad måltidsanpassning eller beviljar ledighet i samband med religiösa högtider som infaller på skoldagar. Vårdnadshavare med arabiskt eller muslimskt klingande namn får sämre bemötande i skriftliga kontakter med tjänstemän inom förskola och skola. Muslimska flickor som bär slöja blir utsatta för trakasserier, ibland av lärare och ibland av andra elever. Brottsförebyggande rådet beskriver att muslimska elever blir utsatta för islamofobiska hatbrott i skolan.

Även många kristna elever har upplevt att de blivit kränkta i skolan. En tiondel har dessutom blivit kränkta av en lärare. Kristna elever kan ifrågasättas av både andra elever och lärare, och det finns exempel på lärare som förminskar kristna elever eller behandlar dem som mindre vetande. Naturligtvis är inget av detta acceptabelt.

Rapporten belyser också diskriminering som har samband med funktionsnedsättning vid rekrytering och visar att personer med funktionsnedsättning väljs bort. De flesta anmälningarna gäller personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, men det handlar även om personer med rörelse-, hörsel- och synnedsättning, diabetes, bipolär sjukdom och intellektuell funktionsnedsättning. Skälet till att de väljs bort bedöms till stor del vara att arbetsgivaren inte är beredd att göra nödvändiga anpassningar av arbetsuppgifter och arbetsmiljö.

En annan, pinfärsk rapport från Skolverket handlar om antisemitism i skolan. Den understryker vikten av den satsning som regeringen gör för att stärka arbetet mot antisemitism och rasism och för att stärka judiskt liv i samhället.

Fru talman! Målet för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter, något som ska genomsyra all politik. Av budgetpropositionens del 1, som vi avhandlar i dag, framgår en rad åtgärder som regeringen vidtar mot diskriminering och för att stärka arbetet med de mänskliga rättigheterna. Handlingsplanen för mänskliga rättigheter har fortsatt, med informations- och kompetenshöjande insatser som har involverat både näringslivsorganisationer, företag, offentlig sektor och det civila samhället. Detta fortsätter naturligtvis med denna budget.

Institutet för mänskliga rättigheter bidrar till det systematiska arbetet genom att följa, undersöka och rapportera hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas.

Med dessa kommentarer vill jag, fru talman, yrka bifall till utskottets förslag gällande utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

Anf. 6 MUHARREM DEMIROK (C):

Fru talman! Den liberala demokratin är fundamentet i vårt samhälle. Med den följer friheter och rättigheter, skydd för minoriteter och en garanti för att den enskilda människan kan forma sitt eget liv, skyddad från statligt godtycke och majoritetens makt. Men det följer också en massa andra fina saker, som att kunna stå här i dag och ha en debatt där vi i mångt och mycket är eniga. Det är det finaste i Sverige: en saklig debatt utan hårda ord men där vi kan belysa våra olika åsikter.

Vi lever i en tid av allvar, med krig i vårt närområde, en växande misstro mot demokratiska institutioner och illvilliga aktörer som strategiskt arbetar för att splittra oss. I det läget måste vi förstärka inte bara det militära och psykologiska försvaret utan även det konstitutionella försvaret, själva hjärtat i vår förvaltning.

För att vaka över alla dessa fri- och rättigheter krävs en effektiv, opartisk och robust förvaltning. Denna förvaltning, tillsammans med de institutioner som ska säkra rättssäkerheten och domstolarnas oberoende, återfinns just i utgiftsområde 1 Rikets styrelse, som vi debatterar i dag.

Fru talman! Jag skulle vilja lyfta två historiskt viktiga steg som börjar närma sig slutet, där vi börjar komma i mål. Det första var Centerpartiet med om att driva fram under förra mandatperioden, nämligen grundlagskommittén. Vi har relativt nyligen tagit det första beslutet av två om stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende. Kravet på kvalificerad majoritet för grundlagsändringar bygger in nödvändig eftertanke och säkrar demokratins spelregler mot tillfälliga majoriteter. Det här, vänner, stärker vår motståndskraft.

Det andra handlar om stärkt konstitutionell beredskap och ligger på våra bord just nu. Vi ser hur angeläget det är att säkerställa att vårt beslutsfattande vilar på trygg och legal grund även i svåra fredstida kriser. Men vår hållning från Centerpartiet är tydlig. Den ökade beredskapen får aldrig åstadkommas på bekostnad av demokratisk insyn och kontroll. Eventuella befogenheter måste vara tidsbegränsade och underställda strikt kontroll av riksdagen, precis som i det förslag som nu föreligger.

Fru talman! En oroande utveckling i Sverige just nu är den ökade utsattheten för offentligt anställda. Handläggare, socialsekreterare, chefer och domstolspersonal utsätts för trakasserier, påtryckningar och rena hatkampanjer. Det påverkar beslutsfattandet och vår demokratiska framtid.

Centerpartiet lyfte redan för flera år sedan frågan om de växande hoten, hatet och trakasserier mot offentligt anställda. Nu ser vi tyvärr att problemet inte bara kvarstår, utan det växer. Detta är ett demokratiskt kärnproblem, och vi måste ta det på största allvar. Lagstiftningen behöver skärpas. Arbetsgivare behöver

bättre verktyg, men också vi som politiker måste ta vårt ansvar. Vilka ord vi väljer och hur vi bemöter varandra spelar roll. Vilket tonläge vi bidrar till spelar roll.

En annan mycket oroande utveckling är hur antisemitismen växer, inte minst i våra skolor. Vi såg det i den senaste rapporten från Skolverket – läget är djupt oroande. Det handlar om judiska elever som tystnar, elever som undviker att bära sina symboler och en vardag där hatet normaliseras. Det här är en gräns som aldrig får flyttas. Skolan ska vara en trygg plats för varje barn. Därför måste vi ta detta på allra största allvar, markera tydligt och stå upp för dem som utsätts – varje gång, överallt.

Forum för levande historia har där en central roll och måste få de resurser som behövs för att fortsätta sitt arbete, inte minst med hågkomstresor för unga. I tider då Förintelsen förvrängs och relativiseras är deras uppdrag viktigare än på mycket länge.

Fru talman! Eftersom majoriteten har antagit en budget med en annan inriktning än Centerpartiets avstår vi från ställningstagande till hur anslagen ska fördelas. Men vi avstår inte från att uttrycka vår åsikt om politiken inom området. Vår budgetkritik är, precis som tidigare, tydlig.

För det första: Regeringskansliets oproportionerliga expansion är faktiskt stötande. På tre år har Regeringskansliets kostym vuxit med över 2 miljarder. Samtidigt har många myndigheter, de som i praktiken ska genomföra regeringens politik, fått betydligt lägre anslag och till och med besparingskrav. Det här håller helt enkelt inte ihop. Vi behöver ett starkt regeringskansli, ja. Men vi behöver också ett rimligt regeringskansli. Det är dessutom fel prioriterat i ett land där regional utveckling och service behöver stärkas.

Centerpartiet står fast vid att anslaget till Regeringskansliet ska minskas med 600 miljoner kronor nästa år. De pengarna gör mycket större nytta ute i landet.

För det andra: Vi måste lösa de samhällsproblem som slår mot medborgare och näringsliv. Sverige har ett tågkaos – vi fick höra det från den här talarstolen även tidigare i morse – och vägar som förfaller. Därför föreslår vi att 50 miljoner kronor av anslaget ska användas för att inrätta en kriskommission just för infrastrukturen. Vi måste få en plan på plats nu för att stoppa det akuta förfallet.

För det tredje: För att klara den gröna omställningen och upprätthålla statlig service i hela landet måste vi stärka våra regionala myndigheter. Vi föreslår därför ytterligare satsningar på våra länsstyrelser, inte minst för att korta handläggningstiderna för tillstånd. Det är just genom snabbare beslut om tillståndsprocesser – inte genom ökad byråkrati i Regeringskansliet – som vi säkrar svenska företags konkurrenskraft.

Fru talman! Avslutningsvis: Vi kan inte ta demokratiska landvinningar för givna. Det är upp till var och en av oss, särskilt i denna kammare, att se till att de institutioner som vår demokrati vilar på – domstolarna,

förvaltningen och våra grundlagar – är rustade för att möta framtiden.

Att försvara Sverige i oroliga tider är nödvändigt. Däri ligger att försvara våra grundläggande rättigheter och att värna den opolitiska, rättssäkra och professionella tjänsteman som varje dag är demokratins yttersta garant.

Anf. 7 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Jag ska försöka klara av det formella först. Miljöpartiets budgetförslag passar ju inte helt i den budgetram som riksdagen har beslutat om. Vi deltar därför inte i det här beslutet, men jag hänvisar först till våra särskilda yttranden.

Det är särskilt fint att prata om rikets styrelse. Jag kommer att tala om ungefär samma frågor som 2024, som året före det och kanske också som 2022. Det är helt enkelt frågor som berör Miljöpartiet. Kanske uttrycker det också en viss frustration över att samma frågor återkommer år efter år.

Jag tänkte tala lite om demokratifrågorna och i samband med det också prata om länsstyrelserna, dessa fyrbåkar av statlig närvaro i små och stora regioner, med angelägna frågor och uppdrag. Jag ska säga något om hur vi ser på medier och mediestöd och om hur vi tänker om Institutet för mänskliga rättigheter. Men jag vill börja med stödet till urfolket samerna och till våra fem minoriteter, som förutom samerna omfattar judar, romer, sverigefinnar och minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset.

Fru talman! Jag har det senaste året ägnat en hel del tid åt att försöka förstå hur vi skulle kunna hitta bättre platser och sätt att mötas på – minoriteterna, samerna och vi andra. Vi behöver det. Jag fick en möjlighet att besöka FN:s urfolksforum och fick en inblick i några av de frågor som gemensamma för urfolk var de än är i världen.

Här hemma har jag träffat representanter för samebyar, företag, myndigheter och organisationer och givetvis pratat med samer även utanför samebyarna, på plats i Sápmi, i Stockholm, i Almedalen och digitalt.

Miljöpartiet står självklart för samers rättigheter och för ett levande samiskt samhälle. Sedan vår tid i regeringen och nu som oppositionsparti har vi drivit på för högre ambitioner i politiken för det samiska folket, och det fortsätter vi att göra.

Det är två begrepp som har blivit alltmer tydliga för mig vilkas innebörd försvårar för oss att bidra till en god utveckling. Det första är ”asymmetrisk maktfördelning”. Flera samebyar och forskare har pekat på de orimliga krav som ställs på en i princip ensam representant för en sameby som i möten kanske ställs mot ett internationellt mineralföretag som har hela avdelningar med jurister och avtalsexperter. Så sent som nu i veckan hörde jag att Gabna sameby är beredd att säga upp ett mer än decennielångt samarbete med LKAB. Planerna för den nya gruvan Per Geijer i Kiruna hotar att dela byn i två och försvåra eller omöjliggöra för rennäringen att förflytta sig i området.

Detta illustrerar också det andra begrepp som jag har hört många gånger den senaste tiden: ”kumulativa effekter”. För samebyarnas del handlar det om att en etablering av något slag läggs till en annan etablering, och den sammanlagda påverkan blir väldigt stor. En väg, en järnväg, en gruva, en vindkraftsanläggning eller en elledning går kanske att hantera, men tillsammans blir det bara för mycket.

Fru talman! Vi behöver också långsiktighet i satsningarna för våra minoriteter – judar, romer, sverigefinnar, tornedalingar, kväner och lantalaiset. För tornedalingarna finns många utmaningar som också gäller samerna. För två år sedan kommer rapporten från sanningskommissionen för denna minoritet, kallad *Som om vi aldrig funnits*, med en rad förslag varav de flesta inte har genomförts.

Jag vet att det till exempel var en väldigt fin samling i en kyrka i Tornedalen relativt nyligen. Men risken är att rapportens titel *Som om vi aldrig funnits* gäller än.

Vi menar att det krävs en stark och långsiktig finansiering för att säkra minoritetsspråkens och minoritetskulturens egenmakt och överlevnad. Vi vill därför göra finansieringen av de nationella minoriteterna permanent, motsvarande den som fanns 2022–2024. Barn och unga ska ha möjlighet att lära sig sitt minoritetsspråk. Judar, romer, sverigefinnar, tornedalingar och samer som vill återta språk och kultur ska kunna göra det. De nationella minoriteternas organisationer behöver utökat stöd, och de nationella minoriteternas kultur och historia behöver synliggöras för fler.

I sammanhanget vill jag också nämna Sámi Gielagáldu, det centrum för bland annat normering av de samiska språken som finansieras gemensamt av samedingen i Sverige, Norge och Finland.

I budgeten har vi markerat behovet av ytterligare fokus och arbetet med att stärka förutsättningarna för Sametinget. Det är en viktig del i att främja det samiska folkets självbestämmande och delaktighet. Där finns ytterligare åtaganden i konsultationsordningen som innebär en ökad belastning på Sametinget. För att stärka dess verksamhet föreslår vi i Miljöpartiet att ramanslaget höjs med 50 miljoner kronor årligen.

Arbetet med en samisk parlamentsbyggnad behöver påskyndas. Det finns ett starkt demokratiskt värde i att Sveriges andra folkvalda parlament får sin egen byggnad. Det har diskuterats i mer än 30 år, och vi vill uppmana regeringen att ge Statens fastighetsverk i uppdrag att fortsätta med förstudien om projekteringen. Vi föreslår att förstudieprojekteringen kan finansieras inom vår föreslagna satsning.

I januari 2024 överlämnades betänkandet *Ett starkt judiskt liv för framtida generationer*, med förslag till en nationell strategi för stärkande av judiskt liv i Sverige. Strategin föreslås genomföras under åren 2025–2034 med utgångspunkt i Sveriges internationella åtaganden för nationella minoriteter och minoritetsspråk. Utredningen har identifierat ett antal målsättningar för att strategin ska få genomslag och leda till varaktiga förändringar.

Som flera här före mig har påpekat har förutsättningarna har förändrats kraftigt de senaste två åren. Vi tvingas alltmer tala om säkerhetsatsningar och en tilltagande antisemitism som på något vis överskuggar allt annat. Det gör ju inte det andra mindre viktigt, men vi måste naturligtvis klara alla delar i detta.

Fru talman! Den långsiktiga strategin för romsk inkludering antogs också 2012 med det övergripande målet att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha möjligheter i livet som är likvärdiga med de som den som är icke-rom har. Två särskilt utpekade verksamhetsområden är utbildning och social omsorg. Det innebär att de utbildningsklyftor som skapas av utanförskap ska elimineras och att den romska gruppen ska ges tillgång till förskola och äldreomsorg på sitt modersmål.

Strategin för romsk inkludering måste ges en långsiktig och tillräcklig finansiering. Regeringens ansträngningar för att förverkliga strategin lyser tyvärr med sin frånvaro. Detta blev inte minst tydligt i förra årets budget, där anslagen för nationella minoriteter och romsk inkludering helt enkelt slogs ihop.

Fru talman! För att länsstyrelserna ska bidra till att öka samhällets förmåga att möta klimatförändringarna behöver de tillföras resurser. Uppgifter där länsstyrelserna utifrån sitt uppdrag och sin kännedom om de lokala förhållandena kan bidra är framtagande, genomförande och uppdaterande av regionala handlingsplaner för klimatanpassning liksom stöd när det gäller att anlägga ett klimatanpassningsperspektiv i såväl regionala som nationella arbeten.

För att säkra länsstyrelsens arbete med att begränsa samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringarna satsar Miljöpartiet i sin budget 95 miljoner kronor under detta anslag. Vi satsar på länsstyrelsernas regionala arbete med energiplanering och klimatomställning. Vi avvisar samtliga regeringens satsningar som är öronmärkta för ny kärnkraft, inklusive medel för tillståndprocesser. Det blir alltså en liten minuspost där.

Arbetet för att värna och stärka vårt fria och öppna samhälle måste ständigt fortsätta. Vi får aldrig ta vår demokrati för given.

För att skydda våra demokratiska grundvalar vill vi göra det svårare att genomföra grundlagsändringar. Vi vill skydda oberoende medier i hela landet och stärka domstolarnas oberoende. Vi vill sänka rösträttsåldern från 18 till 16 år i allmänna val som ett första steg på prov i svenska kommuner. Vi vill också genomföra flera av de förslag som föreslogs av kommittén Demokratin 100 år, bland annat att inrätta en nationell demokratifunktion.

Länsstyrelserna spelar som vi ser det en mycket viktig roll i våra regioner, och den statliga närvaron i regionerna är i högsta grad betydelsefull. Som regionala kontaktytor och gränssnitt till lokal och regional verksamhet är länsstyrelserna oöverträffade. Därför är det rimligt att ge länsstyrelserna det demokratiframjande uppdraget.

Vi säger nej till AI för ansiktsgenkänning i realtid och därmed till regeringens satsning på 3 miljoner

2027 och 2028. Därmed minskar medlen till Integritetsskyddsmyndigheten.

En grundläggande del i demokratin är skyddet och respekten för de mänskliga rättigheterna. Institutet för mänskliga rättigheter är en central aktör för att fortsätta stärka och skydda dessa principer. Vi föreslår att Institutet för mänskliga rättigheter tillförs de medel man har äskat de närmaste åren i storleksordningen 25 miljoner.

Fru talman! Ett starkt mediestöd är en demokratisk investering. Det handlar om att ge utrymme för allsidig nyhetsförmedling, små redaktioner, lokala medier och alternativa röster som annars riskerar att trängas undan av marknadskrafter. Vi vill ytterligare stärka förutsättningarna för oberoende och granskande journalistik och stärka områden med svag bevakning. Vi vill därför öka mediestödet med 50 miljoner kronor.

Slutligen vill vi förbättra samordningen av medie- och informationskunnighetsfrågor mellan samhällets olika sektorer. En nationell strategi för stärkt motståndskraft mot desinformation och propaganda bör tas fram så att medie- och informationskunnigheten kan stärkas. Ett sådant arbete måste ske i nära samarbete med de aktörer som påverkas mest. För det ändamålet föreslår vi att 10 miljoner kronor avsätts till arbete hos Mediemyndigheten.

Jag ber om ursäkt för överdragen tid, men det var viktiga frågor. Jag kände att jag var tvungen att fortsätta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 8 Den årliga revisionen av Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU15
Den årliga revisionen av Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (framst. 2025/26:RR6)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 16.)

§ 9 Ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU10
Ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård (prop. 2025/26:27)
föredrogs.

Anf. 8 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi socialutskottets betänkande om ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Fru talman! För alla landets pensionärer är i dag en stor dag. I dag ska vi prata om en historisk reform på välfärdsområdet här i Sveriges riksdag. Det är faktiskt den största välfärdsreformen på 20 år här i Sverige.

Vi pratar givetvis om Tiotandvården. Detta är ett vallöfte som Sverigedemokraterna gav våra väljare i valrörelsen 2022 och som också blev en del av Tidöavtalet. Jag är glad över det goda samarbete vi har tillsammans med regeringspartierna och allt bra som vi gör och har gjort för Sverige under den här mandatperioden, men denna reform gör mig lite extra stolt. Det är en välfärdsreform som stärker värdigheten, tryggheten och möjligheten att leva ett gott, leende liv på äldre dagar.

Vi gör såklart även andra bra saker för våra äldre. Exempelvis har vi språkravet inom äldreomsorgen för att våra äldre ska kunna få en värdig ålderdom och kunna förstå och göra sig förstådda. Det är egentligen en annan debatt, men jag känner mig ändå lite nödgad att säga det. Vi vet ju att man i debatten stundtals säger att vi tillsammans med regeringen bara driver hårda frågor. Det är givetvis inte sant, och den här reformen är ett tydligt bevis på det.

Jag vill också passa på att säga att samarbetspartierna under den här mandatperioden har genomfört och fortfarande gör de allra mest nödvändiga reformerna för Sverige. Aldrig tidigare har vi haft ett så högt tempo på departementen. Det tål också att sägas. Vi vill göra mycket för att få ett bättre samhälle.

Nog om det, fru talman, men visst är det lite så här: Vi pratar ofta i den här kammaren om hälso- och sjukvården i Sverige, om våra köer och om resurserna och kvaliteten. Det är en viktig fråga, så det ska vi såklart fortsätta göra. Men det är ett faktum att tandvården ofta hamnar lite i skymundan trots att munhälsan påverkar precis allt. Den påverkar hur vi äter, hur vi pratar, hur vi ler och hur vi mår, både fysiskt och psykiskt. Allra mest påverkar den oss när vi blir äldre. Det är ofta då som problemen hopar sig, just på grund av åldern. Vi får en annan typ av medicinering, som leder till muntorrhet. Det är också då som kostnaderna allt som oftast stiger och känns allt tyngre.

Det är därför den nya tandvårdsreformen är så viktig och så betydelsefull för människors vardag. Den gör skillnad på riktigt i människors plånböcker, fru talman.

Låt mig berätta vad det här handlar om. Från och med den 1 januari 2026, alltså om lite mindre än en månad, införs ett nytt högkostnadsskydd som fått namnet särskild tandvårdsersättning. I en första etapp rör det personer som fyller 67 år eller mer under 2026. Vi tycker att det är en värdig och rättvis start på reformarbetet att de som har varit med och byggt Sverige och nu är pensionärer också är de som först får ta del av förbättringarna som görs. Det är genom deras arbete som grunden har lagts på vilken vi nu bygger vidare det svenska välfärdsbygget. Det är också de äldre som allt som oftast har de allra största behoven.

Huvudfokus för oss har varit att tänderna är och ska vara en del av kroppen och att vi ska ha ett skydd som

är så likt det skydd vi har inom hälso- och sjukvården som möjligt. Tandvård ska i större utsträckning ges efter behov och inte efter plånbok och förmåga. Det här är i grunden en rättvisefråga. Det innebär att för många blir tandvården nu mer tillgänglig och kostnaderna mer förutsägbara. Vi vet att rädslan för att gå till tandläkaren utan att veta vilket pris man ska betala när man lämnar tandläkarstolen har gjort att många inte ens har vågat gå dit. Det är ett problem som vi nu stänger för dem som reformen berör.

Högekostnadsskyddet är utformat för att träda in när det finns åtgärder och behandlingar som behöver göras för att befolkningen ska ges en god och funktionell tandstatus. Vad som inte ingår är de förebyggande åtgärderna såsom basundersökning, tandstensborttagning och röntgen. Det är ganska logiskt, då reformen tar sikte på att subventionera de åtgärder som behöver vidtas för att man ska ha en fullgod tandstatus.

I reformen ingår alltså alla lagningar, rotbehandlingar, reparationer av skador på munnens alla tänder samt fast protetik upp till tandposition 5. Det vill säga att om du behöver fast tandprotetik på position 4 fixar vi givetvis det. Behöver du laga en kindtand på position 7 gör vi givetvis det också.

Patienten kommer summa summarum att betala endast 10 procent av referenspriset för dessa åtgärder. Staten kliver alltså in och tar resterande 90 procent.

Låt mig ge ett konkret exempel. En lagning av en tand landar på cirka 1 200 kronor. Patienten betalar från och med den 1 januari 120 kronor. Det är en ganska rejäl sänkning. Ju större åtgärder som behöver vidtas, desto större blir också skillnaden i pris för den enskilde att betala.

Jag pratade med en kvinna för ett par veckor sedan som med tårar i ögonen berättade det här för mig: För ett tag sedan gick jag till tandläkaren, för min tandprotets har blivit för stor för att jag har minskat i vikt på grund av min ålder. Tyvärr gick det inte att lösa ekonomiskt för mig. Men nu har jag tack vare er, tack vare att ni har tagit grepp om det här, äntligen råd med en ny. Annars hade jag fått gå med munnen stängd och vara tandlös. Detta är inte värdigt ett välfärdsland som Sverige, och det är absolut inte en värdig ålderdom, fru talman.

Vi vet att många äldre av ekonomiska skäl har fått avstå och skjuta upp sin tandvård. För dem hamnar tandvården nu inom räckhåll. Detta är alltså en reform som syns direkt i plånboken och som verkligen gynnar den enskilde och gör skillnad.

Det kan i sammanhanget också nämnas att effekten av detta är att den genomsnittliga kostnaden för en patient som är 67 år eller äldre beräknas sänkas med cirka 59 procent – från 4 600 kronor ned till 1 900 kronor. Det är alltså den genomsnittliga kostnaden. Om vi räknar bort den grupp som så att säga är väldigt behandlingstung landar den genomsnittliga kostnaden på cirka 1 400 kronor, vilket är i linje med det högekostnadsskydd vi har inom hälso- och sjukvården. Om man ska bena i det ytterligare kommer cirka 75 procent att

ha en årlig tandvårdskostnad som faktiskt är lägre än 1 400 kronor.

Fru talman! Det är ett faktum att det har funnits regeringar före den regering som i dag styr riket – och även partier – som under väldigt lång tid har pratat om en liknande reform men inte lyckats genomföra några större förändringar inom tandvården. Men nu gör det här gänget det, och det är glädjande.

Låt mig också passa på att avsluta med att bemöta den lite smått vridna kritik som kommer bland annat från oppositionen. Jag tycker att det ligger på sin plats.

Det handlar bland annat om frågan om det förebyggande arbetet och att vi inte satsar på det. Saken är den att det är precis lika viktigt som tidigare, och vi gör inga försämringar i och med reformen. Allting är i princip som det har varit tidigare. Således har det varit fritt för alla partier att lägga fram budgetförslag för att stärka det förebyggande arbetet. Jag har inte sett något tydligt konkret beslut på detta, men det kanske lyfts upp under debatten här i dag.

Jag vill däremot ta tillfället i akt att förklara lite för alla er som lyssnar och som inte är fullt insatta i hur det fungerar. Det finns olika bidrag inom tandvården. Bland annat finns två bidrag – ett allmänt tandvårdsbidrag och ett särskilt tandvårdsbidrag. Dessa träffar lite olika. För det allmänna tandvårdsbidraget gäller från 2025 att alla som har fyllt som lägst 20 och år och som högst 23, eller som är minst 65 år, får ett årligt allmänt tandvårdsbidrag på 600 kronor. Övriga personer får 300 kronor.

Detta allmänna tandvårdsbidrag som vi kallar ATB kan sparas i två år, och om man som 20-åring då besöker tandvården för att göra sin årliga basundersökning – eller i vilket spann man nu gör den – har man totalt 1 200 kronor till sitt förfogande. En basundersökning ligger väl på cirka 1 150 eller 1 200 kronor, och det innebär då att man om man går vartannat år har en kostnad på i princip noll kronor för att kunna gå och göra sin basundersökning. Detta är en viktig del att ta upp i sammanhanget, då det har riktats viss kritik rörande just den ålderskategorin.

Förutom det allmänna tandvårdsbidraget finns också ett särskilt tandvårdsbidrag, vilket är ett ytterligare kompletterande bidrag för förebyggande tandvård till personer som riskerar att på grund av viss sjukdom eller funktionsnedsättning få försämrad tandhälsa och som har ett stort tandvårdsbehov. Detta bidrag kan ges i förebyggande syfte.

Det särskilda tandvårdsbidraget uppgår till 600 kronor per halvår, och det höjer vi nu till 1 000 kronor från och med den 1 januari. Detta kan ges exempelvis till personer med diabetes eller andra sjukdomar som tandvården har bedömt behöver detta. Det kan nyttjas i det förebyggande arbetet när det gäller basundersökning eller till exempel tandsten, vilket gör att vi fortsatt subventionerar och inriktar fokus på det förebyggande arbetet.

För Sverigedemokraternas del är tanken med den här reformen att den ska införas stegvis. Den ska också omfatta fler åldersgrupper för att slutligen nå hela

befolkningen. Att göra det stegvis är givetvis nödvändigt för att säkra professionens förmåga och kapacitet att möta ökad efterfrågan. Nu genomför vi tillsammans med regeringen den första etappen, och det kan väl knappast bli en bättre julkapp från politiken till våra äldre den här vintern.

Anf. 9 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)

replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Linda Lindberg för anförandet!

Jag håller med om mycket av det som sades i anförandet, och det är bra att vi nu går vidare med en tandvårdsreform som gör att fler personer kommer att få tillgång till bättre tandvård och i slutändan få bättre munhälsa.

Denna tandvårdsreform tar tag i en del av problematiken. Vi vet att äldre generellt har sämre tandhälsa än vad yngre människor har, och nu fokuserar reformen på det. Samtidigt vet vi att tandhälsan skiljer sig också regionalt i landet.

Det som gör att man får sämre tandhälsa på våra landsbygder och i våra glesbygder jämfört med i våra storstadsområden handlar till stor del om tillgången till tandvård. Om man tittar på våra 79-åringar, fru talman, kan man se att 75 procent av dem som bor i storstad har 20 tänder kvar i munhålan när de är 79 år. På våra landsbygder är det bara drygt 50 procent.

I utredningen till denna tiotandvård föreslogs att ett kommuntypstillägg skulle sättas in, som skulle ge storstadskommuner ersättning precis enligt det system som nu har beskrivits men där landsbygdskommuner och glesbygdskommuner skulle få högre ersättning för tandvården. På det viset skulle man kunna ge en lite mer jämlik tandvård över hela landet. Men det här förslaget, fru talman, finns inte med i betänkandet. Regeringen skjuter det på framtiden, och det är väldigt oklart när eller om det över huvud taget kommer ett sådant tillägg.

Jag undrar: Vart har kommuntypstillägget tagit vägen? Och tar inte Sverigedemokraterna den skillnad vi ser i landet mellan stad och landsbygd på allvar?

Anf. 10 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna är väldigt måna om en levande landsbygd och har väldigt högt tonläge i detta. Vi ser det som en viktig del. Det är någonting som Centerpartiet har tappat lite någonstans på vägen. Jag vet inte varför man har valt att rikta sig mer till storstadsregionerna.

När det gäller frågan om kommuntypstillägget är det precis som ledamoten säger. Det finns inte med i den här utredningen – eller det fanns med i utredningen, men det finns inte med i propositionen. Det finns såklart anledningar till detta. Det är inte så att vi inte tycker att det är viktigt, utan vi anser att det behöver hanteras i en särskild ordning – inte minst för att det tenderar att ligga väldigt nära vad som utifrån EU-rättens mening skulle kunna vara ett statsstöd. Då behöver vi hantera det på ett korrekt sätt så att det när det

väl landar blir funktionellt och inte strider mot någon typ av EU-rättslig förordning. Det är av den anledningen vi väljer att plocka bort detta, och vi kommer att återkomma till riksdagen vid ett senare tillfälle när detta väl har landat.

Jag håller med om problembeskrivningen gällande att vi behöver säkerställa att vi har en jämlik tandvård precis som vi ska ha en jämlik hälso- och sjukvård över hela landet. Det ska inte spela någon roll var i landet man bor eller befinner sig för att man ska kunna få tillgång till adekvat välfärd. Där är vi helt överens. Det finns liksom inga stridigheter i detta.

Jag stannar där, för jag tycker att jag har gett ledamoten ett tillräckligt gott svar.

Anf. 11 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)

replik:

Fru talman! Jag delar ledamotens åsikt om att Sverigedemokraterna har haft ett högt tonläge kring landsbygdspolitiken och att hela landet ska leva. Det var ett väldigt högt tonläge i valet. Sedan kom ju tiden efter valet. Då sänktes tonläget ordentligt, och det visade sig att Sverigedemokraternas landsbygdspolitik bara handlade om att sänka priset på bensin och diesel. Sedan tog det slut.

Nu hade ju Sverigedemokraterna i samband med den här reformen en möjlighet att faktiskt visa att även välfärden är viktig att se till att få jämlik över hela landet. Man har ju inte tagit några initiativ när det gäller att göra sjukvården eller skolan jämlik. Nu har vi dock en proposition och ett betänkande som berör tandvården. Där fanns en konkret möjlighet att se till att tandvården kunde få bättre förutsättningar att bli jämlik mellan stad och land. Men det gör man inte.

Ledamoten säger att det beror på osäkerhet kring statsstödsreglerna. Samtidigt visar utredningen att det inte finns någon större osäkerhet där, utan man är rätt övertygad om att detta är förenligt med EU:s statsstödsregler.

Det kanske snarare handlar om att man inte är beredd att lägga de pengar som krävs för att klara av den ökade kostnaden för våra landsbygder i syfte att ge en mer jämlik tandvård. Prioriteringarna har ju sett ut så även tidigare – man har inte velat lägga de pengar som krävs för att ge en jämlik välfärd på våra landsbygder. När Sverigedemokraterna, som haft ett högt tonläge gällande landsbygden, nu hade en konkret möjlighet brydde man sig ändå inte om det.

Om det ändå skulle komma ett kommuntypstillägg från regeringen någon gång, när skulle det i så fall komma?

Anf. 12 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Alla som följt regeringens och Sverigedemokraternas arbete under den här mandatperioden är väl medvetna om att reformtempot på departementen har varit historiskt högt. Vi gör otroligt mycket. Detta är ingenting som har skådats i svensk politik på väldigt länge. Vi gör otroligt mycket inom både skolan och sjukvården, och det vet ledamoten om. Det är lite

oärligt av honom att stå här och påstå att vi inte gör någonting alls på de här välfärdsområdena. Det gör vi visst. Bara inom hälso- och sjukvården har vi många reformer för att stärka jämlikheten och öka kunskapen på väldigt många områden. Jag vet att ledamoten har full kunskap och kännedom om detta, fru talman, så det blir lite oärligt och tramsigt att stå här och påstå att vi inte gör någonting när det faktiskt syns att vi agerar väldigt mycket.

Det är viktigt att sänka dieselpriserna och bensinpriserna även för dem som lever på landsbygden, men vi gör även många andra saker. Nu gäller det dock just denna proposition. Jag kan försäkra ledamoten att det jobbas intensivt med frågan på departementet, och det kommer att komma längre fram. Jag kan dock inte stå här och ha den informationen i den här debatten, för den rör inte denna proposition.

Jag är övertygad om att vi alla är överens om att vi vill gå vidare med någon form av kommuntypstillägg för att stärka möjligheten att verka på landsbygden och för att även personer som bor där eller i glesbygd ska kunna få tillgång till en bra tandvård.

Anf. 13 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Vår ingång i det här är att tänderna är en klassfråga. Socialstyrelsens statistik från 2024 visar att de socioekonomiska skillnaderna i tandhälsa är störst bland dem som är födda på 80-, 70- eller 60-talet och minst bland dem som är födda på 40- eller 50-talet.

Jag skulle vilja se att den här reformen utvecklades. Inget parti har sagt nej till reformen, även om partierna har olika ingångar.

Under valrörelsen lovade Sverigedemokraterna ett reformpaket som på fyra års sikt skulle leda till att alla vuxna som är svenska medborgare, EU-medborgare eller EES-medborgare skulle ha samma kostnad för att gå till tandläkaren som för att gå till doktorn. Jag är väldigt nyfiken på what's next.

Något annat som jag har funderat väldigt mycket på – även om det finns förklaringar – är att den här reformen inte handlar om samtliga tänder. Sammanfattningsvis menar utredningen att ett begränsat antal främre tänder kan räcka för många äldre, även om bakre tänder är viktiga för tuggfunktionen. Det ses som en rimlig kompromiss för att kunna erbjuda god vård till låg kostnad. Det kan alltså räcka för de äldre om det gäller tänder långt fram i munnen.

Jag är ganska häpen över att ni inte har inkluderat hela munnen när ni ändå har tagit fram den här reformen. Jag tror att ni hade haft råd med det. Ni har ju valt att sänka skatterna med 120 miljarder under de här tre åren, så visst hade ni haft råd att ta med hela munnen. Hur tänkte ni här?

Anf. 14 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! När jag lyssnar på Vänsterpartiet ställer jag mig oftast frågan: Hur tänkte ni här? Den frågan går väl both ways.

Jag börjar med den sista frågan som ledamoten tog upp, alltså vilka tänder som omfattas av den här

reformen. I mitt anförande för bara några minuter sedan nämnde jag att samtliga tänder ingår i reformen. Lagning, rotfyllning och behandling av andra skador som kan uppstå på tänderna omfattas av Tiotandvården. Det gäller även fast protetik. Det enda som undantas är fast protetik på de tänder som sitter efter tandposition 5. Om fast protetik behöver göras i till exempel tandposition 3 omfattas det av Tiotandvården. Behöver man göra en lagning i tandposition 7 ingår även den i Tiotandvården. Jag tyckte att jag var väldigt tydlig i mitt anförande i talarstolen för bara några minuter sedan.

Det är klart att man hade velat ge allt till alla om det hade funnits en oändlig kassa. Detta är ju också lite av Vänsterpartiets paradgren. Så länge det är någon annan som betalar kan man alltid ge allt till alla; det är väldigt enkelt.

Den första frågan handlade om något som vi gick till val på, fru talman. Vi ville se en tandvårdsreform som spänner brett över befolkningen och omfattar alla. Jag tycker någonstans att vi har påbörjat det arbetet. Vi förstår att detta behöver göras stegvis. Vi skulle stressa hela professionen om vi skulle göra detta i ett enda steg.

Jag tycker att det här är en rimlig ordning, dels för att vi ska kunna få kompetenstillgången på plats, dels för att professionen inte ska bli helt chockad från den 1 januari.

Anf. 15 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag hör att engelska uttryck används i debatten. Jag vill påminna alla ledamöter om att det är det svenska språket som gäller i kammaren.

Anf. 16 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag ska tänka på det som talmannen påminde om.

”Allt till alla” har inte varit vår paroll. Jag skulle kunna kasta tillbaka ”allt till de rikaste” till ledamoten, men vi kommer ju att ha många debatter här framöver.

En sak som ni har gjort inom tandvårdsområdet är att ni har sänkt åldersgränsen för avgiftsfri vård från 23 till 19 år. Ni har också sänkt åldersgränsen för det statliga tandvårdsstödet från 24 till 20 år. Ekot har gjort en undersökning där man frågat regiontandvården vad som har hänt efter borttagandet av detta. Det visar sig att det är 66 procent färre i åldersgruppen 20–24 som går till tandläkaren efter det här. Det visar väl tydligt att någonting gick snett. Eller tycker ni att det är okej och att det ska bli så här?

Samtidigt som denna reform tagits bort har vi ett ekonomiskt läge i Sverige som drabbar unga vuxna och människor med vanliga arbetaryrken. Vi har en arbetslöshet på 25 procent i den här målgruppen. Jag talar om ungdomar eller unga vuxna. I tider av rekordhöga matpriser, hyror och elpriser tror jag inte att det står högst upp på prioriteringslistan att gå till tandläkaren.

Fru talman! Min enkla fråga till ledamoten är: Hur tänkte ni här? Varför ställer ni grupp mot grupp?

Anf. 17 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! I den här reformen riktar vi oss primärt till en äldre målgrupp, alltså människor som är 67 år eller äldre. Vi vet att det är många i denna grupp som inte har råd att gå till tandläkaren och som har en väldigt eftersatt tandstatus. Håller inte ledamoten med om att detta är att rikta skattemedel åt rätt håll? Det är primärt denna grupp som inte har haft råd att gå till tandläkaren under flera år, men nu får man möjlighet att få ordentlig munhälsa.

Jag tycker att detta är en väldigt fin reform. Den riktar sig till alla, oavsett vilken inkomst man har. Framför allt riktar den sig dock till dem som inte har haft möjlighet att gå till tandvården under väldigt lång tid. Jag tycker att det är viktigt att lyfta fram detta.

Vad gäller åldersspannet 20–23 år har professionen själv flaggat för att här finns en outnyttjad resurs. Det är många som inte dyker upp på sina bokade tider, och därför finns möjlighet att frigöra resurser och kapacitet så att också gruppen som ingår i Tiotandvården kan behandlas.

Om de har fått svensk barntandvård under uppväxten har de som är mellan 20 och 23 år generellt god tandhälsa och god tandstatus. Genom det allmänna tandvårdsbidraget, som vi höjde den 1 januari i år, får också varje ung person 1 200 kronor under en tvåårsperiod att använda till en basundersökning. Jag tycker att det är rimligt och bra.

Sverigedemokraternas andemening är dock att reformen slutligen ska omfatta hela befolkningen.

Anf. 18 ANNA VIKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 4.

Socialdemokraterna vill att de finansiella trösklarna till tandvården ska sänkas genom ett stegvis utvecklat högkostnadsskydd liknande hälso- och sjukvårdens, med start för de äldre. Vi står därför bakom förslaget som debatteras i dag om ett nytt högkostnadsskydd för tandvård för äldre, men vi vill också se särskilda satsningar för unga. Därför har vi lagt fram ett förslag i budgeten som gör att regeringens borttagna fria tandvård till unga 19–23 år återställs.

God tandhälsa är en viktig del av människors välbefinnande och hälsa. Samtidigt som tandhälsan förbättrats totalt sett kvarstår skillnader i tandhälsa mellan olika grupper i samhället. De som har högre utbildning och inkomstnivå skattar oftare sin tandhälsa som bättre och besöker tandvården oftare än de som har lägre inkomster och utbildningsnivå.

Omfattande tandvårdsbehov kan medföra betydande kostnader för den enskilde. Att avstå tandvård trots behov eller att endast söka tandvård vid akuta besvär kan leda till dålig tandhälsa som inte bara är stigmatiserande utan som även kan ge allvarliga följsjukdomar. Vi vet att tandvårdsbesöken i högre åldrar minskar och inte motsvarar tandvårdsstatus och behov. De som är äldre får med denna reform bättre möjlighet att betala sin tandvård. Detta är särskilt värdefullt för dem som har låg pension, ansträngd ekonomi och stora tandvårdsbehov.

En viktig åtgärd för att öka tillgängligheten till god tandvård för alla och därmed bidra till förbättrad tandhälsa i befolkningen är att sänka de ekonomiska trösklarna till tandvården. Mot denna bakgrund tillsatte den socialdemokratiska regeringen en större tandvårdsutredning, vilken lämnade sina slutsatser och förslag i mars 2021. Nuvarande regering har inte gått vidare med den utredningens förslag till högkostnadsskydd men har nu lagt fram det förslag vi i dag debatterar.

Denna proposition är dock lite som grisen i säcken. Det står nämligen inte i propositionen att högkostnadsskyddet ska gälla från 67 år, att patienten ska betala 10 procent av tandvårdskostnaden eller vilka åtgärder som ska rabatteras och för vilka tänder. Men vi får helt enkelt lita på att regeringen gör som den har sagt och att allt detta framgår av de föreskrifter som myndigheterna ska ta fram efter beslutet. Denna oklarhet gäller även efter sverigedemokraten Linda Lindbergs uppräknings. Det står nämligen inte uttryckligen i propositionen. Vi tror dock att det blir resultatet.

Det som däremot står i lagförslaget är att den som har det största behovet av tandvård ska ges företräde till vården, vilket är bra. Det står också att högkostnadsskyddet ska kombineras med en prisreglering så att högkostnadsskyddet verkligen kommer patienten till godo. Tandläkaren får nämligen inte ta ett högre pris än referenspriset för den åtgärd som ingår i högkostnadsskyddet för denna åldersgrupp. Referenspriset fastställs av Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket. Exakt vilka tandvårdsåtgärder det gäller kommer som sagt att publiceras senare.

Vi har ställt en fråga till socialministern om det går att ta betalt för tillval eftersom det har förekommit uppgifter i medierna som gjorde oss tveksamma. Men vi fick ett mycket tydligt svar. Tillval inom särskild tandvårdssättning, som det här högkostnadsskyddet heter, vid sidan av referenspriset medges inte.

Fru talman! Var femte patient känner inte alls till att priserna kan variera stort mellan olika tandvårdsmottagningar – och de varierar verkligen. Hur det ser ut där du bor går att se på en officiell webbsida som heter Tandpriskollen. Här kan man söka på olika tandvårdsmottagningars priser på alla orter. Priser över referenspriset betalas av patienten själv, och priserna är ökande. Därför är det bra med en reform som gör att cirka 29 procent av marknaden prisregleras – något som är nödvändigt om reformen över huvud taget ska ha effekt på patienternas avgifter.

Tandvården måste också vara tillgänglig för alla i hela landet. Men ojämlikheten vad gäller tillgång till tandvård växer, särskilt på landsbygden, i mindre städer och i socioekonomiskt utsatta områden. Därför vill vi se en högre ersättning till landsbygdskommuner och blandade kommuner, vilket utredningen bakom denna proposition föreslog men som regeringen inte lägger fram. Vi har hört att EU:s statsstödsregler är ett skäl, men regeringens kommentarer är vaga. Trots att vi har ställt frågor om när det kan komma ett besked om detta får vi inga svar.

Fru talman! Det är stora problem med kompetensförsörjningen i tandvården. I 18 av 21 regioner råder brist på tandläkare och tandhygienister, och i vissa län är bristen särskilt allvarlig. Vi kan inte ha stor brist på tandläkare och tandhygienister i en majoritet av Sveriges kommuner medan det är överetablering i Stockholm. Här behöver flera olika åtgärder vidtas. Till exempel borde Nationella vårdkompetensrådet få ett nytt uppdrag när det gäller kompetensförsörjningen i tandvården. Det särskilda stöd till landsbygdskommuner och blandade kommuner som jag tidigare nämnde behöver därför bli verklighet.

Vi vill också att den här reformen utvärderas ordentligt. Det finns risker med alla reformer inom tandvårdssystemet, och det kan uppstå både önskade och oönskade effekter. Det är ganska olyckligt att debatt och beslut i frågan tas så här sent på året eftersom reformen ska träda i kraft redan efter nyår. Det är nu otydligt för såväl patienter som vårdgivare vad som ingår, och missförstånd florerar, vilket är tråkigt. Det hade varit bra om det hade varit tydligt tidigare så att alla i detalj hade kunnat veta vad som faktiskt kommer att ingå.

Tyvärr beskrivs tandvården som generellt drabbad av överbehandling och felfakturering. Oseriösa och kriminella aktörer förekommer, och det statliga tandvårdsstödet är särskilt sårbart. Vid en kontroll upptäcktes att en hel del behandlare som fått ersättning inte ens var tandvårdspersonal. Därför måste detta följas upp, särskilt när systemet nu tillförs mycket nya skattepengar. En tillståndslag är på plats, vilket är bra, och det är viktigt att fler insatser görs för att motverka fusk och kriminalitet inom tandvårdssystemet.

Avslutningsvis: Vi vill ha en behovsstyrd tandvård på lika villkor för hela befolkningen. Dagens reform är ett viktigt steg i rätt riktning men för en begränsad grupp. Nu är det viktigt att gå vidare mot en modell där tandvårdsbehoven i alla åldersgrupper står i fokus och där alla i hela landet får tillgång till tandvård.

Anf. 19 THOMAS RAGNARSSON (M):

Fru talman! Vi debatterar i dag betänkandet SoU10, som gäller propositionen om ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvården. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Fru talman! Politik handlar alltid om att göra avvägningar utifrån olika intressen, och man kan konstatera att det här är en fråga som har rört upp känslor, både positiva och negativa sådana, i olika delar av samhället.

Det är en dyr reform, och den moderatledda regeringen avsätter därför 3,4 miljarder kronor för ändamålet. När det gäller den ekonomiska uppsidan är förhoppningen att en förbättrad munhälsa ska förhindra andra sjukdomstillstånd.

Utgångspunkten för reformen har varit att tillgängliggöra tandvård för de äldre i samhället oavsett vilken ekonomi de har. Att reformen vänder sig till den äldre delen av befolkningen är kopplat till att risken för sjuklighet ökar med stigande ålder.

Fru talman! Kunskapen om människans munhälsa och kopplingen till andra sjukdomstillstånd är något som forskningen under senare år har kunnat bevisa, och det bedrivs en fortsatt stor forskning inom området. Svåra sjukdomstillstånd såsom viss cancer, hjärt-kärlsjukdom, demens och vissa typer av systemsjukdomar har kunnat kopplas direkt till munhälsan.

Förutom det finns den rent mänskliga aspekten av en god munhälsa, där smärta och risken för efterföljande undernäring minskas, samtidigt som det rent estetiskt finns ett stort mervärde för patienten. För många äldre har den ekonomiska situationen varit helt avgörande för om de söker vård eller inte, och givet detta har vi patienter som utvecklat svår sjukdom därför att de inte sökt tandvård.

Fru talman! I reformarbetet kring tandhälsovården plockades den fria tandvården för 19–23-åringar bort. Det var en helt relevant åtgärd som skapade ekonomiskt utrymme för den satsning som nu görs. Det finns givetvis de som tycker att det var dåligt, men med tanke på att vi har världens bästa barntandvård torde gruppen 19–23-åringar ha en väldigt god tandhälsa. Därför var satsningen där inte relevant.

Samtidigt finns det försäkringar som kan tecknas i ungdomsåren och där premien baseras på den tandhälsa som råder vid tillfället. När vi hade fri tandvård upp till 23 år såg man en överkonsumtion av tandvård i just den gruppen, vilket hade en undanträngningseffekt som främst drabbade Folktandvården i Sverige.

Fru talman! Folktandvården har i dag utbildningsansvaret för nya tandläkare samtidigt som man är ansvarig för barntandvården. Det har fått effekten att nya tandläkare upplever att de inte får lära sig hantverket, vilket är en bidragande orsak till att det saknas tandläkare på väldigt många folktandvårdskliniker i dag.

Kompetensbristen är stor hos både privata och offentligt drivna tandvårdsenheter i glesbygd. Här tänker många på norra Sverige, men problematiken finns även i norra Skåne och Smålands inland. Tillgången till tandvård måste vara jämnt fördelad över landet så att alla har möjlighet att tillgodogöra sig vården i ett rimligt geografiskt område.

Kompetensförsörjningsproblem är något som de flesta branscher pratar om, och jag tror att den privata och den offentligt drivna tandvården måste sätta sig ned och hjälpas åt att lösa denna fråga.

Fru talman! Över tid har den svenska tandvården fungerat mycket bra, och där har offentliga och privata aktörer varit en viktig faktor för den generellt goda tandhälsa som råder i Sverige. Den fria prissättningen har fungerat, men när man inför ett högkostnadsskydd för tandvård är det givet att den fria prissättningen begränsas. Annars skulle kostnaderna kunna raka i höjden och de ekonomiska konsekvenserna bli stora.

Därför finns det framräknade referenspriser, och TLV har tagit fram en modell för prissättning. Jag vet att många anser att modellen inte fungerar, men av det som har presenterats framgår att det finns en ekonomisk marginal även i Tiotandvården, även om den givetvis är begränsad.

Fru talman! Denna typ av reform kommer givetvis att innebära en ökad administration, men även det finns med som en post i TLV:s beräkningsmodell. Försäkringskassan har fått medel för att uppdatera sina system så att det ska bli så enkelt som möjligt för dem som ska arbeta i systemen.

Tyvärr måste dessa system både ha koll på att rätt ersättning betalas ut och förhindra att kriminella gäng nästlar sig in och försöker stjäla pengar. En annan faktor som är kopplad till de kriminella nätverken är att tillståndsplikt införs för privata tandvårdsgivare, som ett led i att förhindra att skattemedel hamnar i fel fickor.

Fru talman! En sådan här reform måste givetvis följas och utvärderas så att satsade pengar får den effekt som man vill uppnå. Målet är en förbättrad folkhälsa bland våra äldre, men synergieffekten blir förhoppningsvis minskade kostnader för behandling av andra sjukdomstillstånd och minskad belastning på hälso- och sjukvården. Samtidigt måste man följa hur de dynamiska effekterna påverkas av ett högkostnads- skydd och hur detta påverkar tandvården i Sverige.

Anf. 20 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Thomas Ragnarsson, för anförandet!

Vi hörde ett anförande tidigare från Socialdemokraternas Anna Vikström, som sa att det är nödvändigt att prisreglera marknaden. Nu gällde det tandvården, men vi kan ana att man på den sidan tycker att det finns många marknader som det är viktigt att prisreglera.

Nu höll också den moderata ledamoten ett anförande om hur viktigt det är att prisreglera marknaden, och det är klart att även jag som marknadsliberal centerpartist inser att det behövs regleringar av marknads- mekanismerna om ett högkostnadsskydd ska införas. Därav följer de referenspriser som har kritiserats väldigt hårt av både folktandvården och de privatpraktiserande tandläkarna då dessa priser anses vara väldigt lågt räknade generellt och riskerar att leda till användning av billigare material och sämre protetik än vad som annars skulle vara fallet och vad tandläkarna själva i många fall vill använda.

I ett sådant här system, där utgångspunkten är referenspriser, lyfter vi från Centerpartiet fram att det borde vara möjligt att göra tillköp som patient och att man ska ha kvar en viss valfrihet när man ska göra ett ingrepp eller en behandling i sin munhåla. Men Moderaterna går inte med på att lämna den lilla möjligheten till valfrihet så att man med egna pengar själv kan betala för en estetiskt lite finare eller mer hållbar insats.

Hur kommer det sig att Moderaterna, som traditionellt sett ändå varit ett borgerligt och stundom till och med liberalt parti, har en sådan tilltro till statlig prisreglering att de inte ens kan låta patienter göra egna tillval inom ramen för Tiotandvården?

Anf. 21 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Jag är rätt säker på att ledamoten var med på det besök som socialutskottet gjorde hos TLV, där vi fick en dragning av hur man har räknat fram referenspriset.

Precis som ledamoten nämner har det framförts kritik både från den privata marknaden och från folktandvården mot att referenspriset är för lågt satt. Det man ofta lyfter i diskussionen är att till och med folktandvården har 15 procent högre pris än referenspriset. Det har väl sina randiga skäl, om man får säga så. Overheadkostnaden inom våra regioner är nämligen ofantlig. Det är en kostnad som man drar in även på behandlande pris, vilket gör att det självklart inte går ihop. För folktandvården blir inte detta ett problem vid årets slut. Mig veterligen har inte en enda folktandvård gått i konkurs, eftersom underskottet regleras i slutet av året.

Hur påverkar då detta de privata tandläkarna? Jag förutsätter att det inte finns en enda privatpraktiserande tandläkare som har byggt upp en sådan OH-kostnad som vi har lyckats bygga upp i våra regioner. I så fall förstår jag att priset inte räcker till. Men i övrigt är beräkningsmodellen räknad på ett medianvärde.

När det gäller att betala extra kommer man inte att kunna göra det initialt i reformen. Det beror på att vi ska kunna ha kontroll på att patienterna får rätt tandvård till rätt pris. Annars kan det lätt bli så att tandläkaren prackar på den gamla människan en annan tandkrona för att det ger större vinst för företaget. Initialt kan man alltså inte betala extra, men jag ser det inte som en omöjlighet i framtiden att man skulle kunna skruva på detta.

Anf. 22 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Fru talman! Kritiken mot referenspriserna hör till de bitar som behöver följas upp när tandvårdsreformen har sjösatts och vi kan se vad effekterna blir. Det är någonting man måste följa över tid för att se vad det innebär.

Att detta skulle vara ett incitament för regionerna att dra ned på sina overheadkostnader är möjligen en nyhet för dem. I regionernas värld är risken i stället stor att låga referenspriser genom det nya systemet leder till att man ökar skattefinansieringen av den regionala tandvården.

För de privata finns naturligtvis en risk, som har lyfts från flera håll, för utslagning av tandvårdskliniker, framför allt på landsbygden. Det gäller särskilt eftersom man inte inför det kommundypstillägg som skulle behövas för att säkra tandvården på våra lands- och glesbygder, där det är som svårast med tillgängligheten.

Fru talman! Ledamoten säger att man initialt inte kommer att medverka till att låta patienter göra tillköp. Samtidigt är ju det här en regering med tre på papperet borgerliga partier, som kanske till stor del styrs av ett annat parti som inte alls är borgerligt. Likväl har man en viss påverkansmöjlighet på propositionerna även från Moderaternas sida, och jag har väldigt svårt att

förstå varför man gör så här. Alla privatpraktiserande tandläkare jag har pratat med har också väldigt svårt att förstå varför inte Moderaterna, som ett gammalt borgerligt parti, kan tillåta patienterna valfriheten att redan från dag ett göra tillköp när de får tandvård enligt det nya tiotandvårdssystemet. Förklara gärna mer i detalj varför Moderaterna inte kan acceptera det!

Anf. 23 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:
Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Det har väl inte undgått någon att de kriminella nätverken har nästlat sig in i princip överallt. Under lång tid har de kunnat etablera verksamheter utan att några politiska partier som har styrt under denna tid har gjort något åt problemet.

I dag måste egentligen alla förändringar som vi gör i välfärdssystemet bygga på en ansats att se till att förhindra att kriminella nätverk och personer tar sig in i systemen. Jag är den första att säga att detta är oerhört beklagligt. Det är väl ingen som tycker att det är roligt att behöva lägga både tid och pengar på just det arbetet. Men det är nödvändigt, för vi ser att det under lång tid har läckt ut pengar från statskassan till gängen. Vi har finansierat och gött dem, men det är slut med det nu.

När man gör förändringar måste de vara väldigt begränsande för att man ska kunna ha den här kontrollen. Det är ett av skälen till att man nu väljer att säga att det som ingår i Tiotandvården är just det här och att det ersätts på det här viset – punkt.

Ledamoten pratar om att plocka in andra grejer, till exempel att man ska kunna betala extra för en speciell krona. Jag tycker att det är lovvärt, och för mig som moderat är det en valfrihetsfråga. Men för att systemet ska klara av detta kan vi för tillfället inte ha den valfriheten. Vad som händer framöver får vi se; det här är en process som vi kommer att jobba gemensamt med. Det är ändå glädjande att det inte är någon här inne som är emot själva reformen. Det får vi inte glömma!

Anf. 24 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman och ledamoten! Precis som ledamoten sa är det inget av partierna som är emot reformen, men vi har lite olika ingångar.

Det låter ibland lite geschwint när ni pratar om unga vuxna och menar att de har bra tandhälsa och att de har råd att gå till tandläkaren. Det är ungefär som om ni inte har hängt med i verkligheten. Det är otroligt hög arbetslöshet i denna grupp; 25 procent av de unga vuxna är arbetslösa. De är också klämda från olika håll. Bostadskostnaderna har ökat, och matkostnaderna har ökat, så det är klart att det hade varit bra att ha kvar reformen. Nu ställer ni i stället grupp mot grupp.

Jag har också en annan fråga. Socialstyrelsens undersökningar visar att det kanske inte är alla äldre som har svårt att betala, utan det finns olika segment. Det här handlar om klass, som jag ser det.

Tandläkarförbundet har låtit Novus göra en opinionsundersökning om svenska folkets betalningsförmåga, och där visar det sig att 1 miljon svenskar inte har råd att gå till tandläkaren. Och det handlar

verkligen inte bara om äldre, utan det är fyra av tio svenskar som inte har råd. De uppger att de inte har prioriterat tandläkarbesök på fyra år eller längre tid. Varannan person som inte har råd att gå till tandläkaren uppger höjda mat-, el- och drivmedelspriser och höjda räntor till följd av inflationen som orsak.

Jag undrar därför: Hur tänker ledamoten gå vidare med det här? Alla vi som går till tandläkaren vet att det kan bli vansinnigt dyrt, och det gäller specifikt om man har en väldigt tunn plånbok. Då kommer det att kännas. Hur är fortsättningen på denna resa?

Anf. 25 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:
Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Som jag nämnde i mitt inledningsanförande är detta en dyr reform. Den kostar 3,4 miljarder, och det ska man ha en oerhört stor respekt för. Det har jag.

Det känns dock som att Vänsterpartiet inte alltid har respekt för pengar, utan man går ned i källaren, laddar sedelpressen med lite papper och vevar på. Så ordnar man detta lite snabbt och enkelt utan att egentligen ha någon långsiktig tanke med hur man ska hantera den här typen av kostnader.

Ibland får jag känslan av att det inte skulle finnas någon hjälp för någon utanför barngruppen och, nu efter reformen, dem som är plus 67 år. Det är inte sant. Vi har tandvårdspengen, som sätts in på ens konto och som man kan använda till undersökning och lättare behandling. Det är ändå 600 kronor om året för gruppen 19–23-åringar. Om man till exempel går till tandläkaren vartannat år kanske det till och med täcker någon liten behandling.

Även för den övriga befolkningen finns ett högkostnadsskydd som staten står för. Om en behandling kostar över 3 000 kronor står staten för 50 procent av kostnaden upp till 15 000 kronor och sedan för 85 procent av kostnaden över 15 000 kronor. Det finns alltså ett stöd.

Samtidigt finns det faktiskt en möjlighet för de minst bemedlade att söka stöd via socialtjänsten. Det är inte meningen att någon inte ska kunna äta på grund av att man har sådan smärta att man inte kan tugga. Det finns ett system för det.

Anf. 26 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag vill börja med det ständiga tjetet om att Vänsterpartiet har en sedelpress i källaren. Vi har strikt gått efter den budgettram som ni har lagt fram, inte sant, men gjort andra prioriteringar. Vi har inte prioriterat de rikaste.

Ni har gjort skattesänkningar på 150 miljarder under de här åren. Herregud! Vilka har drabbats? Jo, det har hälso- och sjukvården, människor som bor i hyresrätt, you name it.

Okej, åter till tänderna. Det är klart att man undrar när man tittar i olika undersökningar, även Socialstyrelsens, över att väldigt stora grupper inte har råd att gå till tandläkaren. Även om detta är en reform som gynnar 67-plus-personer, som mig själv, är det väldigt

många som står vid sidan om. 600 kronor får man nu för en undersökning, där röntgen inte ingår.

Detta är en ganska räddig reform med väldigt många ingångar – det måste väl ändå ledamoten hålla med om. Är du 67-plus kan du få betalt för de här tänderna. De ingår. Gäller det andra tänder får du gå till den kassan, ytterligare andra tänder till en annan kassa. Det är en ganska förvirrad reform, tycker jag själv, även om vi har ställt oss bakom den.

Jag vill ändå gå tillbaka till alla de 700 000 fattiga i Sverige i dag. Det har varit en enorm ökning. Detta är folk som lever väldigt snålt, kanske på socialtjänsten. Har ledamoten någon referens till när de betalar tandvård? Det undrar jag. Var finns den referensen?

Vi lever i ett Sverige där klyftorna ökar och där väldigt många faktiskt inte har råd att gå till tandläkaren. Det är bra att 67-plussare nu delvis får råd, men resten? Unga människor? De 25 procent arbetslösa?

Det är tuffa tider under Tidöpartierna, säger jag bara.

Anf. 27 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Herr talman! Tack för frågan, ledamoten! Här var det ord och inga visor.

Fortfarande kvarstår det faktum att vi har världens bästa barntandvård, vilket har lett till att tandhälsan hos de yngre är extremt god.

Vi var på en debatt i Älvsjö, och då nämnde jag mig själv som exempel. Jag är född 1970. När vi gick till tandläkaren borrade man allt. Så fort det var minsta karies borrade man, och man borrade rejält. Min mun är ett katastrofområde. Jag är medveten om det, och jag går till tandläkaren när det finns möjlighet. Tyvärr är dock belastningen på våra tandvårdskliniker i dag extremt hög.

Något jag också nämnde i mitt anförande är att man måste titta på de dynamiska effekterna av alla reformer man gör. Vad är då en dynamisk effekt? Säg att 1 000, för att ta en siffra, 67-åringar går till tandläkaren i dag när de får betala själva. Om den siffran efter den här reformen ökar till 2 000 personer som går till tandläkaren kommer detta självklart att få en enorm påverkan på tandvården i Sverige. Det gäller både folktandvården och de privata tandvårdsenheterna.

Det här måste vi balansera. Jag har ingen hatt som vi kan trolla upp tandläkare ur bara för att det finns en brist. Detta är ett långsiktigt arbete. Av den anledningen tror jag att man måste göra sådana här reformer stegvis. Jag tror inte att någon här inne kan sia om framtiden. Jag kan det definitivt inte. Gör man för stora saker på en och samma gång kan konsekvenserna bli väldigt dåliga.

Anf. 28 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Ni förstår vad jag anser: Tänderna är en klassfråga.

Vänsterpartiet anser att hela tandvårdssystemet behöver reformeras. Vi tycker att tänderna bör ses som en del av kroppen och att tandvården på sikt ska ingå i sjukvården med ett högkostnadsskydd.

Vår målsättning är att alla ska ha råd med bra tänder, inte bara de som kan betala de dyra behandlingarna. Priserna inom tandvården har stigit kraftigt under ett antal år, vilket har inneburit att de som tjänar väldigt lite pengar – de som helt enkelt har dålig ekonomi – väljer att avstå från att gå till tandläkaren.

För säkerhets skull ska jag säga att vi står bakom den här reformen, samtidigt som vi har helt olika inspel i den – så att det inte finns några missförstånd om det.

Socialstyrelsen har tagit fram statistik som är väldigt färsk, från 2024. Den visar att de socioekonomiska skillnaderna i tandhälsan är störst bland dem som är födda på 60-, 70- och 80-talet och lägst bland dem som är födda på 40- och 50-talet. Då kanske man kan fundera på varför regeringen riktar den här satsningen enbart till 67-plussare, även om det i och för sig är bra att de får den. Jag har redan frågat Sverigedemokraterna vad som hände på vägen, eftersom de i valrörelsen 2022 pratade just om en tandvård för alla.

Herr talman! När regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna sänkte åldersgränsen för det statliga tandvårdsstödet från 23 till 19 år tog de bort möjligheten för många unga personer att skaffa sig rutiner för grundläggande god tandhälsa.

När man undersökt vad som hänt därefter har det visat sig att det inom regiontandvården är 66 procent färre i åldersgruppen som går till tandläkaren. Då säger ni att alla har en fantastisk tandvård bakåt, så att säga, att det inte är någon fara på taket och att det kommer att bli jättebra. Vi lever dock i en verklighet som är ganska tuff på många sätt – också gentemot unga, herr talman. Vi har 700 000 fler fattiga. Jag tänker på arbetslösheten, som tickar på i åldersgruppen unga vuxna – 25 procents arbetslöshet. Då har man ingen fet plånbok att gå till tandläkaren med. Då får man kanske vänta i flera år. Och vad händer då?

Att regeringen nu försöker åtgärda delar av Sveriges tandvårdsproblem genom att ta fram ytterligare ett ersättningssystem som bara kommer en ganska liten del av befolkningen till del och som enbart täcker åtgärder i delar av munnen, även om det finns system för resten av munnen, låter lite speciellt.

Jag är fortfarande nyfiken på varför man köpte utredningens förslag, som jag tycker hade en skrämmande syn på äldre: ”Sammanfattningsvis: även om bakre tänder är viktiga för tuggfunktionen, menar utredningen att ett begränsat antal främre tänder kan räcka för många äldre. Det ses som en rimlig kompromiss för att kunna erbjuda god vård till låg kostnad.”

”Kan räcka för många äldre” – jag måste säga att jag häpnar när jag läser detta.

Namnet på reformen är också Tiotandvården. Det är ändå lite listigt.

Vänsterpartiet vill som ni förstår gå mycket längre i satsningarna på tandvården än vad regeringen och Sverigedemokraterna gör. Vi vill införa ett verkligt kostnadsskydd. Vi har gjort beräkningar på det, och vi har också ekonomi för att kunna utveckla det genom åren. Vi hoppas att detta kommer att kunna genomföras med nästa regering.

Det här är en väldigt viktig reform. Tanderna ligger helt utanför kroppen. När du har ont i knäna får du ett frikort till slut. Går du till tandläkaren är det inte så.

Sedan har vi varit väldigt tydliga när det gäller antalet utbildade, alltså att man ska ta med sig det i arbetet framåt.

Vi vill vidare att även de privata tandläkarna ska ta emot unga och barn. Jag har varit ute väldigt mycket i Sverige och träffat olika tandläkare, även i de norra regionerna. Då har det visat sig att om folk tandvården får ta hela ansvaret för barn och unga får de heller ingen kompetensförstärkning när det gäller resten av befolkningen, och det behöver de.

Jag menar att ni hade haft råd med en större reform med tanke på de enorma skattesänkningar ni har gjort för vissa väldigt privilegierade grupper.

Trots den nya reformen kommer äldre att få gapande hål i plånboken eftersom den inte helt täcker förebyggande behandling. Ja, det finns andra pengar för det, till exempel röntgen och tandhygienist. Det här blir för mig en rörig reform, och det blir rörigt även för tandläkarna. De ska hålla koll på alla de olika papperen och administrationen av reformen. Den måste utvärderas, så att vi kan se vad som händer på vägen.

Vi hade hellre sett en stegvis reform för hela befolkningen från 19 år där man på riktigt fokuserar på gruppen med sämst tandhälsa och tunnast plånbok. Det här är mer ett innan-valet-utspel. Vi ställer oss också bakom förslaget för 67-plus – det är bra – men det behövs så mycket annat.

Ni har tagit upp frågan om referenspriser, och det tycker vi är bra. Men precis som tandläkarna säger måste frågan följas upp. Var ska arbeten med avancerade bryggor och andra tandåtgärder göras? Ska man köpa allt från Kina eller ska man ha råd med inhemsk produktion? Den frågan får vi följa upp.

Kommer vi att få en jämlik tandvård med reformen? Nej. Kommer vi att kunna rätta till den regionala bristen på tandvårdspersonal? Nej. Kommer vårdbehov att prioriteras? Tveksamt.

Eftersom vi är vänsterpartister tycker vi däremot att prisregleringen är bra. Det förstår alla. Tidningen Dagens ETC har tagit upp vad socialminister Jakob Forsmed har sagt, nämligen att man har fått ett intåg av riskkapitalägda tandvårdsbolag, som har inneburit att priserna har drivits upp.

Det har han rätt i, den gode Jakob. Han låter nästan som vilken vänsterpartist som helst, måste jag säga.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 5.

Anf. 29 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Herr talman! Det är alltid lite smått underhållande att lyssna till ledamoten Karin Rågsjö. Ledamoten menar att vi skapar ökade klyftor och att vi inte bidrar till att de fattiga ska få en bra och god tandhälsa, men det är precis det vi gör nu. I och med att vi subventionerar tandvården för alla personer som är 67 år eller äldre gör vi tandvården tillgängligare och rättvisare. Det här är en rättvisefråga, inte en plånboksfråga. Det är precis det som ledamoten allt som oftast är ute efter i

debatterna, nämligen att det inte ska handla om vilken plånbok man har utan att det ska vara en rättighet.

Nu gör vi otroligt mycket bra med reformen. Jag har lyssnat till att ledamoten säger att hon inte kritiserar reformens utfall i sig utan att hon i stället kritiserar olika systemdelar. Det är ett sätt att skapa en problembild som egentligen inte är så viktig. Någonstans ska målet ses ur ett patientperspektiv – befolkningens perspektiv. Nu kommer man att få tillgång till en tandvård som innebär att livet och tandhälsan blir så mycket enklare och trevligare.

Ledamoten pratar allt som oftast om klasskillnader och den ökade splittringen i samhället. Jag måste få ställa en fråga till ledamoten. Det är en politik som har fått landet att gå i helt fel riktning. Det är den politik ni har bedrivit under många år när ni har varit samarbetsparti till den socialdemokratiskt styrda regeringen som har ökat på klasskillnaderna och segregationen i samhället, som har ökat på många av de delar i samhället som man inte vill prata om. Det är inte vi som har gjort det.

Nu ser vi till att få ordning på Sverige, att få ordning på landet. Vi får ordning och reda i såväl bidragsfusk som välfärds kriminalitet och så vidare.

Vad är det för gott som Vänsterpartiet har gjort för Sverige?

Anf. 30 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Ledamoten Linda Lindberg och jag får åka runt på turné i Sverige.

Vad har hänt under dessa fyra år? 700 000 fattiga. Fanns de innan? Nej. Vad har hänt mer? Arbetslöshet som är astronomisk – 9 procent. Det var mycket länge sedan vi hade den höga arbetslösheten, och den är 25 procent i ungdomsgrupperna.

Ursäkta! Jag tycker inte att det tickar på i Sverige.

Men låt oss gå tillbaka till tandvården. Det handlar ändå om tandvården. När Novus och Socialstyrelsen har tittat på frågan har det visat sig att det är de absolut fattigaste, de som har sämst ekonomi, som inte går till tandläkaren. Fyra av tio av dem som inte har råd uppger att de inte har kunnat prioritera. Det handlar om de extremt höjda matpriserna och elpriserna som skulle fixas. Ingenting av det har hänt. Inflationen är enorm. Det är så många arbetslösa som ni fattiggör med den politik ni för. Herregud, säger jag!

Tandläkarförbundets undersökning visar att personer i åldern 35–49 år som bor i hyresrätt, som har en hushållsinkomst lägre än 300 000 kronor per år, som är boende i norra Sverige och som arbetar i lägre utsträckning är den population som inte går till tandläkaren. Då måste man väl ändå säga att tänder är en klassfråga.

Det här är en reform som gynnar 67-plus. Det är jättebra. Men det finns en övrig befolkning. Det finns unga arbetslösa – människor utan jobb. Det finns 700 000 fler fattiga. Någon sa tidigare att de kan ringa socialtjänsten. Well – ursäkta det engelska uttrycket – jag tror inte att det kommer att gå så bra för dem som

ringer. Vi har helt olika ingångar i detta. Jag anser att Sverige är på väg åt absolut fel håll.

Anf. 31 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Herr talman! Det är en majoritet av befolkningen som är inne på att vi numera får Sverige på rätt väg, till skillnad från ledamotens väljarstöd. Det är väl ganska litet för tillfället. Det kan vara en signal man kanske ska ta till sig.

Faktum är att under förra mandatperioden när Vänsterpartiet var samarbetsparti till den socialdemokratiskt ledade regeringen gjordes en utredning – bland annat av Veronica Palm. Varför gick man inte fram med den utredningen, som faktiskt låg på bordet, och fick något gjort? Det handlar inte bara om att prata en himla massa om att man vill göra en himla massa åt dessa orättvisor i samhället. Varför levererade ni inte en tandvårdsreform som var allt det som ledamoten nu önskar? Eller var det inte så viktigt när frågan väl kom på bordet?

Den här regeringen, tillsammans med Sverigedemokraterna, vill leverera. Vi levererar på det vi har sagt till våra väljare att vi ska göra. Vi har fått till ett första steg i en tandvårdsreform som riktar sig till den grupp som har generellt sett sämst munhälsa. Vi vet också att det finns en stor grupp som har en tuff och ansträngd ekonomi som inte har råd att gå till tandläkaren – precis som damen jag berättade om. Hon betalar nu 10 procent av notan hos tandläkaren. Det är en fantastisk reform, och det hade varit kul att få höra ledamoten säga det själv.

Sedan ska reformen utvecklas och träffa brett i befolkningen. Den ska träffa 20-åringen, och den ska träffa 40-åringen. Man kan inte påstå annat än att det här är en historisk välfärdsreform för landet. Det är konstant att man inte kan sälla sig till den linjen.

Vi sänker nu matmomsen, och vi gör massor av andra bra saker. En vanlig barnfamilj har nu cirka 5 000 mer i månaden i plånboken. Vi gör mycket på området för att Sverige ska bli ett mycket bättre land att leva i, och tandvårdsreformen är ett steg på välfärdsområdet.

Anf. 32 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Själva reformen är okej, men det är inte världens välfärdsreform. Vi hade gärna sett att den reform som låg i byrålådan hade tagits fram. Så är det med det.

Vad gäller opinionssiffror inför valet är det Sverigedemokraterna som tappar på lite, men de övriga partierna i ert gäng sjunker stadigt. Det kanske ni i ert gäng ska fundera över, men jag tänker inte gå in närmare på den frågan.

Ni tittar sällan i forskningsmaterial. Ni i Tidölaget är inte kända för att titta på vad forskningen eller Socialstyrelsen säger. När man plockar fram de siffror som visar att detta handlar om klass och fattiga människor blir det helt uppenbart att de inte har råd att gå till tandläkaren. Det är så uppenbart.

Det hade varit väldigt tjugigt av er – om jag får uttrycka mig så – om ni hade lagt fram en lite större reform. Ni har nämligen haft möjlighet att välja. Ska vi sänka skatten för de rikaste? Ska vi sänka skatterna med 120 miljarder, eller ska vi satsa det på välfärden? Det är ett val som ni har kunnat göra i snart fyra år nu.

Ni har valt något annat. Den här reformen hade kunnat bli en kanonreform. Jag hade kunnat gå in här med en flagga och viftat av glädje om ni hade breddat reformen. Om ni hade valt att lägga pengarna på välfärden, på att göra något åt ojämlikheten, hade jag hurrat. Det gör jag inte i dag.

Anf. 33 DAN HOVSKÄR (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

I dag ska vi tala om en historisk reform för äldre, om det förstärkta högkostnadsskyddet för tandvård. Kristdemokraterna och Tidöpartierna går nu vidare med en av de mest betydelsefulla tandvårdsreformerna på många år: ett förstärkt högkostnadsskydd som i praktiken gör tandvården mer lik sjukvården.

För detta avsätter regeringen nu 3,4 miljarder kronor för 2026. Vi förstärker även anslaget med ytterligare 379 miljoner för att möta höjda referenspriser.

Vad betyder detta i praktiken? Jo, personer som är 67 år och äldre kommer att betala avsevärt mindre för nödvändig tandvård. I dag tvingas många äldre prioritera bort behandlingar på grund av att ekonomin inte räcker till. Men med detta reformpaket kommer staten att stå för 90 procent av kostnaden medan patienten bara betalar 10 procent av referenspriset. Om referenspriset för en stor tandvårdsbehandling för till exempel Inger, 75 år, från Falköping skulle ligga på 10 000 kronor behöver Inger nu bara betala 1 000 kronor. Det blir en stor skillnad och en rejäl förbättring.

Detta gäller behandlingar kopplade till sjukdom, smärta, trasiga tänder samt rehabilitering och habilitering. För resterande behandlingar fortsätter det nuvarande högkostnadsskyddet att gälla.

Herr talman! Detta är en reform som kommer att förbättra munhälsan och därmed även den allmänna hälsan för tusentals äldre. God munhälsa är ingen lyx. Det är en del av livskvaliteten och kan till och med vara helt livsavgörande. Ingen äldre ska behöva avstå från att gå till tandläkaren på grund av att plånboken är tunn.

Utredningen om ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård, som presenterades 2023, fick i uppdrag att analysera hur tandvårdens ersättningssystem bör utvecklas och hur man bäst prioriterar äldres munhälsa. Utredningen var tydlig: Dagens system gör att många äldre avstår från behandling av ekonomiska skäl, trots att de har störst behov. Den utredningen är grunden för det som vi nu genomför.

Herr talman! Förändringen av den avgiftsfria tandvården från 23 till 20 års ålder är en fråga som ibland misstolkas men som är viktig att klargöra. När unga lämnar den fria barn- och ungdomstandvården har deras behandlingsbehov i princip färdigställt. Det finns

normalt inget krav på årlig undersökning för friska 20-åringar. Socialstyrelsens riktlinjer säger tydligt att friska vuxna kan vänta minst två år mellan undersökningarna. Därtill har unga vuxna ett förstärkt tandvårdsbidrag på 600 kronor per år, som kan sparas till 1 200 kronor. Och den genomsnittliga kostnaden för ett besök är mellan 1 200 och 1 500 kronor. Högekostnadsskyddet gäller naturligtvis även dem.

Herr talman! Som vi hörde tidigare tillsatte den dåvarande regeringen i mars 2018 en utredning som skulle föreslå ett mer resurseffektivt och jämlikt tandvårdssystem. Föreslagna förändringar skulle gynna en regelbunden och förebyggande tandvård. Tanken var att minska skillnaderna i tandhälsa bland befolkningen. Till utredare utsågs Veronica Palm, tidigare riksdagsledamot för Socialdemokraterna.

Utredningen föreslog i betänkandet *När behovet får styra* att regionerna skulle ansvara för den regelbundna och fullständiga tandvården för personer till och med det år de fyller 19 år. Utredningen visade dessutom att den avgiftsfria tandvården för 20–23-åringar ofta lett till att friska patienter konsumerat mer tandvård än motiverat. Det har trängt undan patienter med större vårdbehov. Och det är varken jämlikt eller resurseffektivt.

Många av remissinstanserna i den utredningen, inte minst Region Östergötland, stöttade principen att den med störst behov ska ges företräde till tandvården och att offentliga resurser inte användes på ett sätt som bidrog till ett mer jämlikt och resurseffektivt tandvårdssystem. Vi kristdemokrater delar den uppfattningen.

Herr talman! Regeringen och Kristdemokraterna arbetar nu också för att stärka kontrollen över tandvårdssektorn. Vi ska stoppa fusk och missbruk av skattepengar. Varje krona ska gå till patienter, inte till oseriösa aktörer.

Äldre med stora tandvårdsbehov ska inte behöva välja bort nödvändig behandling av ekonomiska skäl. Med det här förslaget lägger vi grunden för en rättvisare och tillgängligare tandvård. Stödet utgår från patientens tandvårdsbehov, och patientens kostnad hålls nere.

För oss kristdemokrater är detta en hjärtefråga. Vi vet att tandhälsan påverkar människors hela livssituation – deras förmåga att äta, prata, delta i sociala sammanhang och må bra. Livskvaliteten och hälsan ska aldrig behöva prioriteras bort. Ingen ska behöva välja mellan att laga en tand och att betala hyran. Ingen ska behöva oro sig över att bli sjuk på grund av bristande tandvård. Ingen ska hamna i kläm beroende på var man bor eller hur stor plånboken är.

Herr talman! Med detta förslag tar vi ett stort steg mot en rättvisare och tillgängligare tandvård, mot ett system där behoven går före plånboken, där äldre prioriteras och där tandvården närmar sig övrig sjukvård i fråga om trygghet och ekonomisk styrning.

Den här reformen gör glappet och hålen mindre, i både munnen och plånboken.

Anf. 34 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Även Kristdemokraterna talade mycket om landsbygden i valrörelsen. Och efter valet har vi kunnat följa landsbygdsminister Peter Kullgren när han åkt land och rike runt och ätit korv. Det blir kanske inte så mycket gjort, men det förefaller i alla fall alltjämt finnas ett stort intresse för att prata om landsbygdsfrågor.

Även tandvårdsreformen har ett tydligt stad–landsperspektiv, och där handlar det om tillgängligheten till tandvård. Vi ser att det är stora skillnader i landet beroende på om man bor i storstadsområden eller på landsbygd och i glesbygd. Tandstatusen skiljer sig mellan å ena sidan landsbygd och glesbygd och å andra sidan storstäderna, till storstädernas fördel.

Vi har redan tidigare i debatten här hört att det finns en risk att referenspriserna skulle kunna leda till ytterligare sämre tillgänglighet på våra landsbygder. Det var därför utredningen kom med ett förslag om att kompensera genom ett kommuntypstillägg, där blandade kommuner skulle få 10 procents tillägg utifrån referenspriset. Dit hör exempelvis Skövde och ledamotens hemkommun Falköping. Landsbygdskommuner som Åre, Sollefteå och Vetlanda skulle få ett tillägg på 20 procent. Av detta blir det dock ingenting. Det blir ingenting nu, och det är väldigt oklart om det blir någonting i framtiden.

Hur kommer det sig att Kristdemokraterna inte tog strid för att landsbygden faktiskt ska få den kompensation som behövs för att man ska kunna behålla eller öka tillgängligheten till tandvården nu när en stor tandvårdsreform har sett dagens ljus?

Anf. 35 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågorna.

Just landsbygden är en viktig fråga för oss kristdemokrater, och jag tror att Peter Kullgren gör mer än att åka runt och äta korv. Han har fått igång stora satsningar, och vi har genomfört stora reformer. Landsbygdssatsningen under de tre senaste åren har verkligen fått effekt för landsbygdens invånare.

När det gäller tandvården är det ju så att det fanns med förslag här men att man såg att det fanns problem med EU:s statsstödsregler. Därför får vi hantera detta i särskild ordning; vi får bevaka frågan och se hur vi kan fortsätta hitta möjligheter att stödja landsbygdens tandläkare. Vi ser att det finns stora behov när det gäller rekrytering. Vi ser att det är brist på tandläkare, tandhygienister och så vidare och att bristen är större på landsbygden. Detta är en viktig fråga som vi nu tar med oss vidare.

Vi kommer alltså att följa detta noga, och vi kommer att se om vi kan ta det i nästa steg när vi tittar på hur vi kan stötta landsbygden.

Anf. 36 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Ledamoten pratar om att följa noga, bevaka utvecklingen och se vad som sker och om man

ska ta nya steg framöver. Det gavs definitivt inget löfte om att det kommer att tas några steg eller att något kommuntypstillägg kommer att införas.

När det gäller kopplingen till statsstödsreglerna har det redan tidigare nämnts att det är väldigt oklart om det faktiskt finns en problematik där. Den frågan borde man ha haft tid att utreda i Regeringskansliet innan propositionen lades fram, och därmed borde man ha kunnat föreslå ett kommuntypstillägg i propositionen. Det är väldigt tydligt att det här inte är prioriterat från regeringens sida.

Oberoende av Peter Kullgrens arbete är den totala bilden av regeringens arbete med landsbygdsfrågor att man inte har vidtagit särskilt stora åtgärder. Det gäller inte minst välfärden, där vi ser att det är stora skillnader i tillgången till välfärd mellan våra landsbygder och våra stadsområden. Kristdemokraternas enda och ständiga svar har varit att sjukvården ska förstärkas. Jag har inte hört att även tandvården ska förstärkas, men det kanske ligger i linjen och kommer närmast.

Eftersom den frågan har försvunnit från dagordningen hade man förväntat sig att andra saker skulle göras för att skillnaderna i tillgång till välfärd i landet ska jämnas ut, men det har inte skett. Det finns mycket att göra för att öka tillgängligheten inom tandvården. Från Centerpartiets sida vill införas ett bastjänstgöringsår för nyutexaminerade tandläkare, och vi vill se ekonomiska incitament för att ta jobb i våra lands- och glesbygder.

Vi vill också se ett kommuntypstillägg för att de ekonomiska förutsättningarna för att bedriva tandvård i våra lands- och glesbygder ska bli bättre. Varför har Kristdemokraterna inte prioriterat det?

Anf. 37 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Herr talman! Vi gör nu en riktig satsning när det gäller högstnadsskyddet i tandvården. Det handlar framför allt om att förstärka högstnadsskyddet för äldre, och här gör vi en stor satsning.

Vi tittar också vidare på hur vi kan jobba med de delar som handlar om att stötta glesbygden i satsningen på tandvård. Vi kommer att bevaka detta och återkomma till det. Som jag sa tidigare har statsstödsreglerna varit ett problem, och vi bevakar den frågan.

När det gäller landsbygdsutvecklingen jobbar Kristdemokraterna och Tidöpartierna hårt med många utvecklingsfrågor. Vi saknar dock Centerpartiet i de här frågorna. Vi tycker väl från vårt håll att Centerpartiet ofta hittar egna vägar som inte utvecklar landsbygden.

När det handlar om sjukvårdens utveckling tror vi i Kristdemokraterna fortfarande att den rätta metoden är att förstärka sjukvården. Vi ser att även många läkare och sjuksköterskor stöttar detta. Det skulle göra att vi fick mer likvärdig sjukvård i hela landet, och det skulle hjälpa landsbygdens invånare.

Anf. 38 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Först vill jag reflektera över att Dan Hovskär tvärsäkert säger att det är 67 år som gäller. Jag

vill poängtera att vi fortfarande inte har det i skrift i propositionen utan att allt det där kommer efter att beslutet är fattat.

När det gäller 19–23-åringar sa Dan Hovskär att vi tog bort fri tandvård, eller att det var förslaget, men det jag vill säga är att utredningen också innehåll väldigt bra förslag om fri undersökning och en tandvårdsplan för alla unga. Det var alltså inte tomt på förslag för unga, som det är i den politik som ni för, Dan Hovskär.

Det finns stora problem med kompetensförsörjningen i tandvården. Av 21 regioner säger 18 att de har brist, och det är särskilt allvarig brist på tandläkare och tandhygienister i vissa län. Det innebär att reformer som den här, som troligen kommer att öka efterfrågan på tandvård, kommer att göra tillgången väldigt ojämlik eftersom det saknas personal.

Ni lägger ju inte fram några förslag i den här propositionen som motverkar den nuvarande obalansen mellan stad och land när det gäller personaltillgång i tandvården, Dan Hovskär. Den obalansen ”utgör ett hot mot hela systemets ändamålsenlighet och resurseffektivitet”, enligt utredningen *Tiotandvård*. Därför borde den här reformen innehålla ett minimum av stöd till landsbygd och blandade kommuner, det som kallas kommuntypstillägg, men det förslaget läggs inte fram. Det kommer vaga förklaringar gällande om och när det ska ske. Jag håller med Christofer Bergenblock om att ni pratar om att bevaka och följa, Dan Hovskär, men min fråga är: Varför lägger ni inte fram ett kommuntypstillägg?

Anf. 39 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågorna.

Som jag var inne på tidigare kommer det här med kommuntypstillägget att hanteras i särskild ordning. Det är EU:s statsstödsregler som det har funnits en hel del frågetecken kring. Vi tror väl att man kan utveckla ett stöd kring detta framöver, men just nu finns det inte med.

När det gäller kompetensförsörjningen håller jag med om att det är en stor utmaning. Den utmaningen har vi inom väldigt många olika branscher, och den finns även i sjukvården i stort. Här har vi alltså något som vi måste bevaka. Vi ser att vi nu får igång ett stort system, och vi behöver bevaka och se vad det får för nya delar.

Därför kommer vi att bevaka detta med kommuntypstillägget för att se om vi kan få något sådant på plats framöver. Men det är inte något som vi kan lägga fram i detta paket.

Anf. 40 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Dan Hovskär för svaret. Jag har ställt frågan om kommuntypstillägget även till ministern, men jag får faktiskt ingen klarhet i hur motiverad regeringen verkligen är när det gäller att lägga fram ett förslag om ökat stöd till landsbygdskommuner och blandade kommuner. Jag har följt alla presskonferenser för att försöka lista ut var regeringens motivation ligger. Kommer det att bli ett förslag? Man

hänvisar lite vagt till EU:s statsstödsregler, men det framgår inte alls hur man jobbar för att få klarhet eller om man har något alternativt förslag. Om viljan verkligen finns borde regeringen kunna konstruera ett förslag som stöd till de delar av Sverige där det är svårt att rekrytera, menar vi.

Jag vill nämna att ett resultat av kompetensbristen i tandvården är den tandvårdsförsäkring som Folk tandvården erbjuder, till exempel här i Stockholm. Men detta är borttaget i flera regioner sedan en tid tillbaka och finns alltså inte kvar. Jag hörde att man i debatten hänvisade till att unga skulle kunna få billigare tandvård på det sättet. Men bor de i en region där detta inte existerar har de ingen som helst möjlighet att teckna en sådan försäkring. Det tycker jag är väldigt viktigt att säga.

Det är en överetablering i Stockholm. Vi måste ha betydligt bättre bemanning i resten av Sverige. Vad tänker regeringen göra åt den nuvarande obalansen mellan stad och land när det gäller personaltillgång? Den obalansen utgör ett hot mot hela tandvårdssystemets ändamålsenlighet och resurseffektivitet. Så allvarligt är det. Vad har ni för förslag?

Anf. 41 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Anna Vikström för frågorna.

Vi tittar ju på den här frågan. Tandvården är en viktig grundpelare i helheten. Vi gör nu en jättesatsning på 3,4 miljarder för att höja den. Vi gör en satsning för att de över 67 år ska kunna få tandvård som de har råd med.

Det är klart att vi nu måste titta på kompetensförsörjningen. Som jag sa tidigare tittar vi på hur kommundypstillägget skulle kunna utformas och vad EU:s statsstödsregler ger för möjligheter. Det är en viktig fråga, men inte bara för tandvården utan i många olika branscher, som jag var inne på tidigare, inte minst i sjukvården som helhet. Det handlar bland annat om att jobba med olika åtgärder för att försöka höja statusen och göra dessa yrken attraktiva, så att fler vill utbilda sig.

Vi följer detta med noggrannhet för att kunna hitta nya möjligheter i steg två. Jag har god förtröstan. Jag tror att den här satsningen blir positiv. Kompetensförsörjningen måste vi jobba med även i alla övriga branscher.

Anf. 42 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Först har jag en fråga till ledamoten om unga vuxna. Varför slänger den här SD-beroende regeringen ständigt unga vuxna under bussen? Att det är 25 procents arbetslöshet i den gruppen kan man fundera på. Nu har också reformerna gällande möjligheten för unga att få tandvård billigare försvunnit. Det tycker jag är en väldigt trist utveckling. Det är inte så att unga vuxna har goda förutsättningar att betala, teckna försäkringar och så vidare. Det här är en väldigt skör grupp ekonomiskt på olika sätt.

I alla de tag ni har tagit har unga vuxna drabbats. Bygger ni billiga hyresrätter? Nej. Ger ni dem jobb? Nej, det kan man inte säga, med tanke på att det är 25 procents arbetslöshet. Jag tycker att det är ett klart misstag att ni också tar bort förutsättningarna för unga vuxna att få tandvård.

Min andra fråga handlar om förhållningssättet till människor med sämre ekonomi. Det visar sig i Socialstyrelsens undersökning att frågan om vilka som har sämst förutsättningar att kunna gå till tandläkaren handlar om klass och inte ålder. Trots det står vi bakom den här reformen. Men det är uppenbart att vi lever i skilda världar. Man fattiggör människor – 700 000 personer anser sig vara fattiga. Det är hög arbetslöshet. Människor har levt under ett enormt kostnadstryck under de år då ni har regerat. Jag undrar varför ni inte har gått vidare med reformarbetet. Ni måste ju ha haft medel. Om man väljer att sänka skatten för de rikaste har man också råd att betala för en större reform.

Anf. 43 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Karin Rågsjö för frågorna.

Först vill jag upplysa om att vi inte har någon SD-regering i detta land. Vi har en regering styrd av moderater, kristdemokrater och liberaler. Sedan har vi ett samarbete med SD. Vi kallar det Tidösamarbetet. Det är ett bra samarbete, vill jag understryka.

Vad gäller 20–23-åringarna visar ett flertal olika undersökningar att den här gruppen till stor del har ganska friska patienter som har konsumerat mer tandvård än vad som varit motiverat, vilket har trängt undan patienter med större vårdbehov. Det är varken jämlikt eller resurseffektivt. Därför satsar vi på personer som är 67 år och äldre, där vi ser att behoven oftast är större. På så sätt använder vi resurserna på ett bättre sätt, vilket ett stort antal utredningar har visat.

De yngre kan visserligen ha det tufft med ekonomin och så vidare. Men även fortsättningsvis kan de få sin tandvårdspeng, och det finns högkostnadsskydd för de yngre också. Jag känner mig trygg med den här satsningen. Det är ett bra första steg att vi satsar på de äldre.

Anf. 44 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Nej, SD sitter inte i regeringen. Men ni är helt beroende av Sverigedemokraterna, ledamoten. Om de tar bilen från ert samarbete faller det ihop som ett korthus. Det vet även ledamoten, inte sant?

Tillbaka till tandvården! Tandläkarförbundet har gjort en undersökning av svenska folkets betalningsförmåga gällande tandvård, och där är det frågan om klass som skiner igenom hela tiden. Fyra av tio av dem som inte har råd uppger att de inte har kunnat prioritera tandläkare på fyra år. Det har handlat om höga kostnader för mat, el och så vidare och höjda räntor. Det har varit jobbigt för dem på grund av den inflation som rått och era icke-befintliga satsningar på gruppen människor med sämre ekonomi, vill jag påstå.

Det här med 67-plus är jättebra – visst. Men de andra då? Låt oss titta på gruppen arbetare i norra Sverige som är i åldern 35–49 år, bor i hyresrätt och har en inkomst på 300 000. För dem är det den sämsta situationen när det gäller att kunna gå till tandläkaren. Det är en ganska hög andel, 25 procent, som anser att de inte kan gå till tandläkaren.

Det här handlar helt enkelt om klass och om hur man satsar sina resurser. Man kan göra sitt arbete för att få ett eventuellt jämlikt Sverige, vilket jag är för. Men det är inte det ni har jobbat för i snart fyra år, utan ni har försämrat villkoren för fattiga människor. 700 000 beräknas som fattiga i Sverige. Där blir det ingen tandläkare, kan jag lova. Det här är ett stort misslyckande för den SD-beroende regeringen, anser jag.

Anf. 45 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Det är självklart att man måste samarbeta. Vi samarbetar jättebra med SD, men de sitter inte i regeringen. Det var det jag påtalade och upplyste om. Sedan har vi ett bra samarbete med dem.

När det gäller ekonomin har vi sänkt skatterna. Det kommer alla till del. Det kommer också ungdomar, medelålders och äldre till del. Om vi bara tar ett exempel får en genomsnittsfamilj 42 000 kronor mer per år i plånboken. Det gör att man får resurser att kunna gå till tandläkaren, och man kan göra olika andra saker. Det handlar om att ge frihet.

Om man tittar på Vänsterpartiets politik vill man höja skatterna så att det blir mycket dyrare för alla, och då inte minst för äldre. Här gör vi en satsning, som vi visserligen är överens om, när det gäller tandvården som är bra framför allt för våra äldre.

Den satsningen gör att många som inte tidigare hade möjlighet att gå till tandläkaren nu kan göra det. Staten står för 90 procent av kostnaderna, och den enskilde betalar 10 procent. Det kommer att göra skillnad. Det är ett bra förslag som jag känner mig mycket stolt över att få lägga fram i dag. Det är en positiv reform.

Anf. 46 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation 3 under punkt 3 i betänkandet.

Munhälsan har stor betydelse för människors mående och livskvalitet. Därför ska alla erbjudas tandvård av hög kvalitet och till rimliga priser. 2008 genomfördes en tandvårdsreform som gjorde att fler människor hade råd med tandvård, och 2013 följdes det upp med ytterligare förstärkningar för personer med extra behov på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning.

Samtidigt har det funnits ett uppenbart behov av att reformera tandvården ytterligare. Svensk tandvård präglas av flera utmaningar vad gäller tillgänglighet och jämlikhet, med stora skillnader i munhälsa mellan olika regioner och bostadsorter och mellan olika socioekonomiska grupper liksom olika åldersgrupper. För Centerpartiet är det självklart att tandvård, liksom all vård, ska utgå utifrån behov.

Med den nya tandvårdsreformen tas steg i rätt riktning i och med att behovsprincipen skrivs in i tandvårdslagen. Den stora förändringen är däremot att högkostnadsskyddet förstärks för gruppen 67 år och äldre, där munhälsan generellt sett är sämre än vad den är hos yngre. Centerpartiet välkomnar att vi nu kan genomföra en tandvårdsreform som gör det väsentligt billigare för seniorer att gå till tandläkaren för behandlingar och att fler därmed får möjlighet att ta hand om sina tänder.

Samtidigt som vi står bakom tandvårdsreformen som sådan har vi också synpunkter på den. En av de saker som regeringen helt missar i sin reform gäller de stora geografiska skillnaderna i vårt land.

Enligt tandvårdsutredningen är andelen över 79 år som har minst 20 kvarvarande tänder 75 procent bland boende i våra storstadsregioner, men bara 56 procent bland boende i våra glesta landsbygdskommuner.

Anledningen till skillnaden hänger ihop med såväl ekonomiska förutsättningar för den enskilde som tillgängligheten till tandläkarmottagningar. Det är ingen hemlighet att det finns gott om mottagningar i centrala Stockholm och att de är betydligt färre på våra landsbygder.

Av den anledningen föreslog utredningen införandet av ett kommuntypstillägg som skulle ge en högre tandvårdsersättning på landsbygden. Men det förslaget lägger inte regeringen fram i sin proposition utan skjuter på till en i högsta grad oklar framtid.

Därmed riskerar den nya reformen att förstärka skillnaderna mellan stad och land i stället för att jämna ut dem. Det här är mycket oansvarigt av regeringen. Från Centerpartiets sida menar vi att kommuntypstillägget snarast behöver införas för att ge bättre förutsättningar att bedriva tandvård även på våra landsbygder.

Samtidigt ser vi en rad andra åtgärder som också behöver göras för att stärka tillgången till tandvård på våra landsbygder. Det handlar om att återinföra ett basjänstgöringsår i tandläkarutbildningen så att fler kan få prova på att jobba på en klinik placerad i lands- eller glesbygd.

Det handlar också om att se över möjligheten till ekonomiska incitament för den enskilde, såsom flyttbidrag och att skriva av studieskulder. Vi tror nämligen att det är bättre att lägga statens pengar på att få människor att flytta dit där jobben finns än att betala dem för att lämna landet.

Ett annat problem som regeringen valt att negligera i propositionen är att privata tandläkare riskerar att slås ut ifrån marknaden, vilket i så fall drabbar både tillgängligheten och kompetensen.

Enligt tandvårdsutredningen finns det omkring 2 800 privata kliniker i Sverige jämfört med 830 kliniker inom Folk tandvården. Totalt sett går 65 procent av de vuxna patienterna till privattandvården, och i Jämtland är det så många som tre av fyra. Bland seniorer är andelen ytterligare högre.

Tillgången till privatpraktiserande tandläkare handlar alltså inte bara om valfrihet, utan i stora delar

av landet finns det helt enkelt ingen offentlig tandvård att tillgå i närheten av där man bor.

I dagens system kan tandläkarna själva sätta sina priser på en konkurrensutsatt marknad. Men med det nya systemet kommer prissättningen att regleras via statliga referenspriser. Det har varnats – både från Folk tandvården och privattandvården – för att referenspriserna är alldeles för lågt räknade och att det kommer leda till billigare lösningar, med sämre kvalitet och sämre estetik.

I förlängningen riskerar det även att leda till ökade skattekostnader i regionerna för att finansiera Folk tandvården och till kostnadsöverskjutningar eller nedlagda kliniker inom privattandvården.

Ännu mer anmärkningsvärt är att man fråntar patienten möjligheten att själv välja ett dyrare material eller en bättre protetik än vad referenspriset medger, eftersom detta inte får överstigas. Det riskerar alltså att bli dåligt för både tandläkare och patienter.

Centerpartiet menar att man som patient ska ha möjligheten att själv välja om man vill ha en mer kostsam behandling, men att man då får stå för den mellanskillnaden själv. Detta kan jämföras med glasögonbidrag för barn och unga, där man själv kan lägga till för att få en dyrare båge eller ett specialbehandlat glas.

För en regering som kallar sig borgerlig – och där åtminstone ett av partierna innan mandatperioden började kallade sig liberalt – borde en sådan möjlighet vara en självklarhet, men så inte för Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna. Kanske är det för att de akterstyrs av ett fjärde parti.

Den nya tandvårdsreformen innebär även en hel del andra risker som är svåra att förutse, men som grundligt behöver följas upp redan under det första året. Det behövs en uppföljning där man analyserar om tio-tandvården leder till undanträngning av andra patientgrupper, om den leder till tröskeleffekter där patienter skjuter upp behandlingar i väntan på att fylla 67 år och om tillgängligheten påverkas negativt, särskilt i fråga om kompetensförsörjning och tillgång till tandvård på våra landsbygder. Centerpartiet vill se en sådan uppföljning i närtid.

Herr talman! Sammanfattningsvis är det bra att vi nu genomför en reform som gör tandvården billigare för seniorer. Det står Centerpartiet helt bakom. Det kommer att leda till att fler människor i förlängningen får en bättre tandhälsa.

Samtidigt är vi oroade över att Tidöpartierna inte tar frågan om den geografiska ojämlikheten på allvar, att privata tandläkarmottagningar riskerar att slås ut, att patienter fråntas möjligheten att göra tillköp och att man inte planerar för en närtida uppföljning av reformen.

Tandvården är en del av vår gemensamma välfärd. Från Centerpartiets sida menar vi att den måste vara både tillgänglig och jämlik, oberoende av var i landet man bor.

Anf. 47 LINA NORDQUIST (L):

Herr talman! Fram till nu har alltså de med friska munnar fått mer subventioner än de som har det största behovet i vårt land. De äldsta och sjukaste har tvingats välja mellan antingen en någorlunda hållbar privatekonomi eller sin egen hälsa. Det är inte acceptabelt.

Livskvalitet och hälsa ska aldrig behöva prioriteras bort. För fem sex år sedan fattade därför Liberalerna beslut om att driva på för en tandvårdsreform. Den blev en del av Tidöavtalet. Den utreddes, och vi enades om en flermiljarderssatsning på tandvården. Detta är den största tandvårdsreformen på decennier.

Herr talman! Den som är över 66 år och som behöver ingrepp för att åtgärda tandproblem kommer från den 1 januari, om mindre än en månad, oftast att betala 10 procent av kostnaden medan staten – vi tillsammans – kommer att stå för resten. Undantaget är fast protetik långt bak i munnen. Men när det gäller lagningar och rotfyllningar i hela munnen kommer den som är 67 år eller äldre att få ett större stöd om bara några veckor.

Herr talman! I genomsnitt kommer alltså seniorers utgifter för tandvård att sänkas med mer än hälften – från dagens ungefär 4 600 kronor på ett år till under 2 000.

Nu lagar vi hålen i den svenska tandvården, mina vänner. Människor ska hela livet få den tandvård de behöver, oavsett plånbok.

Men det stannar inte här. Det är också avgörande att vi satsar mer på förebyggande arbete. I regeringssamarbetet stärker vi därför det särskilda tandvårdsbidraget. Det handlar helt enkelt om att göra förebyggande tandvård mindre kostsam för riskgrupper, till exempel de med svårinställd diabetes eller med mun-torrhet på grund av vissa läkemedel. Dessutom får personal inom äldreomsorgen lära sig att hjälpa äldre människor att bibehålla god mun- och tandhälsa. Detta är naturligtvis extra viktigt inom demensområdet.

En väldigt viktig del när det gäller det vi nu debatterar är att föra in behovs- och solidaritetsprincipen i tandvårdslagen. Det innebär att tandvården blir mer lik övrig hälso- och sjukvård. Tandvården får ett tydligt uppdrag att prioritera de patienter som har störst behov. Detta gör att jag varmt yrkar bifall till utskottets förslag, herr talman.

Allt detta är viktiga steg för rättvis tandvård och för munhälsa för hela befolkningen.

Liberalerna vill i kommande reformsteg införa kloka riskbedömningar i tandvården och koppla dem till högkostnadsskyddet, så att även yngre människor med stora hälsorisker får bättre möjlighet att ta vara på sina tänder och sin munhälsa.

Som invånare ska vi kunna veta att samhället och hjälpen finns när behoven ökar. Att ha en god hälsa, att undvika undernäring, att undvika sjukdom och att undvika infektioner orsakade av att man inte kan äta så som man borde kunna får inte vara en plånboksfråga. Varje hål ska lagas i den svenska tandvården.

Anf. 48 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Lina Nordquist, för anförandet! Jag delar uppfattning om mycket av det som sades där.

Det är bra att vi nu genomför en reform där fler människor kommer att få tillgång till tandvården genom lägre priser. Samtidigt finns det delar i propositionen och betänkandet som har kritiserats, och det finns delar i detta som vi från Centerpartiet är kritiska till. En av de delar som har fått kritik både från folk-tandvård och från privatpraktiserande tandläkare är referensprissättningen. Det är TLV som styr den prissättningen, och det är klart att det är någonting som måste följas upp framöver.

Centerpartiet är ett liberalt parti. Vi tror på människors egenmakt och möjlighet att själva fatta kloka beslut. Därför har vi lyft ett förslag i vår reservation om att möjliggöra för patienter att göra tillköp. Referenspriset anger ju också vilken materialtyp och protetik man har räknat på. Vi tycker att det är rimligt att man som patient ska ha möjlighet att själv välja om man vill lägga lite extra pengar på en bättre lösning, med högre kvalitet eller bättre estetik.

Innan den här mandatperioden startade värnade även Liberalerna människors valfrihet. Min fråga, herr talman, är: Varför kan inte Liberalerna låta en vuxen människa med ett helt yrkesliv bakom sig själv få avgöra om den vill betala mellanskillnaden för en dyrare behandling eller inte?

Anf. 49 LINA NORDQUIST (L) replik:

Herr talman! Repetition är kunskapens moder, så jag upprepar det många av mina kollegor har sagt under denna debatt till ledamoten när det gäller just denna fråga.

Liberalerna är verkligen ett marknadsliberalt parti, men när vi tillsammans använder skattemedel är det inte längre en vanlig marknad. Då är det en marknad där vi behöver vara försiktiga med medlen. När staten tar 90 procent av kostnaden för ingrepp, så att människor ska kunna ha en god mun- och tandhälsa, går det inte för staten att skriva en blancocheck – därav referenspriserna.

När det gäller framtagandet av de här referenspriserna har det varit otroligt viktigt för oss att TLV verkligen använder sig av en hög standard. Det måste till exempel handla om möjlighet till svensktillverkade kronor av hög kvalitet. Som ledamoten vet har TLV intygat att det är så man har räknat. Det måste handla om att man har goda marginaler så att man kan ha välutbildad personal, använda bra material och använda den tid som krävs för de olika ingreppen.

Tycker inte ledamoten också att det är underligt att priset för ett och samma ingrepp i dag kan skilja med många tusen kronor? Så är det till exempel i mitt län. Till exempel kan en rotfyllning kosta mellan 3 000 kronor och 6 000 kronor. Det kan inte enbart ha med materialet att göra. Det är andra saker som ligger bakom.

De är alltså stora, stora skillnader. När staten går in och tar nio tiondelar av kostnaden måste staten sätta ramar för hur hög kostnaden får bli. Då har vi satt nivå vid det som TLV har tagit fram.

Det handlar om bra material. Det ska kunna vara svensktillverkat material. Det ska finnas gott om tid att utföra ingreppet, och det ska finnas välutbildade anställda.

Anf. 50 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Jag noterar att ledamoten över huvudet taget inte svarar på frågan utan går in och debatterar referenspriserna. Centerpartiet har inte ifrågasatt att vi ska ha referenspriser. Däremot har vi noterat att det finns en kritik mot referenspriserna både från den offentliga tandvården och från den privata tandvården. Men vi har inte lagt fram något förslag om att ta bort dem.

Det vi har lagt fram ett förslag om – ett liberalt förslag om – är människors valfrihet. Det innebär att man som patient med hela yrkeslivet bakom sig ska ha möjlighet att säga: ”Jag vill ha en bättre krona. Jag vill ha en annan fyllning, som är av högre kvalitet. Jag vill ha en annan form av lagning som ger bättre estetik.” Vi tycker att det är fullt rimligt. Liberalerna, särskilt som de nu påstår sig också vara ett marknadsliberalt parti, borde ge patienten den möjligheten.

Vi hörde den moderata ledamoten tidigare säga att detta handlar om kriminaliteten inom välfärden och att landets 2 800 privatpraktiserande tandläkarkliniker kanske styrs av kriminella nätverk. Men det är en helt annan fråga. Den handlar om tillståndsgivningen. Centerpartiet vill ha tillståndsgivning inom tandvården, vilket inte har funnits tidigare. Så hanterar vi den frågan. Men det här handlar om valfrihet.

Varför kan inte människor få valfrihet? Det kostar ju inte systemet mer. Det kostar inte skattebetalarna mer. Men det ger människor möjlighet att styra lite mer över den behandling de får.

Anf. 51 LINA NORDQUIST (L) replik:

Herr talman! Nu kliar det lite grann under huden, måste jag säga. Det känns olustigt och också väldigt sorgesamt med de allt vanligare replikskiftena där en part försöker debattera sakfrågor och förklara vad det är vi vill göra och en annan part, i detta fall ledamoten, ägnar tid åt att säga att någon annan ledamot i ett annat parti nyligen skulle ha påstått att flera tusen duktiga yrkespersoner skulle vara kriminella. Det stämmer ju inte. Att man deltar i en sakdebatt med ohederliga antydningar om andras syften och val av ord som inte anstår denna kammare betackar jag mig för.

Som svar på ledamotens fråga kan jag säga att referenspriserna är framtagna med utgångspunkt i högsta materiella standard, alltså svensktillverkade kronor och så vidare. Det ryms inom TLV:s referenspriser att kvaliteten är så hög som man någonsin kan önska.

Jag hoppas att ledamoten i framtida replikskiften – kanske inte i denna debatt, men i någon annan – lyssnar på svaren och tar hänsyn till dem.

Anf. 52 NILS SEYE LARSEN (MP):

Herr talman! God tandvård borde inte vara en klassfråga. Men i dagens Sverige, där klyftorna ökar kraftigt mellan fattiga och rika och mellan storstad och landsbygd, där den relativa fattigdomen ökat markant, är det allt fler som inte har råd med den tandvård de behöver. Det är fullständigt oacceptabelt.

För Miljöpartiet är det självklart att det borde vara behovet och inte storleken på plånboken som styr tillgången till god tandvård. Tanderna är en del av kroppen, och vårt långsiktiga mål är ett högkostnadsskydd för tandvården i likhet med vården i övrigt. Vi lägger fokus på de förebyggande åtgärderna och på att störst behov ska gå först. Vi förbättrar tandvården för särskilt utsatta grupper och säkerställer god tillgång till tandvård i hela landet.

Regeringens förslag om förstärkt högkostnadsskydd för tandvård, den så kallade Tiotandvården, är ett steg i rätt riktning. Därför kommer vi att stödja det. Det finns en del utmaningar och brister som vi kommer att gå in på, men vi delar Sveriges Folktandvårdsförenings uppfattning i avseendet att det är ett steg i rätt riktning.

Vi hade önskat att man vågat gå vidare med förslaget i tandvårdsutredningen *När behovet får styra – ett tandvårdssystem för en mer jämlik tandhälsa*, som vi i Miljöpartiet och Socialdemokraterna i regering tillsatte. Det var ett mer enhetligt reformförslag för att omstrukturera hela tandvårdssystemet för en mer jämlik tandhälsa.

Det finns saker som Folktandvårdsföreningen belyser som vi delar. Det borde införas en behovsprincip som skrivs in i tandvårdslagen och ett gemensamt riskbedömningssystem för tandvårdens aktörer för att kunna styra resurser och prioritera förebyggande vård och bättre samverkan mellan offentliga och privata aktörer.

När det gäller tiotandvården tänker jag belysa några utmaningar vi ser. Det är en bra reform för dem som är över 67, men det är också en reform där man i grunden har valt att prioritera ålder framför behov. Det ser vi som problematiskt. Reformen omfattar inte aspekter som undersökning och förebyggande vård. Protetisk behandling – kronor, broar, implantat och annat – bakom den femte tanden ingår inte. Jag kan verkligen se att det blir en gigantisk informationsutmaning för tandläkare runt om i Sverige att förklara varför det ena ingår och det andra inte gör det. Det borde man ha varit mycket tydligare med. Jag är också lite frågande till att man drog gränsen vid just den femte tanden, för tuggtänderna bakom är oerhört viktiga även för våra äldre.

Vad gäller ersättningen delar jag synen på den risk som tandtekniker har belyst. Det finns ett antal tandvårdsverksamheter som har egen produktion med tandtekniker inhouse. Där har man verkligen fokus på

kvalitet. Det är en utmaning med de fastlagda prisnivåer som finns. De riskerar att öka mängden importerat med lägre kvalitet.

Referenspriset har det varit debatt om. Jag instämmer lite i oron. Det finns ju variation i kompetens, erfarenhet och kvalitet i den tandvård som utförs. Det finns också olika utmaningar beroende på var i Sverige man är, alltså om man är i en storstad med stor konkurrens och många kunder nära till hands eller till exempel i glesbygd. Det borde man bättre beakta framöver, för med Tiotandvården är man bunden till att leverera för det referenspris som finns.

En annan sak som kanske inte belysts så mycket här, men som jag vet att vi kommer att behöva diskutera, är den stora kompetensutmaningen inom tandvården i hela Sverige. Jag vill passa på att rikta ett stort tack till våra nya invånare som jobbar inom tandvården och som studerar tandvård. Det är nog tack vare dem vi kanske kan klara tandvården i framtiden.

Det här är en reform som behöver utvärderas och följas upp. Det har vi också yrkat på. Det finns brister i förslaget om Tiotandvården, men det är ändå ett första steg mot ett mer omfattande högkostnadsskydd för tandvård.

Avslutningsvis vill jag uttrycka Miljöpartiets starka oro för sänkningen av åldersgränsen för fri tandvård för unga vuxna. Det var vi emot, för som alla vet börjar goda vanor tidigt. Man ser redan att de unga droppar av på grund av priset, och det gör mig jätteorolig för tandhälsan hos befolkningen framöver och för risken för ökat behov av tandvård när människor blir äldre.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 53 CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till propositionen *Ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård*.

Vi gick till val på detta 2022, och nu tas det första steget i rätt riktning. Den 1 januari tar vi ett viktigt steg för svenska pensionärer. För personer som har fyllt 67 år och som har arbetat och slitit hela livet blir det betydligt billigare att gå till tandläkaren. Det handlar om tiotandvården. Det är ett tydligt exempel på hur samhället prioriterar den som har byggt landet.

Tänderna är en del av kroppen. De är ingen lyx. Ändå har många äldre tvingats leva med smärta, infektioner och skam. Pensionen räcker inte alltid. Det är orättvist. Har man arbetat hela livet borde det inte kunna innebära att man inte har råd att gå till tandläkaren.

I dag tar vi ansvar. Reformen innebär att staten betalar 90 procent av kostnaden och patienten 10 procent. Det är tryggt, förutsägbart och rätt. Denna reform sätter svenska pensionärer först, eftersom de som har byggt landet inte ska behöva välja mellan att laga tänderna eller att köpa mat. Skattepengar ska användas för människor och inte för onödig byråkrati.

Referenspriserna har tagits fram av Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, TLV, i dialog med

tandvårdsbranschen. Vissa har sagt att priserna är för låga, men utan tydliga ramar hade reformen inte varit möjlig. Vårdgivarna får inte ta mer betalt än referenspriset. Om man är ansluten till Försäkringskassans system måste man ta emot patienterna, och det skapar ordning och trygghet. Därmed blir 29 procent av marknaden prisreglerad. Resten fungerar som tidigare. Tandvårdsbidraget och högkostnadsskyddet finns kvar. Stabilitet och valfrihet fortsätter. Undersökningar ingår inte i tiotandvården, men allmänt tandvårdsbidrag gäller fortfarande.

Samtidigt ska Ivo genomföra hårdare kontroller, och det ska bli tydligare krav på vem som driver kliniker. Det är nödvändigt när staten satsar så stora summor pengar. Vårds- och kriminalitetens tentakler smyger sig in överallt, och vi måste alltid ligga steget före.

Herr talman! Folk tandvården bär ett stort ansvar för barntandvården. Det ska man fortsätta göra, men den privata tandvården måste ta sitt ansvar och avlasta folk tandvården. Det handlar också om personalen. Tandläkare måste kunna utvecklas, arbeta med alla åldrar och vilja stanna kvar i yrket och kanske inte bara jobba med barn.

Bristen på tandläkare och tandhygienister är stor, särskilt utanför storstäderna. Här krävs långsiktiga och hållbara lösningar så att Sverige kan erbjuda tandvård över hela landet.

Vi har i dag en mycket stark barntandvård tack vare ett förebyggande arbete, tydliga kallelser och avgiftsfri tandvård för barn och unga. Det fungerar och ska fortsätta fungera, men ansvaret är delat. Vårnadshavarna måste se till att barnen går på kontroller. Det förebyggande arbetet minskar lidande och framtida kostnader, och detta är en besparing för hela samhället.

Herr talman! Många över 67 år väntar nu med sitt tandläkarbesök till efter den 1 januari. Det visar hur efterlängtat reformen är, och det visar att politiken gör skillnad när den fokuserar på rätt prioriteringar. Sverigedemokraterna står för trygg, rättvis och ansvarsfull välfärd. Svenska äldre prioriteras. Skattepengar används med förnuft. Därför yrkar jag bifall till propositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 10 Ytterligare kompletteringar till bestämmelserna om tilläggsskatt för företag i stora koncerner

Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU5
Ytterligare kompletteringar till bestämmelserna om tilläggsskatt för företag i stora koncerner (prop. 2025/26:22)
föredrogs.

Anf. 54 MARIE OLSSON (S):

Herr talman! Det här är inte första gången som vi diskuterar lagen om tilläggsskatt för företag i stora

koncerner, och det lär nog inte vara den sista gången heller. Vi har redan hunnit fatta beslut om lagen. Vi har kompletterat den en gång, och nu ska vi komplettera den en gång till.

Bakgrunden är välkänd, nämligen arbetet som har bedrivits inom OECD och G20 för att stoppa avancerad skatteplanering genom en global minimiskattenivå för stora multinationella koncerner. EU har omsatt det här i ett direktiv, och i Sverige har vi genom lagen om tilläggsskatt genomfört direktivet i svensk rätt. Syftet är att de stora koncernerna ska betala minst 15 procents effektiv skatt beräknat på ett underlag som utgår från koncernredovisningarna. Det här kan låta enkelt, men i verkligheten är det allt annat än enkelt. Det handlar om komplicerade koncernstrukturer, olika skattesystem och ett internationellt regelverk som fortfarande håller på att utvecklas.

För oss socialdemokrater är utgångspunkten tydlig: Skatter ska betalas där värdena skapas. Skattesystemet ska vara rättvist, legitimt och begripligt. Företag som gör rätt för sig ska inte missgynnas jämfört med dem som ägnar sig åt aggressiv skatteplanering. Den globala minimiskatten är därför i grunden något som vi socialdemokrater välkomnar. Den är ett försök att sätta en nedre gräns för skattekonkurrensen och att se till att stora globala bolag faktiskt bidrar till den välfärd och infrastruktur som de också har nytta av.

Det handlar om rättvisa, men det handlar också om tillit. När människor ute i landet – i Orsa, Dalarna och resten av Sverige – ser att de själva betalar skatt på sin lön, pension och sitt lilla företag måste de också kunna lita på att de riktigt stora inte klarar sig undan. Annars naggas förtroendet för hela skattesystemet i kanten.

Herr talman! Skatteutskottets betänkande *Ytterligare kompletteringar till bestämmelserna om tilläggsskatt för företag i stora koncerner*, som vi debatterar i dag, är en direkt följd av att OECD:s inkluderande ramverk antagit nya administrativa riktlinjer under 2024. För att svensk lag ska fungera som det är tänkt måste vi justera våra regler, bland annat när det gäller hur skatter och resultat fördelas mellan olika typer av enheter och strukturer.

Vi socialdemokrater står bakom regeringens förslag. Det är viktigt att Sverige lever upp till de internationella åtaganden vi har gjort och att vi har ett fungerande regelverk på plats. Men där slutar inte diskussionen. Hela processen kring tilläggsskatten har varit ovanligt forcerad. När lagen infördes första gången skedde det i väldigt snabb takt. Redan då pekade både remissinstanser och Lagrådet på brister och behov av en tidig översyn. Det var också något som vi socialdemokrater lyfte i samband med arbetet med lagstiftningen.

Sedan dess har vi hunnit komplettera lagstiftningen med nya bestämmelser en gång, och nu gör vi det en gång till. Ändå vet vi fortfarande inte fullt ut hur de här reglerna fungerar i praktiken för de företag som omfattas av dem. Det rör sig om drygt hundratals stora koncerner med tusentals enheter både i Sverige och utomlands.

Vi ser med oro på att den komplicerade implementeringsprocessen riskerar att underminera själva syftet med minimiskatten. Om seriösa företag som redan gör rätt för sig upplever regelverket som orimligt betungande samtidigt som det fortfarande finns möjligheter för andra att smita undan urholkas förtroendet. Det är bakgrunden till vår reservation. Den här lagstiftningen måste, precis som Lagrådet konstaterar, utvärderas i närtid.

Herr talman! I den reservation vi har tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet kräver vi en samlad konsekvensanalys av implementeringen av lagen om tilläggsskatt. Vi vill att regeringen noggrant går igenom hur regelverket fungerar, vilka administrativa kostnader och praktiska konsekvenser det får för de berörda företagen och vilka förenkligheter som är möjliga utan att vi tappar greppet om skatteflykten. Det här är inte ett orimligt krav. Det är tvärtom helt rimligt när vi pratar om ett av de mest tekniskt avancerade skattesystem som vi har infört på många år och när vi vet att praxis och riktlinjer på internationell nivå fortfarande håller på att utvecklas.

Regeringspartierna och Sverigedemokraterna nöjer sig i betänkandet med att säga att man utgår från att regeringen kommer att göra nödvändiga uppföljningar och analyser. Vi menar att det inte räcker med att utgå från det. Riksdagen bör tydligt begära en konsekvensanalys. Det skapar bättre transparens, större förutsägbarhet för företagen och ett starkare parlamentariskt stöd för lagstiftningen.

Herr talman! Tilläggsskatten måste också sättas in i ett större sammanhang. Den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen drev under många år ett målmedvetet arbete mot skatteflykt, aggressiv skatteplanering och skadlig skattekonkurrens. Den nuvarande högerkonservativa regeringen, stödd av Sverigedemokraterna, har dessvärre inte visat samma uthållighet. Exitskatteutredningen har lagts ned, arbetet med en modern kupongskatt har försenats och Skatteverkets möjligheter att analysera skattefelet har försvagats.

Mot denna bakgrund blir det ännu viktigare att de verktyg som finns, som lagen om tilläggsskatt som vi debatterar här i dag, fungerar som de ska. Vi har inte råd med en situation där regelverket är så krångligt att det slår hårt mot dem som försöker göra rätt samtidigt som skatteplanerarna kan hitta nya kryphål.

Skatter är inte bara paragrafer och procentsatser. För den som driver företag i en mindre kommun, för den som går till jobbet varje dag eller för den som väntar på en operation i vården är skatterna det som gör att det över huvud taget finns en välfärd. Därför måste systemet både upplevas som rättvist och också vara rättvist. Tilläggsskatten är ett viktigt steg för att öka rättvisan mellan länder och mellan företag, men då krävs också att vi vågar utvärdera, justera och förenkla när det behövs.

Vi socialdemokrater vill ha en global minimiskatt som fungerar i praktiken, som stoppar avancerad internationell skatteplanering och som samtidigt är

hanterbar för de företag som gör rätt för sig. En tydlig, samlad konsekvensanalys är ett nödvändigt steg på vägen.

Med det yrkar jag bifall till reservationen från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet som finns under punkt 2 i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 55 ADAM REUTERSKIÖLD (M):

Herr talman! Vi debatterar i dag skatteutskottets betänkande nummer 5 *Ytterligare kompletteringar till bestämmelserna om tilläggsskatt för företag i stora koncerner*. Detta är det tredje betänkandet i vad som kan kallas den tekniska trilogi som följer av OECD:s och G20:s internationella arbete mot urholkning av skattebaser, det som man brukar sammanfatta som BEPS och Pelare 2.

Låt oss titta på detta ur ett lite större perspektiv. I en alltmer globaliserad och digitaliserad ekonomi har många länder sett hur vinster flyttas från de länder där de faktiskt intjänats till lågskatteländer. Detta har skapat en snedvriden konkurrens, urholkat skattebaser och drivit på en skattekonkurrens som inget land vinner på i längden. OECD har uppskattat att världen förlorar hundratals miljarder dollar varje år på denna typ av verksamhet.

Det är mot den bakgrunden som över 135 länder enats om en historisk överenskommelse. Pelare 2, som vi behandlar i dag, handlar om att större koncerner ska betala minst 15 procent i skatt oavsett var i världen de har sin verksamhet. EU har ställt sig bakom detta, och Sverige har implementerat det i nationell rätt.

Herr talman! Den lagstiftning vi nu kompletterar är inte något som Sverige skapat i ett vakuum. Den är resultatet av kontinuerliga uppdateringar av OECD:s ramverk. Precis som de två tidigare paketen är även detta en nödvändig följd av nya riktlinjer som antagits internationellt, denna gång i juni 2024. För att Sverige ska ha ett regelverk som godkänns internationellt måste vi följa denna utveckling.

Moderaterna ser detta som en självklar del i att värna ordning och reda i skattesystemet och att delta fullt ut i internationella samarbeten mot skatteflykt. Sverige är ett litet, exportberoende land med många stora, internationella bolag, och det är därför av yttersta vikt, både för Sverige och för vårt näringsliv, att ha tydliga internationella regler inom detta område.

Herr talman! Jag vill kort nämna vad förslaget faktiskt innehåller. Vi gör justeringar på fem huvudsakliga områden.

För det första: regler för specialföretag för värdepapperisering, alltså företag vars enda uppgift är att hålla tillgångar som värdepapperiseras. Här klargör man vem som ska vara skattskyldig. Det handlar om att skydda kreditvärdigheten och skapa tydliga ansvarsförhållanden.

För det andra: Vi inför en mer detaljerad och internationellt harmoniserad metod för hur medräknade skatter ska fördelas mellan olika koncernenheter. Det är ganska tekniskt, men syftet är enkelt: att undvika

dubbelbeskattning, felbeskattning och onödigt krångel.

För det tredje: Vi förtydligar hur förluster vid fasta driftsställen ska hanteras. Detta säkerställer att bara verkliga förluster efter kvittning påverkar tilläggsskatteberäkningen. Det är logiskt och rättssäkert.

För det fjärde: Vi gör nödvändiga justeringar gällande uppskjuten skatt. Fiktiva och särskilda uppskjutna skattefordringar behandlas på ett sätt som stämmer överens med OECD:s modeller. Återigen: Detta handlar om att undvika att företag missgynnas för att redovisningsstandarder och skattelagstiftning kolliderar.

För det femte: Vi förtydligar definitionen av delägarbeskattade enheter. Detta är avgörande för att bestämma vem som ska beskattas i en ägarkedja. Otydlighet här hade kunnat skapa reella problem för svenska koncerner.

Herr talman! Regeringens och Moderaternas linje är tydlig. Vi ska värna rättvis konkurrens. Vi ska skydda svenska skattebaser utan att lägga onödig börda på företag. Vi ska stå upp för internationella samarbeten där regelverken behöver vara lika för alla. Det är exakt det som detta betänkande bidrar till.

Herr talman! Att värna skattebaser är inte en fråga om höger eller vänster. Det är en fråga om ordning och reda och om att företag ska kunna konkurrera på lika villkor. Ett fungerande internationellt skattesystem är en grundläggande förutsättning för ett starkt svenskt näringsliv och för finansieringen av vår gemensamma välfärd. Regeringens förslag är både nödvändigt och väl avvägt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 11 Skärpta regler för villkorlig frigivning

Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU8
Skärpta regler för villkorlig frigivning
(prop. 2025/26:34)
föredrogs.

Anf. 56 KATJA NYBERG (SD):

Herr talman! Sverige befinner sig i en allvarlig situation. Skjutningar, sprängningar och den systematiska kriminaliteten har förändrat vårt land. Brottsligheten drabbar fler och hårdare än tidigare. I detta läge måste rättsstaten vara tydlig och konsekvent och ha ett fokus på trygghet, brottsoffer och samhällsskydd.

Betänkandet *Skärpta regler för villkorlig frigivning* är ett av de viktigaste stegen i den kriminalpolitiska omläggning som vi genom Tidöavtalet nu genomför, en omläggning från ett system som länge varit byggt kring gärningsmannen till ett system som sätter brottsoffret och tryggheten i centrum.

Herr talman! I mer än 25 år har kvotdelen av det straff som ska avtjänas varit densamma. Under samma tid har samhället förändrats drastiskt. Brottsligheten har blivit grövre, mer organiserad och mer hänsynslös. Men straffverkställigheten har inte följt med.

Med regeringens förslag höjs nu kravet så att tre fjärdedelar av straffet ska avtjänas innan villkorlig frigivning kan aktualiseras. Förändringarna införs gradvis: först för straff på sex år eller mer och därefter successivt för kortare strafftider när regeringen så bestämmer. Det är bra eftersom Kriminalvården måste få tid att bygga ut.

Detta är en nödvändig reform för att stärka straffsystemets trovärdighet och för att stärka samhällsskyddet. Den som sitter i fängelse kan inte begå brott ute i samhället.

Herr talman! En annan central del är att tröskeln för att skjuta upp frigivningen sänks. Det ska inte krävas särskilda skäl, utan skäl ska räcka. Har man misskött sig, vägrat delta i återfallsförebyggande program, uppträtt hotfullt eller manipulerat drogtestar ska man inte belönas med en tidig frigivning. Utskottet är tydligt: Det behövs en skärpt reaktion vid misskötsamhet och vid risk för återfall i allvarlig brottslighet. Det här är i grunden sunt förnuft. Villkorlig frigivning ska vara något man förtjänar, inte något man får automatiskt.

För första gången införs också möjligheten att skjuta upp frigivningen när det finns en konkret och beaktansvärd risk för återfall i allvarlig brottslighet, särskilt vid våldsbrott eller organiserad brottslighet. Det är en mycket viktig reform, inte minst för oss som värnar brottsoffrens trygghet. En person som bedöms som fortsatt farlig ska inte släppas ut.

Regeringen föreslår att även de kortaste straffen successivt ska omfattas av systemet för villkorlig frigivning, vilket är klokt eftersom återfallsfrekvensen är hög i den gruppen. Att det tidigare varit så att personer släppts ut utan övervakning, provotid eller möjlighet till förverkande vid återfall har varit en lucka i systemet. Med denna reform stängs den luckan.

Dessutom höjs fängelseminimum till 30 dagar, något som borde ha gjorts för länge sedan. Det är inte rimligt att brott kunnat bestraffas med så korta strafftider att ingen faktisk verkställighet eller kontroll varit möjlig.

Herr talman! Ett av de största problemen med dagens ordning är att många frigivna inte har haft någon strukturerad övervakning alls. Det förändras nu. Provotiden förlängs till minst två år, och det införs en presumption för övervakning. Det är ett viktigt steg för att minska återfallen. Övervakning, behandling och kontroll är en central del av återanpassningen, och reformen stärker frivårdens roll.

Regeringen förtydligar också att huvudregeln ska vara att hela den medgivna villkorliga friheten förverkas vid återfall i brott under provotiden. Till skillnad från i dag ska man inte kunna få en ny villkorlig frigivning från den del som förverkats. Detta är en mycket efterlängtd skärpning. Vi har sett alltför många

exempel där personer upprepade gånger brutit mot samhällets regler utan att påföljden fått verklig effekt.

Herr talman! Det här betänkandet är ett viktigt steg mot ett tryggare Sverige. Det är ett steg bort från nai-vitet och mot en rättsstat som tar brottsoffrens trygghet och samhällets säkerhet på allvar.

Straff ska betyda något. Misskötsamhet ska få konsekvenser. Farliga personer ska inte släppas ut för ti-digt. De som återfaller ska mötas av tydliga och märk-bara reaktioner.

Justitieutskottet föreslår att riksdagen antar rege-ringens proposition. Jag står bakom detta och yrkar bi-fall till utskottets förslag.

Anf. 57 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna har under lång tid drivit linjen att presumptionen om villkorlig frigivning ska avskaffas och att de som ändå kan komma i fråga ska avtjäna tre fjärdedelar av straffet i fängelse, oavsett vilken brottslighet det handlar om. Detta är också vad som stipuleras i Tidöavtalet.

Men här står vi i dag, herr talman, och ska besluta om ett nytt regelverk för villkorlig frigivning. Då står det klart att Sverigedemokraternas löfte och det som stipulerades i Tidöavtalet bara blev en tummetott. Missförstå mig inte: Jag tycker att det är väldigt bra och välkommet att Sverigedemokraterna har backat så kraftigt i den här frågan. Den ursprungliga planen hade blivit väldigt dyr och ineffektiv och hade rent av riske-rat att ta knäcken på Kriminalvården.

Herr talman! Jag vill helt enkelt fråga Katja Nyberg om Sverigedemokraterna har tänkt om i den här frå-gan, eller varför man har backat så kraftigt från det man så sent som för tre år sedan drev igenom i Tidöavtalet. Vad är beskedet till Sverigedemokrater-nas väljare, och till alla andra för den delen, som und-rar vad det är som händer?

Anf. 58 KATJA NYBERG (SD) replik:

Herr talman! Ledamotens fråga är alltså vad som händer med presumptionen. Är det detta du undrar över, Teresa Carvalho?

Detta är ju en helhet. Det viktigaste är att vi ser till brottsoffrets och samhällets trygghet. Det är detta vi försöker få till här. Presumptionen kommer nu att vara att det ska bli övervakning. Man kommer inte att auto-matiskt bli villkorligt frigiven, utan nu är det tre fjär-dedelar som gäller, och man måste också förtjäna fri-givningen.

I det stora hela blir det en ökad säkerhet för sam-hället och för brottsoffer, och man kan dessutom minska återfallsrisken, för det kommer att bli övervak-ning i och med frigivningen. Och det blir inte ett år utan två år då man ska ha kontroll över dem som friges, just för att man ska minska återfallsrisken. Dessutom har vi sett till att de som anses farliga kommer att få sitta kvar längre.

Man får titta på helheten i detta, vad som är viktigt och vad man vill uppnå. Jag tycker att vi har gjort en väldigt bra avvägning enligt Tidöavtalet.

Anf. 59 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Tack, Katja Nyberg, för svaret! Jag håller med om att det är en helhet, och helheten är vi ju till största delen rörande överens om. Det finns ett brett stöd här i kammaren för det allra mesta som nu ska komma på plats för att skärpa regelverket gällande villkorlig frigivning. Det var däremot inte detta jag frå-gade om.

Min fråga gällde det som står i Tidöavtalet om att ändra presumptionen. Tanken var ju att avskaffa villkor-lig frigivning som huvudregel. Detta blir nu inte av. Då undrar jag helt enkelt: Har Sverigedemokraterna änd-rat uppfattning i frågan, eller kommer man att gå till val på att omförhandla det vi nu tar ställning till? Kom-mer man återigen att lova sina väljare att man ska gå betydligt längre och avskaffa villkorlig frigivning som huvudregel? Det är ju inte detta vi ska fatta beslut om i dag. Sverigedemokraterna stöder i dag en annan ord-ning när vi nu röstar om den här propositionen. Är detta en ofrivillig kompromiss från Sverigedemokra-ternas sida, eller har man helt enkelt insett att det var en dålig ordning – har man ändrat uppfattning? Hur ser man på presumptionen om villkorlig frigivning?

Jag tror att detta är en viktig konsumentupplysning, inte minst för Sverigedemokraternas väljare, som na-turligtvis undrar varför Sverigedemokraterna inte leve-rerar på något som man gick till val på och som till och med står i Tidöavtalet.

Anf. 60 KATJA NYBERG (SD) replik:

Herr talman! Jag kan väl säga så här: Socialdemo-kraterna har ju suttit i regeringsställning tidigare och fått samarbeta med bland annat Vänsterpartiet och Miljöpartiet, och då har de varit tvungna att jämka i olika frågor, och det har varit ännu värre saker än den fråga vi debatterar nu.

I det här fallet har vi kommit fram till ett väldigt bra förslag. Det blir en presumption för övervakning, och den kommer att vara under två år. Helheten mins-kar risken för återfall och stärker skyddet för sam-hället. Detta är en helhet, och det måste man se.

Nu går ledamoten in på specifika saker för att för-söka stjälpas förslaget. Men det är alltså en helhet, och som ledamoten säkert vet behöver man samarbeta. Jag anser inte att detta är en dålig deal utan snarare tvär-tom. Vi har fått igenom väldigt genom Tidöavtalet. Detta är en bra sak när det gäller att öka skyddet för brottsoffer och inte titta på gärningsmannens välbefin-nande i första hand. Nu är det brottsoffren och sam-hällsskyddet som är det viktigaste här. Vi har också ökat presumptionen för övervakning från ett till två år, och villkorlig frigivning kan ske efter tre fjärdedelar i stället för efter två tredjedelar, som under den förra re-geringen, som Teresa Carvalhos parti var en del av.

Anf. 61 TERESA CARVALHO (S):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 2.

Sverige har allvarliga problem med en brutal brottslighet där skjutningarna fortsätter och

bombdåden och brandattacker ökar. Allt fler oskyddiga drabbas, och otryggheten bland vanliga, hårt arbetande människor i vårt land ökar. Det är därför helt nödvändigt att vi gör mer för att vända utvecklingen genom att gå hårdare åt den grova brottsligheten och bryta nyrekryteringen till de kriminella gängen, som har skenat de senaste tre åren. Men det räcker inte.

Det behövs också en straffrätt och en kriminalvård som skyddar samhället, ger brottsoffer upprättelse och samtidigt ger dem som har begått brott en reell chans att faktiskt lämna kriminaliteten bakom sig. Det viktiga återfallsförebyggande arbetet måste börja i fängelset men fortsätta i frivården under den villkorliga frigivningen.

Att man släpps ut innan hela straffet avtjänats innanför murarna ger kanske föreställningen att straffet förkortas, men så är det ju inte. Vad det egentligen handlar om är att man under den sista delen av straffet får möjlighet att successivt anpassas till ett liv i frihet utan att återfalla i kriminalitet. Under den kvarvarande tiden av straffet beslutar frivården om man till exempel behöver övervakas eller delta i olika program och insatser.

Vi socialdemokrater menar att grundtanken är god. Det ska finnas en kontrollerad och övervakad övergång från fängelse till frihet. Den delen av straffet är en viktig del för att minska risken för återfall.

Självklart finns det också en ekonomisk aspekt. Som bekant är det ju väldigt dyrt med fängelseplatser. Det betyder inte att vi är emot att brottslingar sitter inlåsta i fängelse länge, tvärtom. Den förra S-regeringen skärpte 80 straff. Vi menar att det finns flera straff som behöver fortsätta skärpas, inte minst när det gäller de gängrelaterade brotten, både våldsbrotten och de ekonomiska brotten. I de fall politiken anser att tiden bakom lås och bom inte står i paritet med brottets allvar är den naturliga strategin att förlänga straffskalorna eller ändra straffmätningen – inte att förkorta den villkorliga frigivningen, vars primära syfte är just återanpassning.

Med det sagt tycker vi socialdemokrater att det finns flera allvarliga problem med hur den villkorliga frigivningen faktiskt fungerar i dag. Vi ser hur intagna som misssköt sig ändå frigives efter två tredjedelar av tiden. Vi ser alldeles för många exempel på att återfallsbenägna personer som bedöms ha hög risk att begå nya brott släpps ut trots att de visat att de inte klarar av att följa reglerna ens i slutet av sin verkställighet. Vi ser att möjligheterna att skjuta upp frigivningen är för begränsade och används för lite.

Så här ska det helt enkelt inte vara. Resultatet är ju att människor som borde ha suttit frihetsberövade längre tid för att skydda samhället och för att själva rustas för ett liv i frihet utan att begå nya brott alltför ofta kommer ut i förtid, vilket såklart innebär risker såväl för brottsoffer som för samhället i stort.

Det var mot den bakgrunden som den förra S-regeringen tillsatte den utredning som ligger till grund för propositionen. Den utredningen fick sedan

tilläggsdirektiv av den nuvarande regeringen. Båda dessa ligger som sagt till grund för den här propositionen.

Vi står bakom det allra mesta i det lagförslag som vi behandlar i dag. Faktum är att vi står bakom alla förslag som regeringen föreslår ska träda i kraft vid årsskiftet. Vi socialdemokrater vill att det ska bli svårare att få villkorlig frigivning vid missskötsel och risk för återfall i brott. Vi vill ha en förlängd provotid efter den villkorliga frigivningen, stärkt övervakning, att den som begår nya brott under villkorlig frigivning ska kunna tvingas tillbaka till fängelset för att sitta av hela den tid som egentligen återstod av straffet och att de som avtjänar straff på sex år eller mer ska få villkorlig frigivning först efter att tre fjärdedelar av tiden har avtjänats på anstalt i stället för dagens ordning med två tredjedelar. Det här handlar om att den som sköter sig ska få en chans men att farliga individer eller de som misssköt sig inte ska släppas ut per automatik.

Fru talman! Det vi socialdemokrater däremot invänder emot är regeringens plan på att någon gång i en obestämd framtid ändra kvottiden för den villkorliga frigivningen även för mindre allvarliga brott, alltså att även korta straff ska avtjänas lite längre tid på anstalt och lite kortare tid villkorligt under frivårdens vakt. Det kommer inte att ha några effekter på brottsligheten. Däremot kommer det att bli väldigt dyrt för skattebetalarna och på så sätt riskera att tränga undan nödvändiga tidiga brottsbekämpande insatser som regeringen inte ens i dag klarar av att prioritera, trots det nationella krisläge vårt land befinner sig i.

Dessutom är det ett märkligt förfarande att regeringen genomför en så pass stor lagreform hos en mycket ansträngd myndighet men inte mäktar med att implementera den fullt ut och därför skjuter ikraftträdandet i en betydande del på obestämd framtid. Det hade varit ärligare mot svenska folket att ändra lagen enbart i den del man faktiskt avser och klarar av att genomföra och sedan återkomma till riksdagen den dagen man eventuellt anser sig redo att utvidga lagstiftningen ytterligare. Att regeringen nu ber riksdagen om ett blankt bemyndigande på det här sättet tycker inte vi socialdemokrater är vare sig rätt eller rimligt och faktiskt inte heller särskilt seriöst. Man kan ju ana att det handlar om att regeringen ska kunna säga att man har genomfört en stor lagändring trots att den inte kommer att genomföras i verkligheten.

För att förtydliga: Vi socialdemokrater säger alltså ja till att förlänga tiden som grova brott avtjänas på anstalt och att den villkorliga frigivningen ska kunna beviljas först efter tre fjärdedelar av tiden i stället för två tredjedelar. Men vi anser inte att det är motiverat att göra samma förändring för alla brott, och det bygger på en klassiskt socialdemokratisk pragmatisk avvägning. Låt mig förklara!

En aspekt är att vi vill värna det principiella värdet av systemet som sådant men samtidigt skärpa reglerna så att återfallsbenägna och missskötsamma brottslingar inte får villkorlig frigivning per automatik.

En annan aspekt är den svenska brottsparadoxen: Den generella brottsligheten ökar inte utan ligger still eller till och med sjunker i flera avseenden, men den grova organiserade brottsligheten har blivit ett av våra allra största samhällsproblem. Det är givetvis där vi måste fokusera insatserna och resurserna.

En tredje aspekt är de ekonomiska argumenten. Att höja kvottiden generellt för alla straff som ska avtjänas i fängelse kommer med en mycket dyr prislapp för skattebetalarna medan avgränsningen till de grova och farliga brotten är mer motiverad utifrån ett brottsbekämpande perspektiv men också avsevärt mindre kostsam.

Det finns alltså flera övervägande skäl att ändra kvottiden för villkorlig frigivning vid grova brott, dock inte för alla. Trots att vi har landat i olika slutsatser i den enskilda delen av lagförslaget vill jag understryka att Sverigedemokraternas och regeringens förslag, som vi tar ställning till här i dag, är avsevärt mycket rimligare än det som återfinns i Tidöavtalet. Av det blev det faktiskt bara en tummetott.

Från början var Tidöpartiernas idé att helt ta bort presumptionen om villkorlig frigivning, det vill säga att huvudregeln skulle vara att man tar bort den villkorliga frigivningen och bara beviljar det undantagsvis och då efter tre fjärdedelar av strafftiden oavsett brott. Tidöregeringens egen utredning uppskattade prislappen för detta till 7 miljarder kronor, otroligt mycket pengar, varje år. Utredningen avrådde från en sådan dyr och dramatisk förändring, och det är bra att Sverigedemokraterna och regeringen har backat.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis understryka att trots den invändning vi socialdemokrater alltså har mot att någon gång i en odefinierad framtid förkorta den villkorliga frigivningen vid kortare straff trots att det är dyrt och ineffektivt är de flesta och de viktigaste förändringarna i propositionen mycket bra.

Det är också en styrka att det finns ett så pass starkt och brett stöd här i riksdagen för att genomföra förändringarna. Skärpta regler vid misshandling och återfallsrisk, längre provotid, tydligare övervakning, möjlighet att återföra hela den villkorliga frigivningen vid återfall och att förlänga tiden ett straff avtjänas i fängelse vid grov brottslighet – allt detta stärker såväl samhällets skydd som tilliten till samhällskontraktet. Det gör helt enkelt systemet mer ändamålsenligt, och det är bra att de förändringarna nu genomförs i brett samförstånd.

Anf. 62 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M):

Fru talman! Varför släpptes han nu? Han fick ju nio år. Hur kan ett straff vara nio år men i verkligheten bli bara sex? Hur är det ens möjligt?

Så kan det låta när jag möter invånare på gator och torg i Skaraborg som vill prata om trygghet. Och de har rätt – det är orimligt, och det är orättvist.

Denna proposition ligger helt i linje med vad människor tycker är rimligt, anständigt och självklart. Sverige har under det senaste decenniet förändrats. Skjutningar, sprängningar och organiserad brottslighet har

klivit rakt in i människors vardag. Sverige befinner sig i en situation som ingen av oss önskat. Det är i det läget vi måste våga ta de beslut som krävs – beslut som skyddar människor, stärker rättsstaten och återupprättar tilltron till vårt gemensamma rättssystem. När samhället förändras måste också lagarna förändras, och det arbetet gör vi nu.

Den moderatledda regeringen har lagt om kursen. Vi har flyttat fokus från gärningsmannen till brottsoffret och till tryggheten och det samhällsskydd som människor har rätt att kräva. Ett fängelsestraff ska vara just det: ett straff i fängelse. I dag släpps en dömd redan efter två tredjedelar av tiden. Nio år blir sex, och sex år blir fyra. För många brottsoffer framstår detta som obegripligt. För många svenskar framstår det som orättvist. Den faktiska strafftiden motsvarar varken brottets allvar eller brottsoffrets upplevelse.

De som utsätts för grova brott väntar sig rättvisa. De väntar sig att samhället står på deras sida. Just det är kärnan i denna reform: ett perspektivskifte som svensk kriminalpolitik länge har behövt. När en människa blir skjuten, misshandlad eller våldtagen är detta nämligen inte två tredjedelar av ett trauma – det är 100 procent i ett helt liv.

Fru talman! Dagens system håller inte. Det är därför vi nu vill höja kvotdelen till tre fjärdedelar först för de längsta straffen och senare för alla. Det ska ske stegvis, ansvarsfullt och med hänsyn till kriminalvårdens kapacitet. Det är fortfarande villkorlig frigivning, men det är en strafftid som något bättre speglar brottets allvar och som bättre svarar mot allmänhetens rättskänsla – med en tydlig kompass, rättvisa och trygghet.

Denna reform handlar dock inte bara om längre tid på anstalt. Den handlar också om att skärpa kraven under själva verkställigheten. I dag finns alldeles för få incitament för den intagna att faktiskt sköta sig, delta i behandlingar och förbereda sig för ett liv utan kriminalitet. Vi skärper därför konsekvenserna för dem som missköter sig under anstaltsvistelsen och vägrar behandling, manipulerar drogtestar eller hotar personal. Då ska den villkorliga frigivningen kunna skjutas upp. Det är dags att skötsamhet blir en förutsättning och inte en anmärkning i marginalen.

Villkorlig frigivning ska inte vara en automatisk rättighet. Det ska vara något du gör dig förtjänt av genom att faktiskt sköta dig. Därför sänker vi tröskeln för att skjuta upp villkorlig frigivning. Det ska räcka med "skäl" – inte "särskilda skäl". Det är ett litet ord, men det är en stor och viktig förändring. Detta stärker Kriminalvården och skapar ett tydligare incitament för skötsamhet.

För de allra farligaste, alltså för dem som dömts för grova våldsbrott eller som är en del av organiserad kriminalitet, införs nu ett nytt verktyg: Villkorlig frigivning ska kunna stoppas när det finns en konkret och beaktansvärd risk för återfall i allvarlig brottslighet. Vi talar nu om fall där samhället måste ha rätt att säga: Riskerna är för höga. Du frigives inte.

Detta är inte bara rimligt, utan det är fullständigt nödvändigt. I dag kan nämligen intagna som bedöms

ha så hög risk för återfall och misskötsamhet att de inte får en enda permission för att förbereda sin frigivning ändå släppas genom villkorlig frigivning efter två tredjedelar av straffet. Att släppa ut en person som man bedömer har hög risk att begå grova våldsbrott är inte humanism. Det är aningslöshet, och det är ansvarslost. Nu gör vi slut på detta.

Låt mig vara tydlig. Så länge dessa personer sitter på anstalt kan de inte skjuta. De kan inte spränga, de kan inte misshandla och de kan inte våldta. Varje dag de sitter bakom lås och bom är en dag till då någon annan slipper bli ett brottsoffer. Det är inte en teori. Det är praktik på riktigt, och det är trygghet på riktigt.

Fru talman! Reformen tar inte slut där, utan vi skärper även tiden efter frigivning. När någon väl frigives villkorligt måste samhället ha bättre verktyg för att följa upp, stödja och kontrollera. Därför förlänger vi prövotiden från ett år till minst två år. Detta är en grundläggande förstärkning av både kontrollen och möjligheten till återanpassning. Det införs också en presumtion för övervakning under denna tid: Det ska vara huvudregeln och inte ett undantag. Det är inte rimligt att den som frigives från fängelse ska återvända till samhället utan en strukturerad uppföljning. Den som frigives ska följas upp, provas och hållas ansvarig – inte lämnas åt sig själv.

Det här gynnar faktiskt båda parter. Den frigivne får mer stöd i sin återanpassning till samhället, och samhället får bättre kontroll och kan ingripa tidigare om något går snett. Detta är effektiv brottsbekämpning kombinerad med omtanke om den enskilde och – framför allt – trygghet för brottsoffren.

Vi skärper också reaktionerna vid återfall. Om man begår brott under prövotiden förverkas hela den villkorligt medgivna friheten – alltså hela, inte delar. Från den förverkade tiden ges då ingen ny villkorlig frigivning, för det handlar om trovärdighet, om konsekvens och om respekt för dem som följer lagen och för dem som drabbas av brott.

Fru talman! Det här är en reform som har saknats i årtatal. Det är en reform som svarar på verklighetens problem. Det handlar inte om hårdhet för hårdhetens skull, utan det handlar om anständighet. Vi sätter ned foten och återtar kontrollen. Vi gör Sverige tryggare med ansvar och tydlighet och med respekt för dem som drabbas av brott.

För 25 år sedan levde vi i ett annat Sverige, men dagens verklighet kräver ett modernt regelverk. Dagens brottsoffer förtjänar rättvisa, och dagens samhälle kräver bättre skydd och ett rättssystem som håller. Den här reformen levererar det. Den är balanserad, genomtänkt och nödvändig.

Därför, fru talman, yrkar jag på att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden. Jag yrkar bifall till utskottets förslag att bifalla propositionen. (Applåder)

Anf. 63 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Vi debatterar nu en lagändring som innebär att reglerna för villkorlig frigivning skärps. Detta

innebär bland annat att den andel av strafftiden som måste avtjänas innan villkorlig frigivning kan ske ökar från två tredjedelar till tre fjärdedelar och att ökningen genomförs stegvis, med de längsta fängelsestraffen först. Om den dömda missköter sig under vistelsen på anstalt skjuts tröskeln för frigivning upp, liksom om det finns risk att den dömda återfaller i brott. Prövotiden efter villkorlig frigivning ska vara minst två år, och den frigivna ska ställas under övervakning.

Vänsterpartiet ställer sig bakom samtliga dessa förslag. Vi har valt att ställa oss bakom förslagen även om det finns frågetecken gällande om förslaget kommer att innebära några egentliga förbättringar. Vi har dock skrivit en motion där vi förklarar våra ståndpunkter och där vi har ytterligare ett par tilläggsförslag som jag tänkte passa på att redogöra för.

Något som är helt säkert är nämligen att regeringens förslag riskerar att bli verkningslösa eller i värsta fall kontraproduktiva om vi inte förbättrar inslussningen i samhället av tidigare dömda. I dag fungerar inslussningen av tidigare dömda alltför dåligt, och regeringen behöver vidta åtgärder för att kraftigt förbättra inslussningen. Det är en oerhört viktig brottsförebyggande åtgärd.

Dessvärre har återanpassningen av intagna i samhället – den så kallade inslussningen – länge varit bristfällig. Det beror till stor del på att relevanta myndigheter som exempelvis socialtjänst och kriminalvård har svårt att samarbeta. Socialtjänsten tar dessvärre inte alltid sitt ansvar för att stödja och hjälpa den som ska frigives från ett fängelsestraff med till exempel bostad. Problemen beror naturligtvis även på den generella bristen på hyresrätter i många kommuner.

Det är alltså inget ovanligt att en frigiven klient börjar sitt liv i frihet med enbart en plastpåse med sina tillhörigheter i handen, utan någonstans att ta vägen. Det är en situation som inte på något sätt underlättar återgången till ett liv utan kriminalitet och eventuellt missbruk – tvärtom. En rapport från Brottsförebyggande rådet, Brå, visar att en stor del av dem som inte får någon särskild utslussning från anstalt bedöms löpa hög risk att missköta sig och återfalla i brott.

Det genomfördes en försöksverksamhet med inslussning där myndigheter och kommuner samverkade. Den avslutades i juni 2020. Verksamheten hade kunnat vara ett första steg på vägen. Nu brast det nödvändiga förberedelsearbetet och därigenom förutsättningarna för att verksamheten skulle lyckas, visar en utredning från Brå.

Det är uppenbart att staten måste ta ett tydligare helhetsansvar för inslussningen. Det är både kontraproduktivt och orimligt att staten inte tar ett större ansvar för inslussning och återanpassning av människor som begått grova brott.

Vi menar därför att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över hur staten ska kunna ta ett större ansvar för inslussning och återanpassning av grovt kriminella personer efter avtjänat straff. Det är högst rimligt att staten under en tillräckligt lång period efter frigivningen tar ekonomiskt ansvar för personernas

försörjning, sysselsättning och boende för att minska antalet återfall i brott och underlätta återetableringen i samhället. Det är samhällsekonomiskt lönsamt och kommer att bidra till att minska brottsligheten och skapa ett tryggare samhälle.

En annan möjlighet till inslussning kan vara halvvägshus. I dag finns möjligheter för vissa klienter att avtjäna den sista delen av fängelsestraffet i så kallade halvvägshus. Verksamheten har till syfte att ge klienten stöd till eget boende och deltagande i samhällslivet genom arbete, praktik eller studier, vilket ökar individens möjligheter att återanpassa sig till samhället. Den som vistas i halvvägshus får lämna området under särskilda tider för att till exempel delta i sysselsättning eller göra inköp. Vistelsen kan även kombineras med fotboja.

Det är främst klienter som har varit skötsamma under sin vistelse i anstalt som i dag kan få en plats i halvvägshus. Vänsterpartiet anser att det är rimligt att se över möjligheten att ge fler intagna än i dag möjlighet att avsluta sin fängelsevistelse i halvvägshus, eftersom detta underlättar inslussningen i samhället avsevärt.

Konsekvensen av regeringens förslag får inte bli att dömda inte får någon villkorlig frigivning över huvudet. I så fall kommer både de och samhället att gå miste om den nödvändiga övervakningen och återanpassningen under prövotiden.

Jag vill i detta sammanhang påpeka att Lagrådet, som förvisso inte avstyrker något av förslagen, konstaterar att det enligt remissvaren är omstritt om de föreslagna ändringarna verkligen kommer att leda till ett ökat samhällsskydd och ett ökat skydd för brottsoffer. Jag anser därför att den sammantagna effekten av lagändringarna ska utvärderas efter fem år. Om antalet återfall i brott inte har minskat under denna tid finns det enligt min uppfattning skäl att se över reglerna på nytt. Regeringen bör därför låta göra en utvärdering fem år efter det att samtliga förslag har trätt i kraft.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 4.

Anf. 64 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Centerpartiet yrkar bifall till förslaget i det betänkande vi debatterar i dag.

De nu aktuella lagändringarna syftar till att skärpa reglerna för villkorlig frigivning. De handlar bland annat om att den andel av strafftiden som måste avtjänas innan villkorlig frigivning kan ske höjs från två tredjedelar till tre fjärdedelar. Detta innebär att tröskeln för att skjuta upp den villkorliga frigivningen sänks om den dömda missköter sig under anstaltsvistelsen och att det blir möjligt att skjuta upp den villkorliga frigivningen om det finns risk för att den dömda återfaller i allvarlig brottslighet.

Det här är viktiga förändringar. De införs nu successivt för kortare straff än sex år när regeringen så beslutar.

Vidare införs att prövotiden efter villkorlig frigivning ska vara minst två år, i stället för dagens prövotid

på ett år, och att den villkorligt frigivne som huvudregel ska ställas under övervakning.

Slutligen införs att hela den villkorligt medgivna friheten ska förverkas vid återfall i brott under prövotiden samt att det inte ska ges någon ny villkorlig frigivning från den förverkade delen.

Centerpartiet tycker att dessa regler är skäliga och rimliga både för brottsoffren och för de dömda.

Man måste se det här i sin kontext och i ett större sammanhang. Om den gängse tiden i anstalt ska bli lite längre är det viktigt att den tiden innehåller en kompetent och säker kriminalvård. Det här är – när det införs av regeringen – särskilt viktigt för dem som dömts till kortare straff, eftersom de så att säga har mindre tid på sig att tillgodogöra sig den vård och behandling som Kriminalvården erbjuder.

Därför var det bra att riksdagen tidigare i höst fattade beslut om att fler ska kunna få fotboja när det är lämpligt. Det betyder att de som har sysselsättning, bostad och en ordnad social tillvaro kan få fotboja som alternativ till fängelsestraff ända upp till ett och ett halvt års fängelse i stället för, som tidigare, enbart upp till sex månaders fängelse.

De som kommer att avtjäna kortare straff i fängelse kan antas ha lite större utmaningar i livet än de personer som kan avtjäna straffet med fotboja. Då är det en fördel att de, när regeringen väljer att införa detta, kan få del av kriminalvården under tre fjärdedelar av tiden i stället för under två tredjedelar. Det ger lite längre tid att rusta de intagna till en tillvaro utan kriminalitet.

I en tid av grov brottslighet i vårt land behöver vi påminna oss om Kriminalvårdens vision Bättre ut. Det anstår oss som land och som rättsstat att ge dem som dömts för brott en möjlighet att ta avstånd från kriminalitet. Jag är inte naiv, och Centerpartiet står bakom att livstid och långa fängelsestraff behövs som påföljd, men vi behöver återigen påminna oss om att de flesta brottsoffer – förutom att de önskar att de själva aldrig hade blivit utsatta – önskar att ingen annan ska bli deras förövares nästa offer. För att hedra brottsoffren är det viktigt att ha en kriminalvård värd namnet på Kriminalvårdens vision, det vill säga Bättre ut.

Fru talman! Dagens förslag innebär, allt annat lika, att det blir fler dagar och år som ska avtjänas i våra svenska fängelser. Dessa fängelser är redan nu överfyllda, med dubbel- och trippelbeläggning, och det varnas för övergrepp och säkerhetsrisker för både medarbetare och intagna.

Det är därför Centerpartiet har sagt ja till att tillfälligt hyra fängelseplatser i Estland för att säkra tryggheten för medarbetare och intagna. Avgörande för vårt besked var de planer som finns på att kraftigt bygga ut kriminalvården i Sverige med ytterligare 15 000 platser före 2032. Vi vet dock att de byggprojekt som inleddes för tre år sedan tidigast tas i bruk 2029 – projektiden är minst sju år.

De anstalter som byggs har i genomsnitt 500 platser var. Ska vi bygga 15 000 nya platser borde regeringen alltså ha 30 byggen igång, men det är bara 4 byggen som är igång.

Förra veckan var jag i Hagfors kommun och träffade kommunledningen där. Man har i tre år haft en dialog med Kriminalvården om att bygga ett fängelse där. Man har antagit ett planprogram och går vidare med en detaljplan, trots att Kriminalvården på tre år inte har kunnat ge något besked.

Landets kommuner är redo, men de saknar ett kraftfullt agerande från staten och regeringen. Landet väntar.

Centerpartiet yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande om skärpta regler för villkorlig frigivning men erinrar samtidigt regeringen och dess stödparti om att lagar och budget ibland är det enkla. Det som behövs nu är ledarskap och leverans så att vi inte hamnar i en situation med en bra lagstiftning som inte kan användas på ett bra sätt på grund av regeringens saktfärdiga agerande.

Anf. 65 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Miljöpartiet välkomnar en översyn av reglerna för villkorlig frigivning. Ett modernt och rättssäkert system för frigivning måste i större utsträckning väga in risk för återfall och individens uppvisade ansvarstagande under verkställigheten. Att alla villkorligt frigivna ställs under övervakning och erbjuds stödinsatser via frivården är positivt, och det stärker möjligheten till återanpassning i samhället och minskar risken för återfall.

Regeringen föreslår dock långtgående förändringar av frigivningssystemet som vi anser inte vilar på en tillräcklig analys. Utredningen som ligger till grund för det vi diskuterar här i dag konstaterar att det saknas tillräckliga skäl att öka strafftiden som måste avtjänas innan villkorlig frigivning. Det är också något som många av remissinstanserna instämmer i, bland andra Brottsförebyggande rådet, Åklagarmyndigheten och Kriminalvården, som samtliga avstyrker höjningen och kvotdelen.

Flera remissinstanser lyfter särskilt fram att det saknas vetenskapligt stöd för att längre fängelsetid i sig skulle minska risken för återfall i brott, att nuvarande reglering är ändamålsenlig och att återfallsfrekvensen bland villkorligt frigivna har minskat under lång tid. Precis detta har vi hört kollegor resonera om tidigare, och de har landat lite annorlunda än vi. Men jag tror att vi alla givetvis vill att återfallen ska minska och att människor ska avtjäna sina straff och sedan inte begå brott igen.

Miljöpartiet instämmer i remissinstansernas kritik och menar att villkorlig frigivning fyller en viktig funktion för att den dömda under kontrollerade former ska kunna återanpassas till samhället. En minskad möjlighet till villkorlig frigivning får särskilt allvarliga konsekvenser för unga, och det har bland andra Statens institutionsstyrelse uttryckt oro över. En förlängning av fängelsetiden riskerar att motverka rehabilitering, försvåra återinträdet i samhället och därmed öka risken för återfall i brott.

Kriminalvården framhåller också de allvarliga påfrestningar som längre inlåsningstider skulle innebära

för en redan ansträngd verksamhet givet myndighetens problem med personalförsörjning och överbeläggning. Flera remissinstanser, bland andra Arbetsgivarverket och Seko har påpekat att den föreslagna förändringen riskerar att äventyra säkerheten på anstalterna och försvåra myndighetens långsiktiga planering.

Sammantaget anser vi därför att regeringens förslag om att höja den avtjänade strafftiden före villkorlig frigivning saknar proportionalitet. Förslaget innebär en betydande ökning av den faktiska fängelsetiden utan att det finns tydligt underlag för att detta bidrar till ökad trygghet i samhället. Låt mig betona att det också handlar om ett brottsofferperspektiv. Det vi alla är ute efter är att brott inte ska begås eller upprepas av vare sig dem som har varit dömda förut eller andra.

Fru talman! Regeringens proposition innehåller också förslag som syftar till att ytterligare stärka samhällsskyddet i samband med frigivning. Miljöpartiet anser att det är rimligt att möjligheterna till villkorlig frigivning i högre utsträckning än i dag beaktar om den dömda har misskött sig allvarligt under anstaltstiden eller om det finns en betydande risk för att den intagne återfaller i allvarlig brottslighet. Därför ställer vi oss bakom regeringens förslag i denna del.

Miljöpartiet noterar samtidigt att förslagen om ökade möjligheter att skjuta upp villkorlig frigivning vid misskötsamhet respektive risk för återfall inte har beretts i utredningen. Dessutom är flera remissinstanser kritiska och lyfter fram svårigheterna med att bedöma effekten av dessa åtgärder. Åklagarmyndigheten, Kriminalvården, Rättsmedicinalverket med flera uppger att det saknas tillförlitliga metoder för att bedöma en individs framtida återfallsrisk och att det innebär ett avsteg från principen om likabehandling inför lagen att låta en sådan bedömning avgöra frigivningstidpunkten.

Miljöpartiet förstår komplexiteten men ställer sig ändå i nuläget bakom regeringens förslag. Vi beklagar dock bristen på ordentlig beredning. Mot bakgrund av den kritik som nämnts uppmanar vi regeringen att noggrant följa effekterna av de utökade möjligheterna att skjuta upp villkorlig frigivning vid misskötsamhet och risk för återfall. Effekterna av dessa åtgärder bör utvärderas inom en rimlig tid, och parallellt med att åtgärderna genomförs bör regeringen även ta fram ytterligare kunskapsunderlag.

Fru talman! Miljöpartiet förordar också att regeringen går vidare med utredningens förslag om att den övre gränsen för det fängelsestraff som kan förenas med skyddstillsyn höjs från tre till sex månader. En sådan reform skulle möjliggöra att fler fängelsestraff verkställs genom skyddstillsyn, vilket är önskvärt då det minskar belastningen på Kriminalvårdens anstalter samtidigt som dömda ges möjlighet till vård och tillsyn i relativ frihet.

Regeringen har valt att inte gå vidare med denna del av utredningens förslag och hänvisar till andra pågående reformöverväganden. Vi är medvetna om att det finns en utredning om en straffreform, och den har föreslagits att skyddstillsyn ska utmönstras. Detta

ifrågasätter vi dock med hänsyn till situationen hos Kriminalvården och de positiva effekter skyddstillsyn har för individen. Miljöpartiet anser att fler fängelsestraff bör kunna verkställas genom skyddstillsyn, självklart efter noggranna överväganden och i kombination med övervakning och stöd.

Kriminalpolitiken ska vila på kunskapsbaserade metoder som minskar återfall i brott. Det finns också ett behov av att regeringen tar ett helhetsgrepp om de många pågående kriminalpolitiska reformerna, som i nuläget är svåröverskådliga. Ett sådant helhetsgrepp skulle säkerställa en mer sammanhållen och effektiv kriminalpolitik samt minska brottsligheten.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 66 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Jag inleder med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut och därmed till regeringens proposition *Skärpta regler för villkorlig frigivning*.

Fru talman! Sverige befinner sig i ett av de allvarligaste lägena i modern tid. Gängkriminalitet, grovt våld och återfallsbrottslighet visar sig på olika sätt i vårt samhälle. Människor begränsar sina liv, föräldrar oroar sig och äldre känner sig osäkra i sin egen vardag.

Medan polis och åklagare kämpar i frontlinjen måste Kriminalvården stå för det sista skyddet, skyddet mot brottets återkomst, mot dem som gång på gång visar att de är beredda att skada andra för egen vinning.

Men, fru talman, vår straffrätt har inte hängt med verkligheten. Alltför ofta har fokus tidigare legat på rådande praxis i stället för på samhällsskydd och på förmildrande omständigheter i stället för på brottsoffrens behov av trygghet och upprättelse. Givetvis för tjänar alla en andra chans, men vi kan inte ha ett system där alla får samma fördelar oavsett om de är förstagångsförbrytare eller livsstilskriminella.

Kristdemokraterna har länge varit tydliga: Den automatiska frigivningen måste bort. Den som inte deltar i behandling, utbildning eller missbruksvård ska inte släppas ut i förtid.

Fru talman! För två år sedan gav regeringen tydliga tilläggsdirektiv till utredningen om ett förstärkt samhällsskydd. Det var nödvändigt. Ursprungligen startades utredningen efter påtryckningar från oss som var i opposition under förra mandatperioden.

Betänkandet *Ett ändamålsenligt samhällsskydd* presenterades förra sommaren, och det lade grunden för det regeringen nu går vidare med att genomföra. Man går vidare för att verkligheten kräver det, för att brottsoffren kräver det och för att svenska folket för tjänar det.

Fru talman! Propositionen är en del av en större omläggning. Regeringen lägger tillsammans med Sverigedemokraterna om kriminalpolitiken i grunden. Detta sker utifrån ett enkelt men avgörande perspektivskifte: samhällsskyddet först, brottsoffren först, tryggheten först. Det ska inte längre vara gärningsmannen som är utgångspunkten utan de människor som drabbas. Det ska vara barnen som rekryteras till gäng, kvinnorna som utsätts för våld, de äldre som luras på

sina besparingar och alla de som varje dag oroar sig när de i medierna ser och hör om skjutningar, sprängningar och andra grova brott.

I dag släpps en dömd person i regel ut efter två tredjedelar av straffet, oavsett om personen är motiverad eller farlig eller har vägrat delta i behandling. Det är ett stort misslyckande. Det är inte rimligt att återfallsrisken, som är central för samhällsskyddet, inte ens får beaktas. Det är inte rimligt att någon som bedöms som farlig för andra ska släppas ut i förtid. Det är inte heller rimligt att misskötsamhet måste vara av särskilt allvarlig karaktär för att få konsekvenser. Därför föreslår regeringen skärpningar, och Kristdemokraterna står helhjärtat bakom dem.

Fru talman! Kärnan i propositionen är att man ska avtjäna tre fjärdedelar av strafftiden i fängelse i stället för som nu: två tredjedelar. Det innebär att den som dömts för allvarliga brott sitter längre tid på anstalt – längre tid utan möjlighet att begå nya brott, längre tid utan möjlighet att rekrytera unga och längre tid då samhället är skyddat. Det handlar om konsekvens. Det handlar om trovärdighet. Ett straff ska faktiskt avtjänas.

Införandet sker stegvis, först för straff om sex år eller mer, därefter för straff om tre år och till slut för samtliga straff, när Kriminalvårdens kapacitet tillåter det. Det är klokt, det är realistiskt och det är nödvändigt.

Vi föreslår dessutom att prövotiden efter frigivning ska förlängas till minst två år och att villkorlig frigivning som huvudregel ska vara förenad med övervakning. Det gör att samhället kan följa upp, ställa krav och reagera på återfallsbeteende.

Fru talman! Misskötsamhet på anstalt ska få konsekvenser. Det ska inte längre krävas särskilda skäl för att skjuta upp en villkorlig frigivning, utan det ska räcka med att skäl finns. För dem som är mest samhällsfarliga – personer dömda för grova våldsbrott eller brott i organiserad form – ska villkorlig frigivning kunna skjutas upp sex månader åt gången om det finns en konkret och beaktansvärd risk för återfall i allvarlig brottslighet.

Det är kraftfulla verktyg, men framför allt är det nödvändiga verktyg.

Fru talman! Vi måste våga säga det som länge varit självklart för svenska folket: Det är orimligt att farliga personer släpps ut för tidigt. Det är orimligt att brottsoffren lämnas i otrygghet. Det är orimligt att samhället ska bära riskerna när lagstiftningen inte gör det.

Det här är en reform som förflyttar fokus från gärningsmannen till den som drabbas. Den stärker brottsoffrens ställning. Den stärker samhällsskyddet. Den stärker tryggheten.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari, och delar som rör kvotdelen vid ett senare datum. Vi står redo att ta kommande steg när Kriminalvårdens kapacitet finns på plats.

Fru talman! Sammanfattningsvis ställer sig Kristdemokraterna bakom propositionen därför att den är nödvändig – nödvändig för tryggheten, nödvändig för

brottsloften och nödvändig för att bibehålla förtroendet för rättsstaten.

Jag kan konstatera att den nuvarande regeringen nu verkställer en nödvändig förändring som de tidigare S-ledda regeringarna inte lyckades göra under sina åtta år. Nu blir det verkliga förslag som finner ett stort och brett stöd i denna kammare. Det är glädjande, och det är nödvändigt.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och till regeringens proposition.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 12 Skatt, tull och exekution

Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU1
Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution (prop.
2025/26:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 67 ERIC WESTROTH (SD):

Fru talman! I dag debatterar skatteutskottet utgiftsområde 3 som rör Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten. Det är tre myndigheter som sällan hamnar i rampljuset men som bär upp hela vårt samhällsbygge. Utan dem kollapsar finansieringen av välfärden, och dörren lämnas på vid gavel för organiserad brottslighet.

Låt oss inledningsvis påminna oss om var Sverige befinner sig 2025. Vi har under decennier sett ett växande materiellt välstånd. Tekniska framsteg har gjort livet bekvämare för de flesta, men parallellt har en betydligt mörkare utveckling ägt rum. Tryggheten har urholkats i en takt som vi knappt trodde var möjlig.

Även om antalet skjutningar har minskat de senaste åren är vare sig skjutningar eller sprängdåd längre några undantag, utan de har blivit vardag, samtidigt som blåjuspersonal attackerats när de försöker rädda liv. Svenska kriminella har också blivit en exportvara. De reser till Köpenhamn och Oslo för att mörda rivaler eller spränga bostäder. Det som en gång var otänkbart är nu verklighet. I detta sammanhang är Skatteverket, Tullverket och Kronofogden inte bara administrativa myndigheter utan även en central del av Sveriges inre försvar.

Fru talman! Skatteverket är grindvakten mot välfärdsfusk och skattebrott. När det gäller folkbokföringen är hundratusentals personer felaktigt folkbokförda. För ett flertal av dessa handlar det om rena administrativa misstag, men vissa individer lever lyxliv utomlands samtidigt som de kasserar in svenska bidrag.

Andra har lyckats få flera identiteter för att på så sätt maximera utbetalningar från välfärdssystemen. Vi har sett före detta ministrar och regeringstjänstemän från Irak och Afghanistan som plockat ut svenska

bidrag samtidigt som de bott och arbetat i Bagdad eller Kabul.

Så sent som i förra veckan rapporterade den av Sverigedemokraterna och regeringen inrättade Utbetalningsmyndigheten att minst 40 miljoner kronor under 2024 betalades ut felaktigt till personer som inte har rätt att vistas i Sverige. Det handlade om ersättningar som a-kassa, barnbidrag, föräldrapenning och aktivitetsstöd. Om personerna befann sig illegalt i landet eller hade flyttat ut kunde man dock inte utröna.

Detta är inte småfel, utan det är ett systematiskt utnyttjande av system som är byggda för att hjälpa de svagaste. Det sätter även ljuset på nödvändigheten av att ha korrekta register för att kunna göra korrekta utbetalningar från välfärdssystemen till dem som behöver det och som har rätt till det.

Därför tillför Sverigedemokraterna och regeringen ytterligare 35 miljoner kronor 2026, för att stärka arbetet med bosättningskontroller och kvalitetssäkring av folkbokföringen, med sikte på att öka det med ytterligare 130 miljoner kronor 2027.

Sverigedemokraterna och regeringen kommer även att lämna förslag om att Skatteverket ska få utökade befogenheter att hantera biometri i större skala än i dag. Detta är helt nödvändigt för att undanröja risken för att en individ kan ha flera identiteter.

Vidare gör Sverigedemokraterna och regeringen ytterligare förstärkningar i Skatteverkets arbete mot den organiserade brottsligheten och den kriminella ekonomin, med en anslagsökning på 20 miljoner kronor. Det handlar om att motverka penningtvätt, förhindra att företag används som brottsverktyg samt stärka myndighetens arbete såväl enskilt som i samverkan med andra.

Fru talman! Tullverket står vid gränsen, bokstavligt talat. Det är den första och ibland enda barriären mot smuggling av narkotika, vapen och stöldgods. Ju större beslag man gör, desto tydligare blir signalen – att smugglarna tyvärr räknar med att komma undan. Därför skickar de i containrar i stället för i brev. Samtidigt har kokainbeslagen fördubblats de senaste åren. Sverige har tyvärr i vissa fall verkat bli en inkörsport för narkotika i EU.

Samtidigt har samhällsklimatet blivit allt hårdare, och de kriminella gängen besitter ett allt större våldskapital. I den ordinarie kontrollverksamheten har tulltjänstemännen länge arbetat utan beväpning, trots ökad trafikintensitet och en alltmer tilltagande internationell och gränsöverskridande brottslighet.

Sverigedemokraterna och regeringen har nu gett tulltjänstemännen vad de länge har önskat och frågat efter, nämligen ökade befogenheter och rätt att bära vapen i kontrollverksamheten.

Fru talman! Under lång tid har den svenska landsbygden plågats av internationella stöldligor som gjort turnéer i framför allt södra Sverige. Vårt land har tyvärr framstått som ett veritabelt smörgåsbord där tjuvar har kunnat hämta såväl båtmotorer som gräsklippare, fyrhjulingar, entreprenadmaskiner och hela lastbilskeipage, med låg risk för upptäckt.

Den 1 september i år införde Sverigedemokraterna och regeringen ett nytt brottsbegrepp: utförselhäleri, vilket innebär att den som försöker transportera stöldgods ut ur landet ska kunna dömas till fängelse i upp till sex år.

Försäkringsbranschen beräknar att stöldgods för 1 ½ miljard kronor lämnar landet varje år, men nu ska förhoppningsvis denna plåga minska i omfattning när tullen får nya verktyg för att leta efter och upptäcka stöldgods i det gränsöverskridande trafikflödet.

Sverigedemokraterna och regeringen har dessutom ambitionen att redan under nästa år införa ny lagstiftning beträffande utökade restriktioner när det gäller utförsel av kontanter, som inte sällan härrör från brottsvinster.

För att stärka arbetet mot såväl utförselhäleri som smuggling höjer Sverigedemokraterna och regeringen anslaget till Tullverket med 100 miljoner kronor för att höja ambitionerna i kontrollverksamheten samt förstärka arbetet med att strypa den kriminella ekonomin.

Fru talman! Kronofogden är en myndighet som, lite raljant sagt, har gått från att vara en myndighet som jagar obetalda parkeringsböter till att bli ett av de vassaste vapnen mot organiserad brottslighet. Genom distansutmätning och samverkan med andra myndigheter kan Kronofogden slå till mot kriminellas Rolexklockor, Ferrari-bilar och kontantbuntar trots att gärningsmännen på papperet är fattiga som kyrkråttor. Det skickar en tydlig signal till nästa generation: Brottlönar sig inte, och kapitalvaror som finansierats med brottsvinster blir man av med.

Vi ser nu fram emot att Kronofogdemyndigheten ska ha rätt att begära biträde inte bara av Polismyndigheten utan snart även av Tullverket, Kustbevakningen och Ekobrottsmyndigheten.

Fru talman! Sverigedemokraterna gjorde förra året, tillsammans med regeringen, en av de största satsningarna någonsin på dessa tre myndigheter med över 1 miljard kronor. Vi fortsätter även kommande år med en satsning på drygt 700 miljoner mer än i fjol. Totalt blir det 15 ½ miljard för 2026 till hela utgiftsområdet.

Detta är pengar som går direkt till fler kontroller, fler utredare, högre närvaro, fler beslag, effektivare styrning och fler utmätningar. Det är åtgärder som stryper de kriminellas syre: deras pengar.

Fru talman! Skatteverket, Tullverket och Kronofogden är små myndigheter med gigantiska uppdrag. De kommer sällan att synas på förstasidorna när de gör sitt jobb, men vi märker direkt när de inte får förutsättningar att göra det. Denna budget kommer att ge dem ännu bättre förutsättningar än de har haft tidigare.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag i dess helhet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jimmy Ståhl (SD).

Anf. 68 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S):

Fru talman! I vårt land finansierar vi vår välfärd och trygghet gemensamt. En grundläggande

förutsättning är att de myndigheter som har till uppgift att säkerställa finansieringen av det offentliga präglas av effektivitet och noggrannhet och åtnjuter ett högt förtroende hos allmänhet och företag.

Att allmänhet och företag känner ett högt förtroende för skattesystemet är centralt för den svenska välfärdsmodellen. Relevanta myndigheter, däribland Skatteverket, ska prioritera insatser för att säkerställa enhetlighet och rättssäkerhet i sina respektive verksamheter. Regelverken som myndigheterna själva förfogar över ska tjäna de ändamål som anges, men det är viktigt att myndigheterna tydligt styrs mot att fortsätta förenklingsarbetet i fråga om nationella och internationella regelverk.

Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten uppbär centrala uppgifter för staten. Socialdemokraterna vill därför stärka myndigheternas arbete med att skapa ordning och reda, motverka fusk och kriminalitet och värna en stabil och solidarisk finansiering av våra gemensamma åtaganden.

Fru talman! Det ska vara ordning och reda i våra register. Felaktigheter i folkbokföringen skapar stora problem för hela samhället, för uppgifterna i folkbokföringen ligger till grund för andra myndigheters beslut.

De tidigare socialdemokratiska regeringarna genomförde en kursändring i folkbokföringen som tog sin början i återinförandet av folkbokföringsbrottet, som togs bort av den tidigare moderatledda regeringen. Detta arbete har fortsatt, med nya verktyg och befogenheter till Skatteverket för att kunna skapa ordning och reda.

Bland annat har identitetskontrollerna inför folkbokföring eller tilldelning av samordningsnummer efter styrkt identitet stärkts i och med att Skatteverket förra året började använda teknisk utrustning som möjliggör biometrisk jämförelse vid identitetskontroll.

Fru talman! Skattefusk och skatteundandragande skadar förtroendet för våra system och urholkar den gemensamma välfärden. Alla insatser som görs för att beivra skattefusk och skatteflykt är av godo och bör vara fortsatt prioriterade. Det är på oss ansvaret vilar för att säkra att välfärden har de medel som krävs för att leverera vård, omsorg och utbildning året runt och i hela landet. För detta krävs skatt efter bärkraft och ett ständigt pågående arbete för att täta kryphål som möjliggör skattefusk och skatteflykt.

Skattefusk, skattebrott och svartarbete hotar vår samhällsgemenskap och urholkar finansieringen av vår gemensamma välfärd och trygghet. Det riskerar också att utmana legitimiteten i hela skattesystemet. Exakt hur stort skattebortfallet är i Sverige är inte fastställt, men uppskattningar tyder på att det rör sig om många miljarder kronor per år som försvinner från statskassan.

Detta är medel som vi skulle kunna använda till välfärden, polisen eller försvaret. Varje skattekrona ska användas effektivt. Att kraftfullt verka för detta är en viktig politisk prioritering för oss socialdemokrater.

Arbetsinkomster som undanhålls från beskattning är ett betydande samhällsproblem. Svartarbete påverkar inte bara skatteintäkter utan leder också till ojämlika villkor på arbetsmarknaden och osund konkurrens i näringslivet.

Skatteverkets förmåga att motverka svartarbete är därför viktig för den offentliga sektorns finansiering och ett väl fungerande samhälle för allmänhet och företag.

I årsredovisningarna för 2023 och 2024 pekade Skatteverket på att skattekontrollerna av företag inte kunde genomföras i planerad omfattning, bland annat på grund av ett stort inslag av manuell hantering. I budgetunderlaget för 2024–2026 bedömde myndigheten att antalet kontroller närmade sig en nivå som inte är rimlig för att bibehålla förtroendet, minska skattefelet och hantera högt värderade skattefelsrisker.

Den omfattande förekomsten av svartarbete, Skatteverkets problem med att upprätthålla en rimlig kontrollnivå och behovet av ytterligare insatser tyder på att det finns potential att förbättra Skatteverkets förmåga att motverka svartarbete.

Varje skattekrona ska användas effektivt. Att kraftfullt verka för detta är som sagt en viktig politisk prioritering för oss socialdemokrater. Skatteverkets kontroller måste bli fler och mer effektiva. För att stärka Skatteverkets arbete föreslår vi att 75 miljoner kronor ytterligare tillförs myndigheten.

Fru talman! Arbetslivskriminaliteten drabbar den enskilda arbetstagaren som utnyttjas under fruktansvärda villkor. Den drabbar hela arbetsmarknaden och snedvrider konkurrensen till nackdel för seriösa företag. Därtill är det känt att den organiserade brottsligheten kan använda arbetslivskriminalitet som en del av sitt brottsupplägg.

Människor utnyttjas i dag på svenska arbetsplatser. Skattefusk och svartarbete har blivit affärsmodeller. Företag rundar regler om löner och arbetsmiljö och vinner ändå offentliga upphandlingar. Den organiserade arbetslivskriminaliteten har fått fäste.

Regeringen och Sverigedemokraterna säger sig prioritera brottsbekämpning, men när det gäller fusk på arbetsmarknaden lyser åtgärderna med sin frånvaro. Det är ett svek mot alla arbetare som varje dag går till jobbet i tron att lagar och regler gäller för alla och mot seriösa företag som tvingas konkurrera med oseriösa som dumpar löner och fuskar med skatten.

En statlig utredning, tillsatt av den förra socialdemokratiska regeringen, visar hur rut och rot kan missbrukas av oseriösa företag. Utredaren konstaterar också att Skatteverkets kontroller har minskat under flera år och föreslår därför skärpta kontroller och bättre uppföljning. Men regeringen förblir passiv.

Samtidigt rinner skattemiljarder ut i fel fickor. Det handlar inte om småfusk, utan det handlar om en växande skuggekonomi där människor utnyttjas, skattepengar försvinner och hederliga företag slås ut. Detta undergräver hela arbetsmarknaden. Vi socialdemokrater accepterar inte det här. Vi kräver en offensiv mot arbetslivskriminaliteten.

Fru talman! Tyvärr fortsätter det brutala gängvåldet och otryggheten att breda ut sig i vårt land. Sverige blir både fattigare och farligare. Våldet kryper allt längre ned i åldrarna, äter sig allt längre in i samhället och påverkar människors vardag. Vi nås gång på gång av nyheter om nya skjutningar, nya sprängningar och nya gränser som passeras.

Allt drivs av pengar. Mycket av det dödande, de skjutningar och de bombningar vi har sett handlar i grund och botten om pengar. Kan vi inte stoppa flödet av de pengarna kommer vi inte heller att kunna krossa kriminaliteten.

Satsningar på hela rättskedjan är helt nödvändiga men långtifrån tillräckliga. Hela samhället behöver mobilisera för att bekämpa den grova organiserade brottsligheten. Skjutningarna och sprängningarna måste upphöra. Den kriminella ekonomin och flödet av pengar till den organiserade brottsligheten måste strypas.

Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten har en mycket viktig roll i detta arbete. Myndigheterna behöver samverka mer med varandra och med andra relevanta myndigheter för att kartlägga, lagföra och bekämpa alla typer av misstänkta brottsupplägg.

Socialdemokraterna vill underlätta informationsutbytet mellan myndigheter så att statens fulla kraft kan möta den som försöker fuska eller bryta mot lagen. Vi vill genomföra nödvändiga reformer för att riva de sekretesshinder som kan stå i vägen för att detta ska kunna genomföras med full effektivitet. Utbetalningsmyndigheten, som den tidigare socialdemokratiska regeringen sjösatte, är en naturlig samarbetspartner för myndigheterna.

Tullverket har en avgörande roll i att stoppa narkotika och skjutvapen från att föras in i landet. Det är mycket viktigt att Tullverket kan fortsätta att förstärka det brottsbekämpande arbetet, utveckla det under rättelsebaserade arbetet och ha en hög ambition i kontrollverksamheten.

Kontrollverksamhet måste ske vid fler gränsöverfarter. För att vi på allvar ska komma åt de kriminella gängen behöver flödet av narkotika, vapen och andra illegala varor strypas. Tullverket behöver nödvändiga resurser för detta arbete.

För att stärka våra gränser påbörjade vi socialdemokrater en kraftig utbyggnad av Tullverket. Mellan 2017 och 2021 ökade resurserna med över en tredjedel, och hundratals fler anställdes. Vi inledde även ett stort arbete med att se över Tullverkets alla befogenheter för att myndigheten skulle få bättre och mer tidsenliga verktyg för att göra våra gränser och därigenom vårt samhälle tryggare.

Det är positivt att se att Tullverkets arbete mot organiserad brottslighet bidrog till att 48 kriminella nätverk identifierades och 28 kriminella nätverk slogs ut eller skadades allvarligt under 2024.

Fru talman! SD-regeringen har nu försökt styra Sverige i tre år, och det är tydligt att de inte har lyckats lösa Sveriges problem: 100 000 fler arbetslösa,

familjer som kämpar varje månad för att få ekonomin att gå ihop och en tillväxt i EU:s bottenliga.

Kronofogdemyndigheten har viktig kompetens och viktiga uppgifter för att tidigt hitta tecken på överskuldssättning. Det arbetet är särskilt prioriterat i tider av ekonomisk kris, när många hushåll riskerar att hamna i skuld som skapar långvariga problem för den egna individen och för samhället. Det arbetet ska därför fortsätta. Uppdraget till Kronofogdemyndigheten att själv analysera och identifiera hur myndigheten kan utnyttjas i brottsupplägg behöver fortsätta.

Kronofogden fortsätter tyvärr att vittna om nya rekord och ökade skulder. När rekordmånga barn vräks i Sverige, när var tredje svensk småbarnsfamilj har lånat pengar för att klara ett vanligt julfirande med julmust, mat och någon julkapp och när Sverige har den högsta barnfattigdomen i Norden drar regeringen ned på stödet till de mest utsatta barnfamiljerna, trots att dessa familjers ekonomiska situation inte har förbättrats ett dugg. I stället för att ta tag i samhällsproblemen, ge vanligt folk mer pengar i plånboken, prioritera tillväxten och åter sätta fart på svensk ekonomi lägger regeringen all sin kraft på att genomföra en exklusiv skattesänkning som bara träffar de rikaste procenten.

Fru talman! Den skattepolitik som Sverige bedriver lägger grunden för vårt samhällsbygge, och för oss socialdemokrater är den ett verktyg för att skapa rättvisa, finansiera välfärden och säkerställa att alla människor, oavsett bakgrund, får en rimlig chans att leva ett gott och meningsfullt liv. Då riksdagen i första steget av budgetprocessen har gett politiken en annan inriktning än den Socialdemokraterna skulle vilja avstå vi från ställningstagande inom utgiftsområde 3. (Applåder)

Anf. 69 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Ida Ekeröth Clausson för hennes anförande.

Innan jag ställer min fråga vill jag klargöra att förändringarna i samordningsnumren visserligen skedde under en socialdemokratisk regering men efter stort tryck från oppositionspartierna.

Jag minns mycket väl när Magdalena Andersson tillsatte en utredning om hur det skulle bli lättare att få samordningsnummer. Detta väckte indignation hos bland annat Skatteverket, som gjorde en analys av samordningsnummer för beskattningsändamål där det visade sig att väldigt många individer kom till Sverige och skaffade sig samordningsnummer för att sedan begå brott eller utnyttja socialförsäkringssystemet.

Systemet med samordningsnummer kom till under en tid då rörligheten inte var lika stor. Många myndigheter uppfattade att ett samordningsnummer betydde att personen bakom var granskad och godkänd av Skatteverket. Det var alltså inte ens i närheten.

Men nu till min fråga. Ida Ekeröth Clausson pratar väldigt mycket om skattefelet och den del som uppkommit genom svarta arbetsinkomster. Jag undrar om Ida Ekeröth Clausson vet exakt hur många miljarder

kronor som undantas från beskattning på grund av svartarbete.

Anf. 70 IDA EKERÖTH CLAUSSON (S)

replik:

Fru talman! Nej, jag kan inte svara på exakt hur stort skattefelet är. Regeringen har ju även gjort så att man inte längre mäter skattefelet på samma sätt och lika ofta. Det har därmed blivit svårare att följa upp hur skattefelet ser ut.

Däremot är det tydligt att ju fler kontroller som görs och ju fler företag som kontrolleras, desto fler fel upptäcks. Det är därför vi socialdemokrater har lagt extra pengar här. Vi tycker att det är viktigt att de som fuskar sätts dit, just för att vi vill få in mer skattepengar. Vi tycker att man ska göra rätt i Sverige.

Därför kan jag tycka att det är lite konstigt att man som moderat företrädare inte vill komma till rätta med den här brottsligheten. Jag vill ställa frågan tillbaka till Boriana Åberg: Hur tänker ni att ni ska komma till rätta med det här? Riksrevisionens rapport från före sommaren visar ju att man inte har tillräckliga möjligheter för att komma till rätta med det här. Flera av dem säger själva att de inte lyckas kontrollera så många företag som de skulle vilja med de resurser de har.

Skulle Boriana Åberg kunna förklara varför regeringen inte tycker att detta är ett viktigt arbete? (Applåder)

Anf. 71 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Jag noterar att ledamoten Clausson inte svarade på min fråga. Jag hade inte heller förväntat mig något svar.

Det är helt fel att regeringen inte vill komma åt skattefusk. Visserligen görs redovisningarna nu vart fjärde år, men varje år gör Skatteverket en djupdykning inom vissa områden. Just svartarbete var området som granskades i år, och det är hisnande 97 miljarder kronor, alltså 1,9 procent av Sveriges bnp, som försvinner på det här sättet.

Därför vill regeringen, förutom alla kontroller och möjligheter att ta tillbaka näringstillstånd från företag som används för fusk och bedrägerier, att människor som försörjs på bidrag ska ha ett aktivitetskrav på sig. Detta betyder att man under åtta timmar dagligen ska befinna sig någonstans där man ökar sin kompetens. Man kan inte under samma tid arbeta svart.

Jag undrar om Socialdemokraterna tycker att aktivitetskrav är ett bra system, om Socialdemokraterna ställer sig bakom aktivitetskravet och om några socialdemokratiskt styrda kommuner redan har infört aktivitetskrav. (Applåder)

Anf. 72 IDA EKERÖTH CLAUSSON (S)

replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att så många som möjligt kommer in i den så kallade arbetslinjen. Vi vill att det ska vara ordning och reda på arbetsmarknaden, och vi vill att företagen ska

vara ordentliga och betala skatt. Därför tycker vi att det är så tråkigt att regeringen inte har gjort tillräckligt för att få fler människor i arbete. Som det ser ut just nu är 100 000 fler arbetslösa än när regeringen tillträdde. Det kommer inte heller några förslag på hur folk ska komma in i arbete.

Jag vill ändå återkomma till att arbetslösheten har drabbat nya grupper som traditionellt har haft ett starkt fäste på arbetsmarknaden. Vi ser att tillväxten har stått still eller ligger i EU:s bottenkikt. Allt det gör att Sverige får mindre pengar in i skatteintäkter, och vi socialdemokrater vill ju ha ett starkt välfärdssamhälle. Det är därför vi tycker att det ska vara ordning och reda på arbetsmarknaden och i våra myndigheter.

Jag återkommer till det vi har tagit fasta på i vår budgetmotion, nämligen att vi vill ge Skatteverket mer pengar för kontroller. Det är synd att regeringen inte prioriterar det arbetet.
(Applåder)

Anf. 73 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Målet för utgiftsområde 3 är att säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn och bidra till ett välfungerande samhälle för allmänhet och företag samt att motverka brottslighet.

Det är ingen hemlighet att den organiserade brottsligheten är ett av de största hoten mot Sverige. Moderaterna och de andra Tidöpartierna fick folkets förtroende att bilda regering främst tack vare beslutsamheten och förmågan att verkställa åtgärder som krossar den systemhotande brottsligheten.

Regeringens arbete har gett resultat, men mycket återstår att göra för att en gång för alla strypa den kriminella ekonomin. Den organiserade brottsligheten drivs av pengar, och när pengarna sinar letar sig de kriminella till andra länder.

Fru talman! Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten är nyckelaktörer i kampen mot de kriminella när det gäller både förebyggande och motverkande av brottslighet. Det går inte att nog understryka hur viktiga dessa myndigheters insatser både enskilt och tillsammans med andra myndigheter, såsom polisen, är för att hindra de kriminella aktörerna från att plundra vårt samhälle.

Jag minns reaktionerna från vissa partier när frågan om folkräkning lyftes upp, men jag ska inte uppehålla mig kring det. Det är bättre att blicka framåt än bakåt. Just nu pågår en folkräkning som syftar till att dels ta reda på vilka personer som befinner sig i Sverige, dels fastställa vem som bor var. En viktig del i det arbetet har varit att ta fram en nationell lägesbild som visar en uppskattning av antalet folkbokförda personer, personer med samordningsnummer samt personer som vistas i Sverige utan att vara folkbokförda eller ha någon identitetsbeteckning. De sistnämnda inbegriper såväl individer som riskerar att bli utnyttjade av kriminella som individer som befinner sig i Sverige med syftet att begå brott.

Enligt Skatteverkets rapport borde nästan 80 000 folkbokförda personer avregistreras som utflyttade

eftersom de inte längre kan antas bo i Sverige, och cirka 116 000 personer är folkbokförda på fel adress. Det är något som innebär en uppenbar risk för bidragsfusk. Till exempel kan individer som inte befinner sig i Sverige uppbära bidrag som är bosättningsbaserade såsom bostadsbidrag, barnbidrag och garantipension. Oftast kan dessa felaktiga utbetalningar inte återkrävas av individerna, med stora förluster för välfärden som följd. Ett annat bedrägligt upplägg är skenskilmässor där makarna sammanbor, men den ena, vanligtvis mannen, är skriven på annan adress för att maximera bostadsbidrag och underhållsstöd.

Därför är det positivt att Skatteverket har intensifierat sina bosättningskontroller och har gjort 20 000 fler bosättningsutredningar än vad som var möjligt före regeringens satsning på förbättrad folkbokföring genom folkräkning.

Det är också positivt att identitetskontrollerna inför folkbokföring och tilldelning av samordningsnummer efter styrkt identitet stärktes när Skatteverket började använda teknisk utrustning som möjliggör biometrisk jämförelse vid identitetskontroll. Under 2024 avregistrerades 166 identiteter som falska, jämfört med endast nio identiteter föregående år.

I september 2023 tillsatte den moderatledda regeringen en utredning om bland annat översyn av straffbestämmelserna i folkbokföringslagen och förstärkning av användandet av biometri i folkbokföringen. I juni i år presenterades slutsatserna i SOU 2025:75 med titeln *Folkbokföringsverksamhet, biometri och brottsbekämpning*.

Utredarna konstaterade att de utvidgade möjligheter till behandling av biometriska underlag och biometriska uppgifter som föreslås kommer att få både en brottsförebyggande effekt och en positiv effekt på förutsättningarna att utreda brott.

När det gäller uppgifter om felaktig folkbokföring är underrättelser från Kronofogden en betydelsefull informationskälla. Under 2024 lämnade Kronofogdemyndigheten 11 850 underrättelser om felaktig folkbokföring, jämfört med 8 000 under föregående år. Inte sällan upptäcker kronoinspektörer att individer har skrivit sig på industrifastigheter eller till och med på adresser där det endast finns elskåp placerade. Därför är det önskvärt att Skatteverket hanterar dessa uppgifter skyndsamt i stället för att det ska ta flera månader och ibland år.

Fru talman! Kronofogden är den myndighet som har de bästa förutsättningarna att komma åt kriminellas brottsvinster. Längre var det möjligt för kriminella att glänsa med lyxprylar som vanliga hårt arbetande människor behöver spara länge för att ha råd med – Rolexklockor, märkesväskor, guldsmycken med mera. Sedan lagen om distansutmätning trädde i kraft har många gängkriminella blivit av med sina värdesaker vid rutinmässiga trafik- eller gränskontroller när slagning i skuldregistret har gjorts. Förutom statuerandet av exemplet att brott inte lönar sig ger distansutmätningen i större utsträckning än tidigare brottsoffer möjlighet att få ersättning de blivit tilldömda från

gärningsmän som formellt saknar inkomster och andra tillgångar.

Fru talman! Jag vill säga några ord om Kronofogdens arbete för att minska antalet överskuldssatta, eller med andra ord personer som inte kan betala sina skulder eller själva upplever att de har svårt att återkommande betala sina räkningar.

Ett idogt arbete har gett resultat. Kravbeloppen hos Kronofogden har minskat med 3 miljarder kronor, och antalet berörda personer sjönk med 9 procent mellan första halvåret 2024 och 2025.

Efter år av politisk passivitet och tack vare ett regeringsskifte sjösattes verksam lagstiftning. Räntetaket har sänkts från 40 procent till 20 procent plus referensräntan. Ränteavdragen för konsumtionslån fasas ut. Och det är endast banker och kreditinstitut som får ge och förmedla konsumtionskrediter.

Vidare pågår utredningar om möjligheten att införa absolut skuldpreskription och en ändrad avräkningsordning där skulden betalas före räntan. Detta är reformer som kommer att hjälpa långvarigt skuldssatta människor att komma tillbaka till en sund ekonomi.

Fru talman! Sedan den 1 september är utförsel av stöldgods ett brott, och Tullverket har fått utökade befogenheter att ingripa. Det var verkligen på tiden att stoppa stöldligornas framfart.

Enligt den myndighetsgemensamma lägesbilden över organiserad brottslighet, som presenterades i augusti i år, har flera hundra internationella brottsnätverk varit aktiva i Sverige sedan början av 2020-talet. Flera nätverk med hög hotkapacitet ägnar sig åt organiserade tillgreppsbrott, såsom stölder av bilar och bildelar, båtmotorer, teknisk utrustning och diesel från entreprenadmaskiner och jordbruk.

Förutom förlusten av det ekonomiska värdet av stulna produkter leder den organiserade tillgreppsbrottsligheten till minskat förtroende för myndigheterna, minskad upplevd trygghet samt höjda försäkringspremier.

Det saknas en sammanhållande bedömning av värdet på det gods som stjäls av internationella brottsnätverk, men försäkringsbranschen beräknar det till 1,5 miljarder kronor årligen, fru talman. Tullverkets ökade befogenheter att leta efter stöldgods på väg ut ur landet är onekligen ett kraftslag mot den organiserade brottsligheten.

Varje år förs stora mängder kontanter ut ur Sverige. Det är ofta brottsvinster. Därför har regeringen föreslagit åtgärder för att stärka Tullverkets kontroller av kontantutförsel. Kontanter som förs ut tvättas och återinvesteras i nya brott.

I lagrådsremissen föreslås anmälningsskyldighet för in- och utförsel av kontanter från och till EU-länder. Ett regelverk för det har saknats hittills. Kriminella har enkelt kunnat slussa ut brottsvinster. Anmälningsskyldigheten ska gälla för belopp om minst 10 000 euro. Tullverket föreslås få befogenhet att genomöka väskor och kroppsvisitera samt tillfälligt kvarhålla kontanta medel för ytterligare kontroll. Det är även viktigt att säkerställa att de som har anmält

utförsel av kontanta medel har de ekonomiska förutsättningarna att inneha den summa de har anmält.

Fru talman! Under förra året intensifierade Tullverket arbetet med att kontrollera efterlevnaden av EU:s sanktioner mot Ryssland och Belarus. De kraftiga värdeökningarna i varuexport till länder i Rysslands närhet är en indikation på att sanktionerna kringgås. Det är moraliskt förkastligt, det underminerar Ukraina och det förlänger kriget.

Fru talman! Jag skulle kunna prata länge om Skatteverkets, Kronofogdens och Tullverkets roller i brottsbekämpningen och om deras övriga uppgifter, men min talartid har redan tagit slut. Därför vill jag avsluta med att konstatera att dessa myndigheters insatser uppskattas av medborgarna. De får återkommande höga betyg i förtroendemätningarna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 74 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Fru talman! Vi debatterar som sagt budgeten för tre myndigheter: Tullverket, Kronofogdemyndigheten och Skatteverket. Riksdagen har redan fastställt ramarna. Därför kan vi inte fatta beslut om tillskott till myndigheterna, även om det i vissa fall skulle behövas.

Kronofogdemyndighetens statistik är ett bra underlag för att analysera samhällsutvecklingen. Vi ser att antalet vräkningar har ökat, att antalet människor som har en skuld hos Kronofogden ökar och att fler söker skuldsanering. De ökande klyftorna i vårt land på grund av högerregeringens politik märks i Kronofogdens verksamhet.

Under högerregeringens tid vid makten har vräkningarna ökat kraftigt. Sedan 2022 har antalet vräkningar via Kronofogden ökat med nästan 50 procent. Totalt berördes till exempel 422 barn under årets första halvår. Allt tyder på att över 800 barn kommer att ha vränts från sitt boende under 2025.

Även antalet skuldsatta och det totala skuldbelopp som Kronofogden har att driva in har ökat sedan regeringen tillträdde. Snart, när låginkomsttagare med blacolån inte längre kan göra avdrag och långtidsarbetslösa får sänkt ersättning kommer regeringens politik att göra ännu större avtryck i Kronofogdens verksamhet.

Regeringen sviker de arbetslösa. Ersättningsnivåerna sänks var hundra dag, för vissa med 5 000 kronor i månaden. Det innebär inte att fler kommer att få jobb. Regeringen straffar helt enkelt arbetslösa för sin egen misslyckade jobbpolitik.

Regeringens politik märks också genom att antalet fattiga i Sverige dubblarats sedan 2021. Även barnfattigdomen ökar. Nu lever vart åttonde barn i fattigdom.

Vänsterpartiet satsar på att förbättra för hushållen, exempelvis genom höjd a-kassa och sjukförsäkring, slopat karensavdrag och höjda barnbidrag. Med Vänsterpartiets politik kan fler bo kvar och klara av sina utgifter. Därmed blir de inte ärenden hos Kronofogden.

Människor ska inte behöva låna för att ha råd med mat och hyra.

Fru talman! Den organiserade brottsligheten har startat verksamhet inom välfärdsområdet, bland annat för att tvätta pengar. Detta borde vara ett skäl för högern att tappa till möjligheten att ta ut vinst i skattefinansierad välfärdsverksamhet. Men vinsten är tydligen viktigare än att stoppa brottslighet och se till att skattemedel till välfärden stannar i välfärden.

Att den organiserade brottsligheten har letat sig in i den gemensamma välfärden innebär miljardförluster och hotar människors säkerhet och hälsa. Det är också ett hot mot välfärdssystemet, rättssäkerheten och demokratin i Sverige. Skatteverket har i uppdrag att stoppa missbruket av välfärdssystemen, men detta riktar huvudsakligen mot den enskilde. Man kommer inte åt den penningtvätt och de brott som sker i samband med vård- och omsorgsupphandlingar.

Skatteflykt är ett stort samhällsproblem. Det undandrar samhället stora resurser och skadar en fri och rättvis konkurrens. Det ökar också ojämlikheten när skatteuttaget övervältras på andra grupper med lägre inkomster. Det är också allvarligt eftersom det minskar tilliten, sammanhållningen och förtroendet för vårt samhälle och våra myndigheter.

Skatteverket bör öka sina ansträngningar för att motverka skatteflykt och skatteundandragande. Därför vill Vänsterpartiet höja anslaget till Skatteverket med 70 miljoner kronor för arbetet mot skatteflykt.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att anslaget för folkräkning ska öka. Vänsterpartiet anser att det är viktigt att vi har ordning och reda inom folkbokföringen. Det är en förutsättning för att våra myndigheter ska kunna fatta korrekta, rättssäkra och effektiva beslut och komma till rätta med den organiserade brottslighet som riktar in sig på våra välfärdssystem. Vänsterpartiet gör därför en satsning på förbättrad folkbokföring. Det gör mer nytta än en folkräkning.

När riksdagen gav Skatteverket utökade befogenheter att göra kontrollbesök och att avskaffa möjligheten att bli folkbokförd utan känd hemvist varnade Vänsterpartiet för att detta riskerade att leda till att personer som redan levde i utsatthet på grund av hemlöshet kunde förlora sin pension och andra ersättningar från socialförsäkringarna.

Nu har det visat sig att Skatteverkets tolkning av beslutet är att den som saknar känd folkbokföring avregistreras och ses som försvunnen. Personen förlorar rätten till fri sjukvård, bankkonton och sociala hjälpinsatser. Det har drabbat många hemlösa, som ofta inte ens vet om att de inte längre är folkbokförda i Sverige förrän de behöver läkarkontakt eller medicin. Det här är självklart något som måste åtgärdas. Ingen som lever i Sverige ska avregistreras och förlora sina rättigheter.

I Vänsterpartiets satsning på förbättrad folkbokföring ingår också förbättrat arbete med skyddade personuppgifter. Våldsutsatta kvinnor och andra med skyddad folkbokföring får sin post via Skatteverket. I dag fungerar det inte riktigt bra; de får påminnelser,

missar läkarbesök och så vidare. På sikt behöver myndigheten bygga upp en genomlysningfunktion eller få tillstånd att gå igenom post, eftersom det i dag går att lägga i till exempel en spårsändare och på så sätt få fram en skyddad adress.

Riksrevisionen konstaterade förra året att Skatteverkets arbete med att förmedla post till dem som lever med skyddade personuppgifter är resurskrävande och medför säkerhetsrisker och att personer som lever med skyddade personuppgifter blir röjda till följd av bland annat bristande kunskap inom statliga myndigheter. Uppgifterna kan också röjas genom kommunerna, till exempel genom barnens skola. Därför behöver situationen för dem med skyddade personuppgifter förbättras.

Fru talman! Tullverket står inför många utmaningar och har fått nya befogenheter för att lättare stoppa de kriminella. Det är vid våra gränser vi stoppar narkotika och vapen.

Ett problem som Tullverket har identifierat är att när regeringen satsar på närliggande verksamheter inom rättsväsendet, till exempel med löneförhöjningar för polisen, riskerar Tullverket att tappa kompetens när man inte har resurser att erbjuda konkurrensförmåga villkor. Trots det har regeringen ingen strategi för att säkra Tullverkets personalförsörjning. I dag gör Tullverket stickkontroller vid vissa hamnar och gränsövergångar. På några ställen är Tullverket bara på plats efter tips. Tullverkets närvaro behöver stärkas, inte minst på grund av svårigheter att rekrytera och behålla personal.

Fru talman! Jag vill avsluta där jag började: med hushållens ekonomi. Jag undrar varför högermajoriteten driver en politik som gör skuldsatta ännu mer skuldsatta. Varför finns det inte åtgärder och politik som gör att barn till skuldsatta får fira jul med julmat och julklappar? Var är åtgärderna för att barn inte ska bli vräkta från sin bostad? Var är åtgärderna för vanligt folk? Var är åtgärderna för att Kronofogdemyndigheten ska få mindre att göra och inte mer?

Fru talman! Riksdagen har fattat beslut om ramarna för utgiftsområdet. Vänsterpartiets satsningar på Skatteverkets brottsförebyggande arbete och förbättrade skydd för personer med skyddade personuppgifter har därmed fallit. Vi har därför valt att avstå från att delta i beslutet om utgiftsområde 3. Jag hänvisar till vårt särskilda yttrande.

Anf. 75 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Fru talman! I en tid när tilliten provas och samhällsgemenskapen behöver stärkas är två av statens mest grundläggande uppgifter att säkerställa en stabil finansiering av vår gemensamma välfärd och att värna förtroendet för de myndigheter som bär upp detta arbete. Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten är i detta sammanhang inte bara myndigheter. De är viktiga samhällsaktörer som bidrar till ordning, trygghet och en fungerande vardag för familjer, företag och hela vårt land.

Goda villkor för företagande är avgörande för tillväxten. Sverige ska vara en plats där flit, ansvarstagande och entreprenörskap uppmuntras. Men ett livskraftigt företagande förutsätter också att regelverken är utformade så att oseriösa aktörer inte kan missbruka dem. Ett rent och sunt näringsliv är en grundpelare för välfärden och för tilliten i samhället.

Fru talman! Förtroendet för vårt skattesystem hör till de värdefullaste tillgångar vi har i Sverige. Skatteintäkterna bygger välfärden för våra äldre, barn och sjuka och ger trygghet i hela vårt land. Därför måste vi stå upp för ordning och reda i ekonomin. Skatteundandragande och felaktiga utbetalningar är inte bagateller. De urholkar samhällskontraktet och drabbar i slutändan de mest sårbara.

Jag som kristdemokrat vill särskilt lyfta Kronofogdemyndighetens betydelse i att motverka överskuld-sättning. Ingen människa ska hamna i en situation där hopplösheten tar över och skulderna växer snabbare än möjligheterna att betala dem. Men samtidigt får inte handläggningstiderna på Kronofogdemyndigheten växa. Att myndigheten nu tillförs medel för att möta det ökade inflödet är därför väldigt välkommet. Ett effektivt system gynnar både den som är skuldsatt och den som har en fordran samt stärker tilltron till staten.

Vi kristdemokrater håller fast vid principen att det ska vara lätt att göra rätt. Myndigheterna ska vara till för människor, inte tvärtom. För att lyckas med det behöver staten ta till vara den tekniska utvecklingen. AI är redan en integrerad del av vårt samhälle. Om det används på rätt sätt kan det stärka rättssäkerheten, effektivisera processer och frigöra resurser till sådant där mänskliga möten är oersättliga. Därför ser jag positivt på att utvecklingen av digitala tjänster har påbörjats och på det nationella initiativet om en AI-verkstad för offentlig förvaltning.

Fru talman! En rättssäker och korrekt folkbokföring är en grundförutsättning för att samhällets resurser ska fördelas rättvist. Det handlar om att veta vilka som bor i landet och vilka behov som finns och om att välfärdens stöd ska gå till dem som verkligen behöver det. Därför är det oroande att Skatteverkets senaste lägesbild visar omfattande brister, med tiotusentals personer som borde ha avregistrerats och tusentals felaktiga adresser.

Vi kristdemokrater är tydliga: Detta är inte acceptabelt. En felaktig folkbokföring skapar oreda, främjar fusk och möjliggör identitetsrelaterad brottslighet. Det drabbar både samhällsekonomin och enskilda människor. Arbetet med att stärka kontroller måste fortsätta, och det får inte betraktas som avslutat. Därför välkomnar vi också det förslag som nu ligger på regeringens bord om att biometrisk uppgifter ska förstärkas och att man ska få spara dem för framtida behov. Det är ett viktigt steg mot ett tryggare Sverige.

Fru talman! En trygg och säker identitet är en förutsättning för rättssäkerhet, välfärd, träffsäkerhet och ett effektivt brottsförebyggande arbete. Det är kort sagt en fråga om att värna både människovärdet och statens förmåga att ge rätt stöd till rätt person.

I denna tid, när både teknik och kriminalitet utvecklas snabbt, måste Sverige ha moderna verktyg. Där är den nya sekretessbrytande bestämmelsen ett viktigt steg. Det är bra att myndigheterna samverkar för att vinna mot brottsligheten och motverka splittring.

Fru talman! Tullverket får nu förstärkningar för att hantera nya uppgifter gällande förenklad införsel av vapen. Det är helt nödvändigt. Att stoppa illegala vapen vid gränsen är en av de mest grundläggande åtgärderna för att bryta gängens våldsspiraler.

Vi behöver stärka insatserna mot den kriminella ekonomin. Den organiserade brottsligheten slår hårt mot det som håller ihop samhället: tryggheten, vår ekonomiska stabilitet och människors tillit till staten. I detta arbete spelar Skatteverket en central roll, inte minst genom samordningen av arbetet mellan 14 myndigheter och genom det nya finansiella underrättelsecentrumet.

Tullverket är som sagt en avgörande grindvakt på samma sätt. De måste ha resurser att använda sina befogenheter fullt ut. Kronofogdemyndighetens vidareutveckling av utmätning på distans visar att modernisering stärker kampen mot kriminalitet samtidigt som rättssäkerheten värnas.

Fru talman! Sammantaget tillstyrker jag därför regeringens budgetförslag för 2026 inom utgiftsområde 3. Förslaget stärker våra myndigheter, vår rättsstat och vår gemensamma förmåga att möta de utmaningar vi står inför.

Det är genom ordning och reda, genom en modern och rättssäker förvaltning och genom att sätta människors trygghet i centrum som vi bygger ett starkare Sverige. Det är ett Sverige där välfärden är stabil, där företag kan växa och där kriminaliteten bekämpas med kraft och beslutsamhet.

(Applåder)

Anf. 76 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman, åhörare och ledamöter! Vi ska som sagt tala om den verksamhet som behandlas av skatteutskottet och de tre myndigheterna som finns i det härade. Vi vet vilken betydelse de har.

Ett fungerande skattesystem och ett fungerande betalningssystemen är centralt. De myndigheter som återfinns inom detta utgiftsområde spelar en central roll. De beslut som fattas måste vara rimliga och transparenta.

Skatter måste utformas så att svenska företags konkurrenskraft stärks och så att människor vågar ta risker och starta företag.

Att Tullverkets och Kronofogdens verksamhet fungerar bra och fyller sin funktion är oerhört viktigt för upprätthållande av lag och ordning och för skydd i Sverige. Det är vi alla överens om, och jag tänker inte orda så mycket mer om det.

Ordningen är att våra budgetar i princip redan har fallit, eftersom riksdagen har fattat beslut om ramarna. Därför tänker jag ta mig friheten att berätta lite om vad

Centerpartiets budget innehåller och vad det hade betytt om den fått gå igenom.

Jag gör det med anledning av att skatter är fantastiska. Skatter berör egentligen alla politikområden. Är det något som jag har lärt mig under åren i skatteutskottet är det att man kan debattera och diskutera nästan vad som helst. Skatter finns med i så många olika politiska områden.

Det viktigaste för att få Sverige på fötter är att företag och jobbskapande kommer igång igen. Jobben behöver bli fler. Vi behöver sänka kostnaderna för företagen att anställa. Det gäller småföretag med upp till tio anställda. Unga behöver få det enklare att komma in på arbetsmarknaden. Det gäller även långtidsarbetslösa.

Vi behöver förstärka inkomstskattesänkningarna för dem med låga inkomster.

Vi behöver ta ett nytt ledarskap när det gäller klimat och miljö. Utsläppen ska ned. Det är också en fråga där de verksamheter som behandlas av utskottet inom utgiftsområdet har en stor roll att spela.

Vi behöver investera i landsbygdens välfärd och utradera de geografiska skillnaderna som finns i vårt land. Det finns oacceptabla skillnader i skolresultat och, hör och häpna, i dödlighet i behandlingsbara sjukdomar mellan stad och landsbygd. Förstå att medellivslängden är lägre på den svenska landsbygden än vad den är i staden. Hur har det blivit så här?

Vi behöver satsa på servicekontor. Det är något som verkligen är angeläget inom utskottets område och detta utgiftsområde.

Något som regeringen och vi alla talar om och som är väldigt viktigt är att motverka brottslighet. Det är inte minst viktigt för våra myndigheter. Centerpartiets svar på det är att inrätta en ekokrimmyndighet. Ekonomisk brottslighet är intimt förknippad med den grova och våldsamma organiserade kriminaliteten.

För att komma åt det stora pengaflödet till gängen och deras uppdragsgivare måste ett särskilt fokus riktas på just detta. Vi kommer inte att komma till rätta med kriminaliteten om inte gängens inkomster stryps. Hur gör vi det på bästa sätt?

Vi menar att en myndighet som har till uppdrag att bekämpa just den ekonomiska brottsligheten måste ha förutsättningar att på egen hand sätta ihop utredningsteam med rätt kunskaper och kompetens på området.

Därför behöver vi en spetsmyndighet som växer fram ur nuvarande Ekobrottsmyndigheten. Där ska den satsning som nu finns på ett finansiellt underrättelsecentrum ingå. Myndigheten ska ha möjlighet att rekrytera och utbilda sin egen personal, som får de befogenheter som krävs för att självständigt kunna utreda och lagföra brottsligheten inom sitt område.

Ett stärkt brottsförebyggande arbete, som utgår från en myndighet med specialistkompetens på området, är nödvändig för att snabbt sprida kunskap till andra. Här menar vi att ett Ekokrim som kan slå mot korruption, ekobrott och miljöbrott behöver komma till stånd. Det ska skapas med resurser från dagens Ekobrottsmyndighet, Polismyndigheten och

Åklagarmyndigheten och med en viss ytterligare resursförstärkning.

Vi talar också mycket om folkräkning. Det har vi gjort i många år. Under förra mandatperioden hade vi många debatter och många beslut som fattades, vilket nämnts tidigare här från talarstolen, om förbättringar i folkräkningen. Det var absolut på sin plats.

Vi har fattat många beslut om att använda biometri, införa besök på kontor för att ansöka om samordning och så vidare. Det var mycket efterlängtade reformer.

Jag tittade lite på min kollegas anförande förra året. Han talade om folkräkning och började med kejsar Augustus.

Vi har ändå genomfört de här reformerna, och med en rösts majoritet beslutades om att en ny folkräkning skulle kunna göras. Vi vet att det i dag görs slagningar och samkörningar av register. Jag tror att vi till och med har beslutat om att man ska kunna göra riskbaserade urval för att göra registerslagningar.

Men låt oss titta framåt, som Boriana Åberg sa. Jag blev som av en händelse kontaktad av tidningen Hem & Hyra. Den har konstaterat att det fortfarande förekommer en enormt stor brottslighet genom handel med adresser i sommarstugeområden. Det är ett underbetyg.

Vi har beslutat om att när man skriver sig på en adress och det redan bor någon där ska den få ett besked, ett brev där det står: Hej, det har flyttat in någon på den här adressen – bekräfta eller säg att det är fel. Men det görs inte på sommarstugeadresser, utan bara där det redan finns folkbokförda personer skrivna.

Tidningen avslöjade att på sommarstugeadresser kan det vara upp till 20, 25 eller fler personer skrivna. Brevlådorna blev överfulla med post till de personerna. De kriminella gängen organiserade så att det kom en person som tömde brevlådorna så att den som ägde brevlådan inte skulle hinna se eller märka någon skillnad.

Då undrar man: Hur kan det gå till på det sättet? Hur kan Skatteverket och övriga myndigheter inte upptäcka att det är något galet? Om det är så enkelt att vi i beslutet missade att information, ett brev, ska gå ut även till sommarstugeadresser vill jag skicka med att det borde vara en ganska enkel sak för regeringen att åtgärda. Det kanske inte ens behövs ett riksdagsbeslut. De felen borde kunna åtgärdas relativt snabbt.

Fru talman! Budgetarna har som sagt fallit i och med att riksdagen har fattat ett rambeslut. Vi i Centerpartiet hänvisar till vårt yttrande.

Anf. 77 ANDERS EKEGREN (L):

Fru talman! Dagens debatt ska handla om medel till de myndigheter – Skatteverket, Kronofogdemyndigheten och Tullverket – som ligger under skatteutskottet. Vi får se om det blir så i dag. Skatteutskottets debatter har en tendens att kunna handla om lite vad som helst. Ibland tänjer man ganska brett på vad som är skatt.

I och med att jag är sist ut av Tidögänget kan jag börja med att hänvisa mycket till mina tre kollegor som

jag tyckte höll tre bra och informativa anföranden, som jag kan tänka mig att ansluta mig till.

De här tre myndigheterna är väldigt viktiga för att få in medel för att finansiera den offentliga verksamheten – viktiga områden som rättsväsendet, försvaret och givetvis vår gemensamma välfärd. Myndigheterna har också en viktig uppgift att bekämpa brottsligheten, särskilt den organiserade gängkriminaliteten, som under lång tid alltmer har ätit sig in i rent laglig verksamhet.

De tre myndigheternas sätt att jobba gör skillnad. Det visar den positiva resultatutveckling som myndigheterna kan redovisa i fråga om sitt arbete för att motverka den kriminella ekonomin.

Totalt uppgår anslagen till 15,5 miljarder kronor. Anslagen till myndigheterna har ökat de senaste åren och gör så även i år. Därför är det viktigt att verksamheten är effektiv och ges möjligheter att genom legala verktyg bekämpa brottsligheten. Men mer behöver givetvis göras, för de kriminella har en förmåga att hela tiden ligga steget före.

Fru talman! Jag ska inte gå tillbaka till romarriket, men redan 1749 insåg den tidens makthavare behovet av att ha en effektiv folkbokföring. Behovet finns även i dag. Felaktig bokföring och identitetsstöld används som verktyg inom organiserad brottslighet och bidragsbrottslighet. Därför är det viktigt att veta vem som bor var och om personer över huvud taget befinner sig i Sverige. Det var därför man startade tabellverket 1749.

Skatteverket uppskattar att 80 000 folkbokförda personer borde ha avregistrerats som utflyttade då de inte längre bor i Sverige och att minst 16 000 personer var folkbokförda på fel adress – det här är troligtvis lågt räknat. Därför behövs en folkräkning. Det är mycket märkligt att oppositionen inte förstår det som dåtidens makthavare förstod redan i mitten av 1700-talet.

För att minska brottsligheten har myndigheterna sedan den 1 december i år möjlighet till ett ökat informationsutbyte. Det är en mycket välkommen förändring, som ger landets myndigheter ett vassare verktyg.

Jag har förmånen att sitta i Tullverkets insynsråd. Det ger en bra inblick i myndighetens verksamhet. Sedan den 1 september i år är utförselhäleri ett brott. Redan under den korta tid som lagen har funnits har tullen tagit en del stöldgods, bland annat verktyg, motorcyklar, cyklar och fyrhjulingar som man har försökt föra ut ur landet.

Fru talman! Man kan titta lite grann på oppositionens förslag. Det finns ju fyra följdmotioner, och det finns lite olika andra förslag.

Socialdemokraterna och Vänsterpartiet gör mindre ökningarna för skatteförvaltningen. Och vad jag förstår ansluter sig Miljöpartiet i stort sett till regeringens budgetnivå för de här tre myndigheterna.

Även den här gången, inte bara i förra veckans skatte- och budgetdebatt, är det Centern som kraftigt avviker från övriga partier. I Centerns

kommittémotion kan man läsa att partiet vill minska anslagen till myndigheterna med 436 miljoner.

Skatteverket får då 374 miljoner kronor mindre. Man säger att det går att spara 100 miljoner kronor genom att effektivisera kontorsanvändningen. Den fråga man då ställer sig är: Är det ännu fler skattekontor som ska slås ihop? Nu finns det ingen anledning att diskutera enskilda kontor här, men man har faktiskt rationaliserat så på vissa ställen i skatteförvaltningen. Man har infört aktivitetsbaserade kontor och tagit bort så många platser för att spara pengar att folk inte hittar en arbetsplats, och det är kö i matsalen. Att spara ytterligare 100 miljoner kronor tror jag alltså inte är möjligt.

Centerpartiet vill plocka 12 miljoner kronor från Kronofogdemyndigheten och obegripligt som minska anslagen till Tullverket, en myndighet som faktiskt får utökade uppdrag, med 50 miljoner kronor. Jag tycker att det är fel väg att gå.

De här tre myndigheterna är oerhört viktiga för att vi ska få in pengar till välfärden. Även en del talare från oppositionen, ska jag säga, har lyft fram deras väldigt viktiga roll. Att minska pengarna till de här tre myndigheterna tycker jag inte känns som en ansvarsfull politik.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 78 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! Så här års, när vi närmar oss jul, brukar många av civilsamhällets välgörenhetsorganisationer samla in pengar och presenter för att barn i fattiga familjer ska kunna få presenter och uppleva det där lite extra magiska runt jul.

De senaste åren har de här organisationerna larmat om att allt fler familjer inte bara ber om hjälp till det där lilla extra till julbordet utan om hjälp att över huvud taget kunna äta sig mätta i slutet av månaden. Det är inte längre en julkapp som föräldrarna ber om till sina barn. De ber om en vinteroverall så att barnet kan delta i leken på skolgården under rasten.

Klyftorna i Sverige har ökat, och allt fler barn är fattiga. Det är extremt påtagligt hos Kronofogdemyndigheten. Antalet skuldsatta har ökat, och storleken på skulderna har ökat. Det är också så att fler hamnar hos kronofogden för att de har behövt låna till det mest grundläggande, som till att köpa just mat.

Vräkningar av barn har ökat kraftfullt, även i år. Få saker är så skadliga för ett barn som att vräkas från sitt hem. När man tvingas flytta långt bort betyder det i många fall också att man förlorar sina klasskompisar, att man behöver sluta i fotbollslaget och att man mister väldigt många trygga vuxna runt sig som hade kunnat stötta när föräldrarna hamnar i en kris. Vi vet till och med att vräkningar av barnfamiljer innebär en kraftigt ökad risk för att föräldrarna begår självmord.

När barnvräkningarna har ökat har regeringen valt att ta bort den höjning av bostadsbidraget som vi i Miljöpartiet, tillsammans med Socialdemokraterna, införde 2020, när vi såg att covid-19-pandemin innebar en ekonomisk kris för många familjer.

Vi såg hur många företag tvingades permittera eller säga upp sina anställda, och i många branscher slogs helt enkelt verksamheterna tillfälligt ut. Direkt inpå inträffade sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, med enorma effekter på kostnaderna, och inflationen sköt i höjden.

Vi är fortfarande kvar i kostnadskrisen. Kanske inte alla av oss, kanske inte de av oss med höga inkomster och kanske inte de som regeringen sänkte skatten för. Men för de barn och familjer som lever i fattigdom är det ett dråpslag att bli av med det ökade bostadsbidraget. Vi i Miljöpartiet föreslår i vår budget i stället att det ska permanentas tills man kan se över hela systemet med bostadsbidrag i grunden så att det uppnår det som det faktiskt var tänkt att uppnå.

Fru talman! Vad gäller utgiftsområde 3, som handlar om Skatteverket, Kronofogdemyndigheten och Tullverket, är vi i Miljöpartiet överens med övriga partier om nivåerna på budgeten för dessa myndigheter. Men det är mycket annat i budgeten som vi inte är överens med övriga om. Vi tycker att det är fel att prioritera skattesänkningar för de som har mycket samtidigt som fler barn blir fattiga. Vi har därför föreslagit ökat barnbidrag och bostadsbidrag.

Vi är också mycket oroliga för att regeringen gör alldeles för lite för att motverka den ökade arbetslösheten. En del av politiken som vi tycker är olycklig när det kommer till hur man styr myndigheterna är att man har minskat myndigheternas närvaro ute i hela landet. Det riskerar att göra att tillgången till service blir ojämlig och i förlängningen även att medborgare inte har samma möjligheter att få den hjälp de behöver från till exempel Arbetsförmedlingen när servicekontoren inte finns på plats. Alla vi i skatteutskottet har blivit kontaktade, tror jag, av medarbetare i till exempel Simrishamn som blir av med sin verksamhet.

Vi i Miljöpartiet är också mycket oroliga för att det ska läggas uppgifter på de här myndigheterna som kraftigt riskerar att erodera ett högt förtroende. Ett av skälen till att vi motsätter oss angiverilagen – kanske det absolut viktigaste när det kommer till Skatteverket – är att om Skatteverket blir skyldigt att ägna sig åt angiveri av papperslösa ska man veta att det första som händer när ett barn har blivit säkert förlöst på BB är att barnet rapporteras in till just Skatteverket. Det sista vi vill är att mammor som är papperslösa ska välja bort en säker förlösning.

Fru talman! Skatteverket, Kronofogdemyndigheten och Tullverket är viktiga myndigheter för samhällets brottsbekämpning. Tullverket är den myndighet som har möjlighet att stoppa insmuggling av narkotika, vapen, handgranater med mera. Tullverket har också fått i uppdrag att stoppa utförsel av till exempel stöldgods från inbrott. Det är reformer som vi i Sveriges riksdag har varit helt överens om.

Jag vill ägna en stund åt att reflektera över att det i den politiska debatten ofta uppfattas som om man har stora konflikter. Det har vi i vissa fall. Men jag tycker också att det är viktigt att uppmärksamma att vi i många frågor är överens. Det gäller inte minst synen

på vikten av korrekta folkbokföringsuppgifter hos Skatteverket och att Tullverket får nya verktyg för att bekämpa den organiserade brottsligheten. Jag hoppas att vi, även i de delar där vi ännu inte är överens, genom de här konstruktiva debatterna ska kunna nå större samsyn och kanske till nästa budget också bli överens om vikten av att bekämpa barnfattigdomen.

Miljöpartiets budgetförslag är en helhet, och det har fallit i beslutet om ramarna. Därför deltar vi inte i beslutet om utgiftsområde 3.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 13 Internationell samverkan

Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU1
Utgiftsområde 5 Internationell samverkan (prop.
2025/26:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 79 MATTIAS KARLSSON i
Norrhult (SD):

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Vi har samlats för att diskutera utrikesutskottets betänkande UU1, som gäller utgiftsområde 5 Internationell samverkan. Det övergripande och enligt min mening behjärtansvärda målet med detta utgiftsområde i budgeten är att säkerställa Sveriges intressen i förhållande till andra länder. Det är en uppgift som på senare år tyvärr har blivit alltmer komplicerad att fullgöra i takt med att den regelbaserade världsordning som upprättades i och med västmakternas segrar i andra världskriget och kalla kriget alltmer öppet har kommit att utmanas och ersättas med en alltmer multipolär och amoralisk ordning.

Vi lever helt enkelt tyvärr i en mycket mer oförutsägbär värld, där hotbilden mot Sverige och vårt lands intressen är mer komplex och mångfasetterad än tidigare. En mer mångfasetterad hotbild måste naturligtvis också mötas med en rad olika verktyg, på en rad olika sätt.

En av de mest grundläggande åtgärderna är att säkerställa att makter som vill oss illa inte tillåts att infiltrera vårt land. I detta avseende spelar Inspektionen för strategiska produkter, ISP, en viktig roll. Myndighetens uppgift, som bland annat innefattar granskning av potentiellt skadliga utländska direktinvesteringar och upprätthållandet av riktade internationella sanktioner mot destabiliserande krafter i världen, är centrala för landets säkerhet. Jag är glad att Sverigedemokraterna och regeringen har en samsyn kring behovet av att öka stödet till denna verksamhet. Samtidigt förvånas och oroas jag över att delar av vänsteroppositionen vill dra ned på detta stöd.

Fru talman! Goda relationer och i synnerhet riktigt goda grannar är en annan viktig komponent i att stärka

Sveriges trygghet och säkerhet. Sverigedemokraternas uppfattning är att vi när vi i en orolig tid tvingas vända oss utåt för stöd i första hand bör vända oss hemåt mot våra nordiska vänner.

Vi gläds åt att det nordiska samarbetet under den gångna mandatperioden har tagit nya viktiga steg framåt. Vi är stolta men inte nöjda. Vi vill se fler steg mot fördjupad nordisk samverkan. Därför tar vi bland annat initiativ till inrättandet av en ny nordisk utrikes- och säkerhetskommision – ett förslag som glädjande nog vann riksdagens gillande tidigare i år.

Lika viktigt som att stärka banden till våra närmaste allierade är att vidmakthålla motståndet mot dem som hotar svenska kärnvärden och svenska intressen och som underminerar trygghet, frihet, jämställdhet och demokrati i världen. Den våldsbejakande islamismen är och förblir, vid sidan av den ryska imperialismen, ett av de främsta hoten mot fred och säkerhet i världen. De Iranunderstödda terrorsektorerna Ansar Allah, Hamas och Hizbollah har skapat allvarliga konflikter och förödelse omkring sig i Mellanöstern de senaste åren.

De våldsbejakande islamistgrupperingarnas tillväxt och framväxt i Sahelregionen, Nigeria och Somalia är djupt oroande. Nyligen passerade antalet dödsoffer för det islamistiska våldet i Afrika det senaste decenniet 150 000 människoliv. Vi vet av bitter erfarenhet att det islamistiska våldet förr eller senare också letar sig till Sverige och Europa.

Sverigedemokraterna kommer oförtrutet att verka för att kampen mot den våldsbejakande islamismen ska bibehållas högt upp på dagordningen inom alla de multilaterala organisationer där Sverige ingår, varav en del behandlas i det här betänkandet.

Fru talman! En helt avgörande förutsättning för att Sverige ska kunna optimera bejakandet av våra intressen i världen är att vi uppfattas som en stabil och pålitlig partner. Tyvärr finns det risk för försämringar i detta avseende om de rödgröna partierna skulle ersätta Tidöpartierna vid nästa års val.

Det förslag till statsbudget som vi just nu delbehandlingar kommer med all sannolikhet att antas av en majoritet i denna kammare. Så har det sett ut med varje förslag till statsbudget sedan Tidöpartierna tog över. Det är ett resultat av kompromisser och förhandlingsförmåga, ansvarskänsla för landet och en hög grad av samstämmighet kring centrala frågor.

Det är värt att kontrastera detta mot hur det såg ut under den föregående mandatperioden då de rödgröna partierna hade majoritet. Den bristande förmågan att förhandla och nå samstämmighet som man då uppvisade resulterade i att man upprepade gånger misslyckades att nå riksdagens gillande för sina budgetförslag, att statsministern fick avgå några timmar efter att hon tillträtt och sedan tillträtt igen, att regeringen fick ombildas och att Socialdemokraterna fick åka till Mellanöstern och förhandla Sveriges statsbudget med kurdiska separatister för att få stöd av en vänsterpartistisk vilde i riksdagen. Det här skadade naturligtvis Sveriges

anseende i världen. Det sistnämnda agerandet bidrog sannolikt också till att försvåra Sveriges Natoprocess.

Om man ska döma av vad som har hänt sedan dess, av den budgetprocess vi befinner oss mitt uppe i just nu liksom av det särskilda yttrande som finns i betänkandet är det väldigt lite som har förändrats på den rödgröna sidan. Trots att man gör anspråk på att styra landet inom mindre än ett år har man inte lyckats presentera minsta tillstymmelse till ett gemensamt budgetförslag. Skillnaderna är större än någonsin. Mellan Centerpartiets och Vänsterpartiets budgetförslag skiljer det numera över 100 miljarder kronor. I det här betänkandet har man inte lyckats enas om en gemensam siffra i ett enda anslag.

Än mer allvarligt än de ekonomiska skillnaderna, fru talman, är det faktum att de rödgröna partierna inte ens är överens om de allra viktigaste grunderna för den svenska säkerhetspolitiken.

År 2024 blev Sverige medlem i Nato. Givet det i grunden förändrade säkerhetsläget, Rysslands aggression och Finlands vägval var det helt riktigt och ett helt nödvändigt steg. Natomedlemskapet är och bör för väldigt lång tid framöver förbli en av de mest centrala hörnstenarna i Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik. Om detta är alla Tidöpartier rörande överens. Men så ser det inte ut på den rödgröna sidan, fru talman. Faktum är att hälften av de rödgröna partier som aspirerar på att ingå i nästa vänsterregering röstade nej till det svenska Natomedlemskapet och fortsatt är emot det.

De säkerhetspolitiska motsättningarna på vänstersidan är till och med så stora att de klyver även det största partiet på vänstersidan. Så sent som i augusti i år tog Socialdemokraternas ungdomsförbund på sin kongress ställning till ett svenskt Natoutråde. Det får mot bakgrund av detta bedömas som högst osäkert hur grunderna i den svenska säkerhetspolitiken kommer att se ut efter nästa generationsskifte på den rödgröna sidan. Det här bidrar inte till att stärka bilden av Sverige som en stabil, pålitlig och långsiktig partner hos våra allierade.

Fru talman! Eftersom det snart lackar mot jul tänkte jag avsluta i en till viss del ljusare och mer försonande ton. I betänkandet finns en redovisning från regeringen om hur man hanterat ett tillkännagivande från 2022 om att i grunden förändra Sveriges utrikespolitiska linje mot Ryssland mot bakgrund av den olagliga fullskaliga invasionen av Ukraina. Hade inte hela den här saken varit så obeskrivligt sorglig och tragisk hade man nästan lockats att dra lätt på smilbanden åt redovisningen från regeringen. Det känns så otroligt självklart för alla oss att vara rörande överens om det kompromisslösa fördömandet av Rysslands agerande och det förbehållslösa stödet till Ukraina. Självklart ändrade vi i grunden vår linje mot Ryssland gemensamt efter deras vidriga beteende.

Men tar man sig en titt ut i världen och Europa inser man tyvärr att den enighet som vi har här i kammaren inte alls är helt självklar. Jag vill därför från djupet av mitt hjärta tacka alla svenska partier och alla ledamöter i utrikesutskottet för den övertygelse, uthållighet,

viljestyrka och passion som ni alla har uppvisat och fortsätter att uppvisa varje dag i det svenska stödet för Ukraina.

Så länge som det ukrainska folket vill fortsätta slåss kan de räkna med ett unisont svenskt fortsatt stöd. När de en vacker dag uppnår en förhoppningsvis värdig fred kan de räkna med ett unisont svenskt stöd i uppbyggnaden av det som den ryska diktatorn och hans förkastliga allierade har förött.

Jag vill också passa på att tacka det svenska folket för den fortsatta solidaritet och biståndsvilja som man visar gentemot Ukraina varje dag. Mest av allt vill jag naturligtvis tacka det ukrainska folket: Ert mod och ert frihetslängtan saknar motstycke. Er gärning och ert motstånd kommer att eka in i evigheten.

I detta anförande instämde Chris Dahlqvist (SD).

Anf. 80 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Vi ska återkomma till de stora frågorna kring Ukraina, USA, Mellanöstern och så vidare. Men i min replik hade jag tänkt fokusera på en annan fråga. Det här betänkandet handlar ju om internationell samverkan. Jag tänkte ställa frågor kring samverkan med Somalia, som ju regeringen verkligen har haft.

Det har avslöjats att miljontals kronor av svenska skattepengar har gått rakt in i den somaliska premiärministerns kansli. Den här personen – premiärministern – är både Hamasanhängare och islamist, och bara av det skälet är det här ytterst betänkligt. Dessutom är Somalia ett av världens mest korrumperade länder.

Pengarna ska ha gått till att anställa folk i Somalia med löner på uppemot 100 000 kronor i månaden. När vi ställer frågor om det kan ingen svara på vem som blivit anställd, vad de jobbar med och vart pengarna har gått. När vi ställt frågor till utrikesministern, till biståndsminister Benjamin Dousa och till Sidas generaldirektör Jakob Granit har vi inte fått några svar alls.

I dag avslöjar Dagens Nyheter att man har tagit reda på vad pengarna har gått till. De har gått till vad man kallar spöktjänster, som tydligen är en metod man använder i Somalia för att skjuta pengar under bordet till folk som egentligen inte ska ha dem. Det rör sig om tre individer som redan är anställda på Somalias premiärministers kansli och som nu ska ha fått dela på miljonerna från Sverige. Det handlar om kusiner till premiärministern, någon vän till premiärministern och en senior rådgivare.

I torsdags begärde vi att utskottet skulle kalla in IOM, Unep och Världsbanken för att vi skulle kunna ställa frågor om det här. Det röstades ned av utskottsmajoriteten. Jag vill därför ställa en fråga till Mattias Karlsson: Är han beredd att ompröva beslutet och medverka till att vi kan gå till botten med vart pengarna har tagit vägen när han nu ser vad som kommit fram i den härvan?

Anf. 81 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD) replik:

Fru talman! Till att börja med är det väldigt glädjande att Socialdemokraterna och ledamoten Johansson nu verkligen verkar ta allvarligt på kopplingarna till Hamas och antisemitism. Det har inte alltid varit självklart. Det fanns en tid för inte så långt sedan då Socialdemokraterna var med om att bjuda in Hamas till Sveriges riksdag. Och Socialdemokraterna har via Palmecentret i årtal vräkt pengar över Fatahrörelsen, som påfallande ofta ägnar sig åt antisemitiska utspel och som håller sig med en egen antisemitisk terroriströrelse i form av al-Aqsa-martyrernas brigader.

Det är jättebra att Morgan Johansson nu vill dra en röd linje mot alla former av kopplingar till Hamas och antisemitism. Det välkomnar jag.

Jag välkomnar också att Morgan Johansson och Socialdemokraterna vill ha en stringent biståndspolitik. Det har inte heller varit alldeles självklart genom åren. Jag läste en artikel för ett tag sedan om att Socialdemokraterna under sin tid vid makten gav Zimbabwes diktator Robert Mugabe nästan 5 miljarder kronor rätt in i statskassan.

I grund och botten är jag stolt och glad över att vi har lyckats lägga om den svenska biståndspolitiken och att svenska skattebetalare nu äntligen får ut någonting av det svenska biståndet. Socialdemokraterna och övriga vänsterpartier har i årtal – i decennier – vräkt ut svenska skattebetalares pengar på mer eller mindre framgångsrika projekt, men svenska skattebetalare har inte fått någonting tillbaka för det.

Vad som skett nu är att man försöker se till att länder som mottar svenskt bistånd åtminstone ska ta tillbaka sina våldtäktsmän, sina egna medborgare som har våldtagit småflickor i Sverige. Det är vad projektet handlar om. Det tycker jag är fullständigt självklart och rimligt.

Exakt hur detaljerna i det projektet har sett ut får Morgan Johansson fråga regeringen om. Jag sitter inte i regeringen. Morgan Johansson får kanske återkomma till mig om detta om ett år, när vi förhoppningsvis sitter i regering.

När det gäller frågan om inbjudan till utskottet vet ju också Morgan Johansson att utrikesutskottet inte sysslar med den typ av fördjupad granskning som man ville gå vidare med efter att redan ha haft ett antal utfrågningar. Det gör KU, och där ligger frågan nu.

Anf. 82 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Mattias Karlsson behöver inte lära mig hur konstitutionsutskottet fungerar. Jag har suttit i KU. Jag vet utmärkt hur den granskningen ser ut. Den granskningen kommer till våren.

Jag vet också att KU:s ledamöter välkomnar all information som kommer fram inför den granskning som man ska göra. Ju mer vi kan göra i utskotten för att verkligen ta reda på vart de här pengarna har tagit vägen, desto bättre är det naturligtvis för KU:s granskning som sedan ska göras till våren, som sagt.

Mattias Karlsson pratar om allt annat utom just det som detta faktiskt handlar om. Om Mattias Karlsson är så angelägen om att man verkligen ska gå till botten med detta och ta reda på om biståndspengar och andra pengar gått rätt – det handlade ju inte bara om biståndspengar utan faktiskt också om pengar direkt från Regeringskansliet till Somalias premiärministers kansli – undrar jag: Varför blir han inte upprörd över uppgifter om att pengar har gått till de här spöktjänsterna, individer nära den somaliska premiärministern, som har fått dela på miljontals kronor av svenska skattepengar. Varför är han inte angelägen om att ta reda på vad som verkligen döljer sig bakom detta?

Vi har som riksdagsledamöter ett uppdrag att göra uppföljningar av vart svenska skattepengar tar vägen. Det handlar inte om att sitta i regeringen eller inte, utan det handlar om vårt ansvar att kontrollera regeringen för att se till att svenska skattebetalares pengar används på ett rimligt sätt.

Sedan kan jag också konstatera att de här mutpengarna, som jag påstår att det är, väl syftade till att försöka få Somalia att ta emot sina egna medborgare. Men, fru talman, det gör man inte längre. Man har slutat ta emot sina egna medborgare. Däremot behåller man pengarna, över 100 miljoner kronor som har styrts om från svenskt bistånd till Somalia, varav en hel del har hamnat nära den somaliske premiärministern. De pengarna behåller man fast man inte längre tar emot sina egna medborgare. Sverige har helt enkelt blivit blåst på de pengarna. Det borde vi gå till botten med, fru talman.

Anf. 83 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD) replik:

Fru talman! Jag tycker någonstans att detta är lite uppseendeväckande givet hur många kontraproduktiva biståndprojekt Sverige har ägnat sig åt de senaste decennierna, under bland annat socialdemokratisk ledning. Då är det *ett* som upprör ledamoten Johansson. När vi fick en dragning från Sidas generaldirektör som visade att Sverige har betalat ut pengar till Hamas polisstyrka i Gaza för workshoppar, seminarier och utbildningar noterade jag ingen upprördhet från ledamoten Johansson. Den enda gång ledamoten Johansson är riktigt upprörd över ett svenskt biståndprojekt är när projektet har handlat om att utvisa kriminella våldsverkare och våldtäktsmän, som faktiskt i vissa fall släppts in under Morgan Johanssons översyn som minister. Då är Morgan Johansson väldigt upprörd.

Detta upprör inte mig jättemycket. Jag tycker att det är en bra användning av biståndsmedel att försöka få ut kriminella våldsmän och våldtäktsmän från Sverige. Jag hoppas att vi fortsätter med det. Har några felaktigheter begåtts i något detaljhänseende får väl detta korrigeras. Men de frågorna får ställas till regeringen och inte till mig.

Jag är som ordförande inte beredd att förändra en mångårig praxis när det gäller hur utrikesutskottet arbetar. Det var, vilket Morgan Johansson mycket väl vet, en bedömning från kansliet och förvaltningen att

denna typ av inbjudningar och fördjupade granskningar inte ligger på utrikesutskottets bord att hantera.

Sedan är Morgan Johansson fri att ställa vilka frågor han vill. Han kan om han vill anställa en privatdetektiv och gå vidare hur långt han vill med de här utredningarna, baserat på anonyma källor i DN. Det får han gärna göra.

Anf. 84 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Mattias Karlsson går på lite som en ångvält om hur enig regeringen är och hur oeniga vi i oppositionen verkar vara. Jag tycker mig ana en viss, lätt historierevisionism som även, tyckte jag, framkom i den SVT-dokumentär som handlade om Sverigedemokraterna, där ledamoten och även fru talmannen medverkade. En sak som har skett i Sverige sedan Sverigedemokraternas inträde i politiken är att man har brutit mot tidigare regler för vilka budgetar man röstar på och hur man agerar i Sveriges riksdag. Det har lett fram till den lite kaosartade situation vi hade förra mandatperioden och fortsatt har i svensk politik – det blir inte riktigt ordning på det. Jag tycker att både medierna och Sverigedemokraterna själva kanske skulle ta fram spegeln och titta på vad som egentligen hände.

Men jag tänkte fråga om en annan sak. Det handlar om internationell rätt och det uttalande som Jimmie Åkesson gjorde i november förra året, när Internationella brottmålsdomstolen, ICC, kom med en efterlysning gällande Benjamin Netanyahu och tidigare försvarsminister Yoav Gallant i Israel. Åkesson sa då att Sverige inte borde stå bakom arresteringsordern och att Netanyahu inte borde gripas om han kom på besök i Sverige.

Sju av åtta partier här är väldigt eniga om att vi står upp för internationell rätt, att domstolar är oberoende och att Sverige som undertecknare av Romstadgan, som ligger till grund för ICC:s arbete, ansvarar för att personer som omfattas av arresteringsorder som domstolen utfärdar grips, oavsett om det rör sig om tidigare diktatorer i Sudan, Putin från Ryssland eller israeliska företrädare. Jag undrar hur Mattias Karlsson som ordförande i utskottet ser på uttalandet från sin partiledare och om Sverigedemokraterna står bakom internationell rätt och domstolarnas oberoende.

(Applåder)

Anf. 85 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD) replik:

Fru talman! Bilden av att Vänsterpartiet till skillnad från Sverigedemokraterna skulle vara ett parti som värnar all tidigare praxis i riksdagen tycker jag att man kan ifrågasätta. Jag vill till exempel minnas talmansval som hållits, där vissa partier totalt gått emot praxis. Det går säkert att lista olika exempel på sådant.

Lite detsamma skulle jag nog säga även när det gäller förhållningssättet till internationell rätt. Jag menar att Vänsterpartiet och flera andra partier på vänstersidan använder också internationell rätt lite som ett smörgåsbord. Ett exempel är erkännandet av Palestina, som jag vet att Håkan Svenneling är väldigt glad över,

liksom de andra partierna. Det är helt uppenbart att det stred mot folkrätten. Palestina har till exempel inte kontroll över sitt eget territorium och ska därmed inte erkännas som en suverän stat. Men det hade man ingenting emot.

Jag vet också att Svennelings parti haft starka synpunkter på till exempel terrorlistningar som man inte vill acceptera. Man vill ta bort olika terroristorganisationer. Man visar öppet sympatier för exempelvis PKK, till exempel i Almedalen.

Jag menar att den internationella rätten är viktig. Jag tycker att ICC:s verksamhet när det gäller att hantera olika typer av krigsförbrytelser och ställa ansvariga inför rätta är viktig. Det som möjligtvis gör att det här specifika fallet kan ifrågasättas är att Israel inte är en deltagande part i ICC. Israel har också överklagat beslutet; man menar att domstolen inte har jurisdiktion och därför inte rätt att utfärda den här domen. Innan detta är avgjort tycker jag kanske att man ska vara lite försiktig med utfästelser om vad Sverige ska göra och inte göra.

Även detta, hur man agerar i den här typen av fall, ligger på regeringen. Som jag sa till ledamoten Johansson får Svenneling kanske återkomma till mig med den här typen av frågor om ett år.

Anf. 86 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Precis som ledamoten Karlsson är inne på är det just det faktum att Palestina är part i ICC:s stadgar, Romstadgan, som gör att ICC haft en pågående utredning efter det att Palestina anslöt sig 2015 – jag tror att utredningen startade 2019. Då kunde man också agera med avseende på de saker som skedde från och med den 7 oktober och framåt.

Jag tycker att detta är en otroligt fin grej med internationell rätt. Hamas terrorister, som angrep civila och militärer i Israel, kan utredas för brott eftersom de är palestinska medborgare – och därmed även Palestina som stat. Och de brott som Israel har begått på palestinskt territorium, i Gaza och även på Västbanken, för den delen, kan utredas genom Palestinas deltagande.

Jag håller inte med om beskrivningen av smörgåsbord – det finns en tydlig skillnad. Tittar man på erkännandefrågan historiskt ser man till exempel erkännandet av Kosovo, som skedde under Carl Bildts tid som utrikesminister; jag har inte det exakta året i huvudet. Då gick den svenska borgerliga regeringen – det kan till och med ha varit en minoritetsregering – fram och erkände Kosovo som stat. Vänsterpartiet tyckte inte att det då var läge att erkänna Kosovo som stat, men vi har aldrig sedan dess kritiserat det. Ett erkännande är ett erkännande. Det är ett beslut som Sverige har stått för, och då står vi fast vid det.

Detta ser vi inte från högersidan. I stället ser vi att man attackerar Palestina om och om igen.

Det vi behöver göra i det här läget, om vi ska stå upp för internationell rätt och om vi ska värna det lilla sköra fredsavtal som finns och till viss del är en illusion, är att faktiskt stå upp för staten Palestina, så att Israel och Palestina blir mer jämbördiga parter i det här

läget och så att vi till slut kan nå fram till fred och frihet för alla människor i regionen. Det är klart att det är en lång väg dit, men jag tror att det är bättre om vi i Sverige vidhåller de erkännanden vi faktiskt har gjort. (Applåder)

Anf. 87 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD) replik:

Fru talman! Jag håller med om mycket av det ledamoten Svenneling framförde. Den internationella rätten är viktig. Att krigsförbrytare kan ställas till svars är också viktigt.

När det gäller enskilda ärenden och det specifika ärende som Svenneling tar upp tycker jag att man först bör göra klart hur den juridiska situationen ser ut och vilken bärkraft och legitimitet det finns i beslutet från ICC innan Sverige gör långtgående utfästelser som riskerar att skala våra relationer till andra stater som vi har samarbeten med på olika sätt.

Sedan välkomnar jag Svennelings stöd för den internationella rätten. Jag hoppas att detta också gäller när det handlar om att bekämpa terroristorganisationer som står nära Svennelings parti och annat. (Applåder)

Anf. 88 MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Just i år, jämnt 80 år efter Förenta nationernas bildande, befinner sig världen i en mer osäker och farlig situation än på mycket länge. I öster har vi ett Ryssland som för snart fyra år sedan attackerade och invaderade sitt grannland, det demokratiska Ukraina, och som med detta inte bara orsakade ett obeskrivligt lidande och tiotusentals dödsoffer både i Ukraina och i Ryssland utan också underminerade hela den europeiska säkerhetsordningen.

Hela Europa rustar nu upp för att kunna försvara sig mot det hotet. Vi tvingas lägga miljard efter miljard på stridsbåtar, stridsvagnar, stridsflyg, luftvärnssystem, attackrobotar och ammunition för att bygga upp ett försvar som är så starkt till lands, till sjöss och i luften att ingen ens ska våga tänka tanken att ge sig på oss. Vi gör det inom ramen för försvarsalliansen Nato tillsammans med våra grannländer i Norden och runt Östersjön.

Detta är ingenting som vi har önskat oss utan något som vi har tvingats till av Rysslands aggressivitet. Det är en aggressivitet som inte började 2022 med Ukraina, inte heller 2014 med Krim, inte heller 2008 med Georgien utan går långt tillbaka i tiden. Vi har levt med den länge och kommer dessvärre att behöva leva med den under överskådlig tid.

De sammanlagda kostnaderna för försvaret och samhällets krisberedskap ökar med över 100 miljarder kronor per år mellan 2024 och 2027. Det är en ökning med över 80 procent. Det är klart att det är pengar som vi mycket hellre hade velat lägga på skola, sjukvård, omsorg, vägar, järnvägar, brottsbekämpning och social trygghet. Men vi har inget val. Vi måste ta dessa kostnader på grund av det nya säkerhetspolitiska läget, för vår demokrati vilar på vår nationella självständighet.

Kan vi inte försvara vår nationella självständighet när den hotas har vi snart ingen demokrati kvar.

Vi vet att vi kommer att behöva ha dessa försvarsutgifter och utgifter på andra områden i det nya säkerhetspolitiska läge som vi befinner oss i. Där finns det ingen partipolitisk konflikt. Konflikten finns i hur det hela ska finansieras.

När man frågar regeringen om hur det ska finansieras är svaret: inte alls. Alltihop, och mer därtill, ska lånas upp. När man läser regeringens tabeller i budgetförslagen ser man hur regeringen nu planerar för ett skenande budgetunderskott de kommande åren.

År 2024 blev underskottet 104 miljarder kronor. I år ska det bli 111 miljarder kronor. Nästa år ska det bli 167 miljarder kronor. År 2027 ska underskottet bli 181 miljarder kronor. Det ökar alltså med 75 procent på fyra år, enligt vad regeringen själv räknar med. Varje år läggs detta växande underskott till en allt större statsskuld. Det här går inte i längden.

Vi ser en regering som har tappat kontrollen över ekonomin och som fortsätter att sänka skatterna, framför allt för de allra rikaste, trots att man har dessa enorma utgifter framför sig. Då tar man en springnota, lånar upp pengarna av utländska banker och skjuter betalningen på framtiden. Det går helt enkelt inte ihop!

Det hela börjar påminna om hur den borgerliga regeringen i början på 90-talet tappade greppet om statsfinanserna och vi fick ett budgetmoras som Göran Persson sedan fick ordna upp. Dit vill vi inte igen, men det är tyvärr dit vi är på väg med den här regeringen och det budgetförslag som ligger på riksdagens bord.

Fru talman! Utvecklingen i öster med Rysslands attack på Ukraina har alltså, som jag sa, satt den regelbaserade världsordningen i gungning. Det ser vi alla. Men också utvecklingen i väster, i USA, är starkt oroande.

Det började med att Trump, innan han ens hade hunnit tillträda, krävde att USA skulle ha Grönland och att man sedan skulle lägga beslag på Panamakana-len. Han sa att man borde göra om Gaza till något slags semesterparadis. Sedan inriktade han sig på att försöka lägga beslag på Ukrainas naturtillgångar.

Just i dag ser vi ett USA som inte deltar i Natos utrikesministermöte. Det är första gången på 25 år. Det sprider naturligtvis ytterligare osäkerhet i Natokretsen.

Ser vi sedan hur man just nu betar sig i Karibiska havet kan vi inte säga annat än att det är oacceptabelt. Man har dödat över 80 människor genom att beskjuta båtar som påstås smuggla narkotika. Låt mig bara göra en sak klar: Det spelar alltså ingen roll om man misstänker narkotikasmuggling – man har inte rätt att döda för det. Man har rätt att borda båtarna, och man har rätt att gripa de misstänkta. Men man har inte rätt att kallblodigt döda dem.

Nu finns det till och med ett exempel där man först sköt sönder en båt, och när man sedan såg att det fanns överlevande som försökte rädda sig upp på vraket sköt man ytterligare en salva, så att man verkligen skulle döda dem. Det fallet väcker nu stark kritik från både

demokrater och republikaner i USA, vilket trots allt är ett friskhetstecken.

Detta rör sig inte om brottsbekämpning. Det är inte krigshandlingar. Det är utomrättsliga avrättningar eller, i vardagligt tal, mord.

Det blir inte mindre stötande när Trump samtidigt benådar en verklig knarksmugglare. Honduras förre president hade i USA dömts till 45 års fängelse för att ha medverkat till att smuggla in tonvis med kokain. Men just denne knarksmugglare verkar vara Trumps personliga vän, och han är nu en fri man, släppt från fängelset i USA.

Över huvud taget inger det här beteendet i Latinamerika stark oro. Det är som om vi är tillbaka i en situation där USA betraktar Latinamerika som sin bakgård, precis som man gjorde under Monroedoktrinen dagar på 1800-talet. Det är mycket oroväckande. Det kommer inte att accepteras i Latinamerika. Det kommer att leda till ökade spänningar.

Detsamma gäller förhållningssättet i de pågående Ukrainaförhandlingarna. Där finns också mycket som är djupt oroväckande. Här framstår det som att USA i stor utsträckning har tagit till sig den ryska världsbilden och nu pressar Ukraina till en hård och orättvis fred.

Det är, fru talman, extremt viktigt att EU nu fortsätter att stödja Ukraina, både politiskt i förhandlingarna och fortsatt ekonomiskt och militärt. Stödet börjar krackelera på sina håll – högern i Ungern länge uppträtt som Putins stödjepunkt i EU, och nu hör vi också att ett av högerpartierna i Italien, Lega Nord, börjar svaja. När man ser sådant är det glädjande att det här i Sverige finns ett fortsatt starkt och enhälligt stöd för Ukraina. Det behövs mer än någonsin.

Fru talman! Jag nämnde tidigare USA:s attacker på båtar i Karibien och hur de bryter mot både krigets lagar och all annan internationell rätt.

Detsamma har vi sett i Gaza under de senaste åren, från Hamas sida med angrepp på civila, gisslantagande och fruktansvärda övergrepp, inte minst under terrorattacken den 7 oktober 2023. Men vi ser det också från Israels sida.

I början av september reste vi, en delegation av riksdagsledamöter, till Israel och Palestina för att med egna ögon se vad som händer. Resan organiserades av Svenska kyrkan och Diakonia, och representanter från fem av riksdagens åtta partier deltog i resan.

I Sderot, en israelisk stad strax utanför Gaza, träffade vi israeler som upplevt Hamas terrorattack i oktober 2023. Det var skakande berättelser som vi då fick ta del av. Men vi åkte också upp till en utsiktspunkt där vi kunde se Gaza mot horisonten. Jag befann mig på samma ställe för 13 år sedan på en motsvarande resa. Då kunde vi se Gaza Citys skyline med sina höga hus som avtecknade sig mot Medelhavet. Men nu, i september 2025, var så gott som allting borta och jämnat med marken. Det var bara rykande ruiner kvar.

Bilderna från Gaza visar ett månlandskap. 70 000 är döda, och en helt traumatiserad befolkning ska nu leva i ruinerna efter de massiva bombningarna. Barn

har lemlästats och fått genomgå amputationer utan bedövning. Många fler barn kommer att dödas och skadas under många år i framtiden av de blindgångare, alltså osprängda granater, som ligger gömda i rasmassorna.

Senare under veckan åkte vi upp till Västbanken, och då besökte vi de palestinska byarna. De utsätts nu för alltmer aggressiva attacker från extrema israeliska bosättare som slår sönder palestiniernas solpaneler och vattenledningar, som de är beroende av för att få el och vatten, och som bryter sig in i palestiniernas hem, misshandlar och hotar dem och ibland, vilket vi såg exempel på, till och med dödar dem. Bosättare angriper palestinier när de skördar sina oliver och palestinska barn när de går till skolan. De har nu också beväpnats med automatvapen direkt ur händerna på de extrema ministrarna i Israels regering.

Så sent som i dag fick jag nya rapporter om att Israel river palestinska hus i just det område, Masafer Yatta, som vi besökte. Vi hör också att Israel förbereder nya bosättningar på Västbanken trots att Internationella domstolen entydigt slagit fast att det strider mot internationell lag.

Fru talman! Detta måste det internationella samfundet reagera mot. Vi kan inte ha dubbla måttstockar. Lika väl som Ryssland måste ställas till svars för sina krigsbrott i Ukraina måste Israel ställas till svars för sina brott i Gaza.

Internationella brottmålsdomstolen, ICC, gör bedömningen att Israel har begått krigsbrott och brott mot mänskligheten. Därför har man utfärdat en arresteringsorder på Benjamin Netanyahu. För det har ICC nu utsatts för omfattande sanktioner av USA, riktade direkt mot ICC:s åklagare och domare. Man har bland annat fryst deras tillgångar i USA och stängt dem ute från det amerikanska finansiella systemet, vilket har fått omfattande konsekvenser för enskilda domare och åklagare. Också det är ett flagrant brott mot internationell lag. Det kan inte accepteras. Omvärlden måste reagera med kraft mot USA:s försök att lamslå Internationella brottmålsdomstolen.

Vi socialdemokrater föreslår i vårt budgetförslag att ytterligare 10 miljoner kronor ska sättas av för att understödja ICC i arbetet med krigsbrott begångna både av Israel och av Hamas i samband med Gazakriget. Nu har ju det budgetförslaget fallit, och det beklagar vi. Vi kan inte yrka på det, men det hade sannerligen behövts i ett läge som detta för att visa fortsatt starkt stöd för internationell lag.

Anf. 89 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD) replik:

Fru talman! Jag hade egentligen inte tänkt begära ordet mer i den här debatten, men när Morgan Johansson pratar passionerat om situationen i Israel-Palestina-området och nämner dubbla måttstockar och ansvar kan jag inte låta bli att fullfölja tråden som vi tangerade i vårt föregående replikskifte.

Hur ser Morgan Johansson på Socialdemokraternas och Sveriges övriga vänsterpartiers moraliska

ansvar för den konfliktsituation som finns i Israel-Palestina-området? Frågan kan tyckas jättemärklig för den som inte har följt det här mer noggrant. Men faktum är att vänsterpartierna i Sverige i såväl ord som handling under ganska lång tid har visat stöd för antisemitiska och våldsbejakande organisationer i Palestina.

Socialdemokraterna bedömer Fatah som sitt kära systerparti. Fatah har en egen terrororganisation; det är belagt: al-Aqsa-martyrernas brigad, som har tagit sig in på judiska konformationsfester och slaktat tonåringar.

Så sent som förra året, tror jag att det var, visade det sig att Vänsterpartiet har använt svenska skattemedel via partibiståndet till att finansiera DFLP, en av de organisationer som var med och utförde massakern på civila judar den 7 oktober.

Som jag nämnde tidigare: För inte så väldigt många år sedan – jag tror att det var 2007 – bjöd både Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna in Hamas till Sveriges riksdag och hade möte med Hamas-företrädare. Det måste ändå ses som en legitimering av en part som har varit med och drivit fram den här konflikten.

Konflikter uppstår inte ur tomma intet. De stöds ofta av olika krafter utifrån, och jag bedömer faktiskt att den svenska vänstern har varit en destruktiv kraft i den här konflikten och eldat på den utvecklingen. Hur ser Morgan Johansson på det utifrån resonemanget om ansvar och dubbla måttstockar?

Anf. 90 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Mattias Karlsson borde nog uppdatera sin information något. Fatah lade ned sina vapen på 90-talet i samband med Osloavtalet. Fatah har inga terrororganisationer.

Om de skulle ha det är det väldigt märkligt att Mahmud Abbas, palestiniernas president, bara häromveckan bjöds in till Macron, Frankrikes president. Tycker Mattias Karlsson att Frankrike också understöder terrorism genom att bjuda in Mahmud Abbas och samarbeta med palestiniernas president? Tycker han det? Det här är uppgifter som är helt gripna ur luften. Fatah har ingen terrororganisation.

Däremot är Hamas en terrororganisation. Det har den varit i alla tider. Hamas dödar socialdemokrater. När Hamas tog över makten i Gaza för ungefär 20 år sedan uppstod stridigheter mellan Fatah och Hamas. Det slutade med att Fatah-anhängare blev skjutna på gatorna och kastade från taken av Hamas-anhängare. Vi har ingenting till övers för Hamas. Hamas är en islamistisk terrororganisation som ingen ska ha något samröre med och som inte heller ska vara en del i uppbyggandet av ett framtida Palestina, enligt min uppfattning. Kleta inte på oss någonting av detta med några sådana kopplingar, för de finns inte! Det är snarare tvärtom – de socialdemokrater vi samarbetar med är lika utsatta för den här typen av terrorhandlingar som Israel har varit, tyvärr.

Vi står egentligen inte på någon sida. Vi står upp för den internationella rätten. Vi står upp för FN-resolutionerna, det vill säga de resolutioner som har sagt att lika väl som Israel har rätt till säkerhet och trygghet inom sina gränser måste palestinierna ha rätt till en egen stat inom sina gränser – internationellt erkända gränser. Palestinierna har också rätt till självbestämmande.

Jag kan ställa frågan tillbaka till Mattias Karlsson: Vad anser han egentligen – har palestinierna rätt till en egen stat, eller vad är egentligen hans hållning i den frågan?

Anf. 91 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD) replik:

Fru talman! Det stämmer som Morgan Johansson säger att det har funnits en konflikt mellan Socialdemokraternas systerparti Fatah och Hamas. Men under den period när de närmade sig varandra och inledde ett samarbete agerade Socialdemokraterna i Sverige aktivt för att legitimera även Hamas i Sverige. Er förra partiledare Mona Sahlin bland andra gjorde detta, och ni hade företrädare som bjöd in Hamas till Sveriges riksdag.

Huruvida det finns kopplingar mellan Fatah och al-Aqsa-martyrernas brigad kan jag bara uppmana alla som ser den här debatten att göra en ordentlig googling på. Der Spiegel har visat till exempel lönelistor från Fatah som har betalats ut direkt till terrorister i al-Aqsa-martyrernas brigad. Det har återkommande förekommit att Fatah framför allt på sina lokala och regionala hemsidor har hyllat al-Aqsa-martyrernas brigads aktioner och lyft fram deras martyrer. Kopplingarna är helt uppenbara; det är bara att googla. Den kopplingen finns alltså.

Det innebär att Socialdemokraterna har använt svenska skattemedel till att finansiera en organisation som i sin tur är med och finansierar en terroristorganisation. Detta har även Socialdemokraternas systerparti gjort. Jag antar att Morgan Johansson inte ens förnekar att Vänsterpartiet har använt svenska skattemedel via partibiståndet till att finansiera DFLP – en av de organisationer som var med och utförde massakern den 7 oktober.

Hur ser Morgan Johansson på att eventuellt ingå i en framtida regering med ett parti som så sent som förra året var med och finansierade en terroristorganisation som slaktade civila judar i Israel?

Anf. 92 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet får naturligtvis svara för sig, men jag är för den delen rätt säker på vad man kommer att säga – det vill säga att inga kontakter med Hamas eller den typen av organisationer är acceptabla. Det är självklart.

När det gäller de övriga påståendena pratar Mattias Karlsson i nattmössan. Det är inte så att Fatah har någon terroristorganisation eller någon militär organisation. De vapnen lades ned. Om det hade varit så hade det varit krig på Västbanken, och det är det ju inte.

Vi har inte en situation där den palestinska myndigheten bedriver krig mot Israel. De enda som nu är beväpnade på Västbanken, som den palestinska myndigheten styr över, är den israeliska armén och de extrema bosättare som nu dessutom har beväpnats med tiotusentals automatvapen direkt från de här extrema ministrarnas händer. Det är de enda som är beväpnade. När man går runt i städerna kan man se dessa bosättare gå med tennisskor, T-shirtar och tunga automatvapen på ryggen. Det är så det ser ut.

Nu svarade inte Mattias Karlsson på min fråga om han står upp för en tvåstatslösning, alltså att också palestinierna har rätt till en egen stat. Men det antar jag att han väl får återkomma till i senare debatter. Däremot noterar jag att de gånger Sverigedemokraterna har försökt samarbeta med israeliska politiker får man träffa de allra mest extremhögnationalistiska politiker som finns och som står väldigt nära just de bosättare som jag faktiskt betraktar som terroristorganisationer. De ägnar sig nästan dagligen och varje vecka åt att bedriva trakasserier, att döda och att ta palestiniernas egendom.

Jag tror att det vore bra om Mattias Karlsson också bröt de förbindelser och träffar som han har haft.

Anf. 93 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Ärendet vi nu debatterar är som tidigare nämnts utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU1 *Utgiftsområde 5 Internationell samverkan*. Ärendet avser regeringens förslag om anslag för 2026 inom utgiftsområde 5. Det av regeringen föreslagna anslaget uppgår till cirka 2,5 miljarder kronor.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om budget inklusive regeringens förslag om vissa bemyndiganden om ekonomiska antaganden. Därmed avstyrker utskottet de alternativa budgetförslag som framförts i motioner. Betänkandet innehåller därutöver fyra särskilda yttranden av oppositionen.

Målet för utgiftsområdet Internationell samverkan är att säkerställa Sveriges intresse i förhållande till andra länder. Att svenskt deltagande i internationella relationer bör inrikta sig på svenska intressen är en självklarhet. Svenska intressen kan betraktas ur ett brett perspektiv och inkludera flera dimensioner såsom fred, stabilitet, ekonomisk utveckling, rättsstatens principer och mänskliga rättigheter.

Vi lever i en tid av oroligheter. Enligt Interparlamentariska unionen råder väpnade konflikter i 120 olika regioner världen över. I vår del av världen – Europa – råder ett fullskaligt invasionskrig. År 2014 annekterade Ryssland Krim. År 2022 startade Ryssland sitt aggressiva och oprovocerade anfallskrig gentemot Ukraina – ett brott mot internationella konventioner, FN-stadgan och den europeiska säkerhetsordningen.

Ryssland har därefter fortsatt att hota Europa. De senaste månaderna kan vi notera hur drönare flyger i luftrum tillhörande Danmark, Norge, Baltikum, Polen och Nederländerna. Vi kan också notera cyberattacker

gentemot Europa i en alltmer ökande omfattning. Osäkerheten i Europa är med andra ord hög.

Fru talman! Sverige är medlem i ett stort antal internationella organisationer, till exempel Europarådet, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, Nordiska ministerrådet, FN, Nato, Internationella brottmålsdomstolen och OECD. Självklart arbetar Sverige för att ha ansvar, engagemang och inflytande. Det görs genom en bredd av samhälleliga kontakter och relationsskapande i olika forum med diplomatiska, politiska och ekonomiska medel. Sverige bidrar genom sitt engagemang till en säkrare värld, ökad demokrati och respekt för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Detta är viktigt, fru talman.

Ansvarsutkrävande vid konflikter är en särskilt viktig del i den internationella rätten. Sverige är part till Romstadgan och därmed medlem av ICC. Svenska ministrar, till exempel utrikesministern och justitieministern, har under sina besök vid ICC uttryckt Sveriges stöd för domstolens arbete och diskuterat hur den internationella samfundet kan säkerställa ICC:s fortsatta verksamhet. Detta är viktigt, och det visar att Sveriges regering står upp för folkrätten och för domstolens oberoende.

Sverige står aktivt upp för domstolen och bidrar både finansiellt, med sekondering till domstolen och med samarbete kring vittnesskydd och verkställighet av straff.

Ansvarsutkrävande för de krigsbrott som begås i Ukraina är högt prioriterat av den svenska regeringen. Rysslands oprovcerade och illegala anfallskrig mot Ukraina är ett grovt brott mot den internationella rätten, och därför måste Ryssland stå till svars.

Jag skulle vilja fortsätta med att tala om att Sveriges stöd till Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, och till ODIHR är oerhört viktigt. Organisationen dokumenterar brott mot de mänskliga rättigheterna. Sverige var ett av de länder som grundade Europarådets skaderegister, som registrerar skadeståndsanspråk och bevis med koppling till skador som orsakats till följd av Rysslands aggression mot Ukraina. Skaderegistret är viktigt. Det innebär att det finns ett steg framåt för att säkerställa att Ryssland gottgör Ukraina när kriget är slut.

Fru talman! Världen förändras i ständigt ökande takt, men folkrätten ändras inte för att den utmanas. Folkrätten står fast. Det är fler och starkare röster som står upp för folkrätten än vad det är som står emot den och vill bryta mot den. FN-stadgan grundar sig på alla staters suveränitet, territoriella integritet och politiska oberoende. Dessa tre grundsatser har avgörande betydelse.

Stödet till Ukraina är, som jag nämnde, Sveriges främsta utrikespolitiska uppgift. När vi stöder Ukraina handlar det om mer än att investera i vår svenska säkerhet. Det handlar om Ukrainas frihet och rätt att existera. Detta är en fråga som rör oss alla.

Jag vill också nämna att Sverige stöder vapenvilan i den konflikt som rör Israel och Gaza. Det är dock viktigt att komma ihåg att det var Hamas som startade

kriget genom sin attack mot Israel. Hamas tog 156 personer som gisslan, och dessa har först på senare tid återbördats till Israel.

Regeringen har varit tydlig med att Gazas territorium inte får ändras, reduceras eller annekteras, eftersom det skulle strida mot folkrätten. Regeringen har dock tydligt sagt att gisslan ska återbördas. Detta är nu gjort, tack och lov.

FN är en unik organisation. FN arbetar, som har sagts här tidigare, för att upprätthålla fred och säkerhet, skydda mänskliga rättigheter och så vidare. FN som organisation måste ta sitt ansvar för att reformera sig och få en budget som håller. Det är inte mindre besparingar, som att stänga vissa entréer för passage eller dra ned på temperaturen inomhus, som avgör om vi får ett hållbart FN. Det handlar om prioriteringar.

Jag vill säga att jag är oerhört glad över att regeringen har nominerat Jesper Brodin, tidigare vd för Ikea, som chef för FN:s flyktingprogram UNHCR. Detta är ett tecken på nytänkande och prioriteringar. Det behövs fler personer från näringslivet inom FN. Med Jesper Brodin skulle näringslivets företrädare vara väl representerade inom FN.

Fru talman! Folkrätten kan inte ensam förebygga konflikter, men den ger ett ramverk för fredlig konfliktlösning, ansvarsutkrävande och gottgörelse. Sverige fortsätter att stå upp för gemensamma intressen, regler och värderingar och ytterst för att värna demokrati, frihet, självständighet och handlingsfrihet.

Inom utgiftsområde 5 verkar två myndigheter: Inspektionen för strategiska produkter, ISP, och Svenska institutet. Jag nämner ISP därför att det är en viktig myndighet som syftar till att granska att strategiska produkter och export av krigsmateriel följer de lagar och internationella överenskommelser som Sverige har skrivit under. Jag finner detta ytterst angeläget, speciellt som vi befinner oss i en krigsdrabbad tid.

Fru talman! Det finns mycket mer som jag skulle vilja säga, men jag avslutar mitt anförande här av respekt för anmäld tid.

(Applåder)

(forts. § 17)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.51 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 14 Beslut om ärende som slutdebatterats den 27 november

KU8 Stärkt konstitutionell beredskap

Punkt 1 (Grundlagsförslag och ändringar i riksdagsordningens huvudbestämmelser)

1. utskottet

2. res. 1 (MP)

Votering:

284 för utskottet

17 för res. 1

1 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 19 V,
16 KD, 14 L

För res. 1: 15 MP, 2 -

Avstod: 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 3 V, 3 KD,
3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 3 (Lagrådets roll)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

281 för utskottet

19 för res. 2

2 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 16 KD,
15 MP, 14 L, 1 -

För res. 2: 19 V

Avstod: 2 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 3 V, 3 KD,
3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Beslut om ärende som slutdebatterats den 2 december

KrU1 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU15 Den årliga revisionen av Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU10 Ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Framtida tandvårdsreform och högkostnadsskydd)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

3. res. 2 (MP)

Förberedande votering:

21 för res. 1

15 för res. 2

266 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

266 för utskottet

21 för res. 1

15 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 16 KD,
14 L, 1 -

För res. 1: 19 V, 2 -

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 3 V, 3 KD,
3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 3 (Merkostnader för högre materialstandard)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

Votering:

280 för utskottet

21 för res. 3

1 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 59 M, 19 V, 16 KD,
15 MP, 14 L, 2 -

För res. 3: 21 C

Avstod: 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 3 V, 3 KD,
3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 4 (Tillgången till tandvård)

1. utskottet

2. res. 4 (S, C)

Votering:

187 för utskottet

113 för res. 4

2 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 19 V, 16 KD, 15 MP,
14 L, 1 -

För res. 4: 92 S, 21 C

Avstod: 2 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 3 V, 3 KD,
3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 5 (Uppföljning och utvärdering av reformen)

1. utskottet

2. res. 5 (S, V, C, MP)

Votering:

153 för utskottet

149 för res. 5

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 5: 92 S, 21 C, 19 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 3 V, 3 KD,
3 MP, 2 L, 1 -

SkU5 Ytterligare kompletteringar till bestämmelserna om tilläggsskatt för företag i stora koncerner

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Konsekvensanalys av implementeringen av lagen om tilläggsskatt)

1. utskottet

2. res. (S, V, MP)

Votering:

174 för utskottet

128 för res.

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 C, 16 KD, 14 L, 1 -

För res.: 92 S, 19 V, 15 MP, 2 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 3 V, 3 KD,
3 MP, 2 L, 1 -

JuU8 Skärpta regler för villkorlig frigivning

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (MP)

Votering:

284 för utskottet

15 för res. 1

2 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 19 V,
16 KD, 14 L, 1 -

För res. 1: 15 MP

Avstod: 2 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 3 V, 3 KD,
3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 2 (De framtida höjningarna av kvotdelen)

1. utskottet

2. res. 2 (S)

Votering:

208 för utskottet

92 för res. 2

2 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 C, 19 V, 16 KD,
15 MP, 14 L, 1 -

För res. 2: 92 S

Avstod: 2 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 3 V, 3 KD,
3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 3 (Inslussning)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

Votering:

280 för utskottet

19 för res. 3

2 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 62 SD, 59 M, 21 C, 16 KD,
15 MP, 14 L, 1 -

För res. 3: 19 V

Avstod: 2 -

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 3 C, 3 V, 3 KD,
3 MP, 2 L, 1 -

Victoria Tiblom (SD) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 4 (Utvärdering)

1. utskottet

2. res. 4 (V)

Votering:

265 för utskottet

19 för res. 4

17 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 SD, 59 M, 21 C, 16 KD,
14 L, 1 -

För res. 4: 19 V

Avstod: 15 MP, 2 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 3 V, 3 KD,
3 MP, 2 L, 1 -

SkU1 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 17 (forts. från § 13) **Internationell samverkan**
(forts. UU1)

Anf. 94 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tänkte återkomma till frågan om Somalia. Det har avslöjats att miljontals kronor från svenska skattepengar har gått rakt in i den somaliska premiärministerns kansli. Det är pengar som styrts om via biståndet – 100 miljoner kronor, varav drygt 11 miljoner har gått rakt till den somaliska

premiärministerns kansli. Ytterligare 5 miljoner kronor har gått direkt från Justitiedepartementet till den somaliska premiärministerns kansli. Den somaliska premiärministern är dessutom Hamasanhängare och antisemit.

Nu undrar alla vart pengarna har tagit vägen. Det kvittar vem man frågar – man får inga svar. Vi har frågat utrikesministern, men hon visste ingenting. Vi har frågat biståndminister Benjamin Dousa, men han visste heller ingenting. Vi har också frågat Sidas chef Jakob Granit, men han visste ingenting.

Enligt Dagens Nyheters avslöjande har pengarna gått till tre herrar i den somaliska premiärministerns kansli. Det är bekanta och släktingar till den somaliska premiärministern som nu har fått löner på över 100 000 kronor i månaden. I dag kom det ytterligare ett avslöjande: Det har visat sig att de förmodligen redan var anställda nära premiärministern men då bara fått dela på de 5 miljoner kronorna, minst.

I förra veckan begärde en enig opposition att vi skulle bjuda in IOM, Världsbanken och UNDP, som har varit mellanhänder för de pengar som slussats under bordet till den somaliska premiärministerns kansli, för att ställa frågor till dem då de kanske kan reda ut vart pengarna tagit vägen. Men vi röstades ned av alla regeringspartierna samt Sverigedemokraterna.

Min fråga till Margareta Cederfelt är helt enkelt: När hon nu har sett dagens avslöjande om att det uppenbart är korruption, är hon då beredd att ompröva sin hållning så att vi kan gå till botten med vart pengarna har tagit vägen?

Anf. 95 MARGARETA CEDERFELT (M)
replik:

Fru talman! Jag tackar Morgan Johansson för frågan. Jag undrar om Morgan Johansson saknar förtroende för UNDP och Världsbanken, bara för att nämna två av de organisationer som Morgan Johansson lyfte upp. Det är ju de som har varit aktörer. Varför ska vi höra dem? Det förstår jag inte, uppriktigt sagt.

Dessutom är det inte vårt utskott som ska granska regeringen, utan det gör konstitutionsutskottet. Detta vet Morgan Johansson, som har varit ledamot i konstitutionsutskottet, och det vet jag, som också har varit ledamot i konstitutionsutskottet. Vi satt där samtidigt.

Det är inte utrikesutskottet som granskar regeringen, men det låter så när Morgan Johansson pratar. Det verkar som att ledamoten rör ihop begreppen här när det gäller vem som ansvarar för granskning respektive inte. Jag stannar där.

Anf. 96 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Nej, jag saknar inte förtroende för organisationerna. Däremot kan jag konstatera att när medier söker dem och ställer frågor ges inga svar. Då skulle det vara på sin plats att utskottet kan ställa frågor till dem. Precis som Margareta Cederfelt säger har de varit aktörer i hela den här härvan, och då finns det all anledning för oss att ställa frågor till dem.

Regeringen har kommit med mycket vilseledande information. Johan Forssell har påstått att individerna finns och att de jobbar med de här ärendena, alltså människor som ska skickas tillbaka från Sverige till Somalia. Men inga svenska myndigheter vet vilka de är.

Enligt dagens artikel i DN har man frågat Migrationsverket om de har några kontakter med dessa människor i Somalia. Man har frågat polisens nationella operativa avdelning, men de kände inte till något om detta. Man har frågat Kriminalvården om de här människorna. Man har till och med frågat Justitiedepartementet, alltså det departement som har delat ut pengarna, om de vet vilka personer som har fått anställning i kansliet. Inte ens de vet det, trots att det är de som har betalat ut pengarna.

Det är något skumt här; det är helt uppenbart. Om man vet att Somalia är världens näst mest korrupta land är det ganska lätt att lägga ihop två och två. Här har pengar slussats under bordet via IOM, UNDP och Världsbanken, och vi kan i dag inte ta reda på var pengarna har hamnat. Det finns som sagt uppgifter om att de har hamnat hos tre individer, och det var precis därför jag ställde frågan.

Margareta Cederfelt har fel. Vi i utrikesutskottet har också ett ansvar för att följa upp vart svenska skattepengar tar vägen. Det är inte bara konstitutionsutskottets uppdrag, utan det är faktiskt också fackutskottens ansvar att reda ut de här frågorna.

Anf. 97 MARGARETA CEDERFELT (M)
replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Morgan Johansson brister i tilltro till UNDP, Världsbanken med flera. Annars hade Morgan Johansson inte uttalat sig så som han gör.

Sedan vill jag säga att bistånd till länder som är korrupta har delats ut länge. Jag tänker inte minst på att den socialdemokratiska regeringen delade ut 600 miljoner kronor i bistånd 2021, när Morgan Johansson var minister. Men den här gången måste jag, till Morgan Johanssons fördel, säga att han för en gångs skull visar ett stort intresse för hur pengarna används. Detta har jag inte alltid hört när det gäller socialdemokratiska företrädare.

När jag var i Kambodja för några år sedan och besökte det fängelse där Pol Pot och de röda khmererna höll människor fängslade var det första jag såg porträtt på Pol Pot och Lena Hjelm-Wallén tillsammans, där Pol Pot tackade för det bistånd som Sverige betalade ut. Då var det Socialdemokraterna som satt i regeringen.

Anf. 98 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Cederfelt, för ett anförande som jag i mångt och mycket håller med om!

Det var väldigt fint att höra att Moderaterna står bakom en hel del saker som vi också står bakom. Ansvarsutkrävande vid konflikter var någonting som Margareta Cederfelt återkom till flera gånger. Hon

pratade om stöd till internationella domstolar, vilket är mycket bra. Det är bra att stå upp för deras oberoende. Jag vill minnas att ledamoten också sa att folkrätten står fast, och hon hänvisade även till FN-stadgan.

Det här är jättebra! Jag tror att det är något som vi alla här inne i princip står bakom. Vi är självklart ganska enade när det kommer till Rysslands aggressionskrig mot Ukraina. Internationell rätt ska gälla. De som begår krigsbrott ska lagföras och straffas.

Låt oss titta på en annan konflikt i världen. Jag tänker på konflikten mellan Marocko och det ockuperade Västsahara. Det är en konflikt som har pågått i ganska exakt 50 år.

I oktober förra året valde EU-domstolen att i en unik dom upphäva ett handelsavtal, det vill säga handelsavtalet mellan EU och Marocko. Man sa att handelsavtalet strider mot internationell rätt. Det är framför allt två saker som domslutet säger.

Det första är att avtalet strider mot internationell rätt för att Marocko inte har suveränitet över västsahariskt territorium. Varor som kommer därifrån får inte handlas tullfritt med EU, och Marocko har inte äganderätt över dem.

Det andra är att Västsahara ska representeras genom Polisario och delta i alla förhandlingar om avtal som gäller resurser från deras eget territorium.

Nu har regeringen valt att teckna ett nytt avtal med Marocko utan att involvera Polisario. Jag undrar därför hur det står till med det här med att följa domstolars utlåtanden.

Anf. 99 MARGARETA CEDERFELT (M)
replik:

Fru talman! När det kommer till avtal är det, som jag sa, någonting som regeringen tecknar. De avtal som vi har ingått från svensk sida ska följa internationell rätt. Vi ska värna domstolarnas oberoende; det är oerhört angeläget.

När det sedan gäller Marocko och Västsahara måste jag erkänna att jag får läsa på lite mer om avtalet. Jag följer framför allt Ryssland och Ukraina, jag följer vad som händer i Centralasien och jag följer vad som händer i Israel och Gaza. Men det går inte att följa alla områden i detalj. Det tror jag, fru talman, att Jacob Risberg kan hålla med om.

Det här är oerhört viktiga frågor, och av respekt för inblandade parter säger jag att jag ska läsa på mer. Jag kan inte säga mer än så, fru talman.

Anf. 100 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Tack, Margareta Cederfelt, för det ärliga svaret! Jag hoppas verkligen att du läser på, för det här är en konflikt som behöver uppmärksammas mer.

Apropå att hålla fokus på alla områden kan jag också säga att vi i små partier tvingas hålla koll på i princip alla områden.

Jag vill ge ledamoten Cederfelt rätt i att det är regeringen som tecknar avtal. Men just det här avtalet har också tecknats på EU-nivå, vilket innebär att det har gått via EU-nämnden. Där har regeringspartierna

gett stöd till regeringen för detta, så det är någonting som även partierna i riksdagen har ställt sig bakom.

Jag går över till att tala om en annan domstol, nämligen den internationella domstolen. I juli förra året slog den internationella domstolen, det vill säga FN:s högsta juridiska instans, fast att Israels ockupation av Gaza, Västbanken, inklusive östra Jerusalem, och Golanhöjderna är illegal. Man slog fast att Israel måste montera ned bosättningarna och flytta ut alla bosättare.

Man slog också fast en annan sak, nämligen att omvärlden, där Sverige såklart ingår, har ett ansvar. Man har ett ansvar för att inte stödja Israels bosättningspolitik eller bosättningarna vare sig ekonomiskt eller politiskt.

Det här tycker jag är en självklarhet, och det borde vara en självklarhet för alla som pratar om en tvåstatslösning. Men än i dag är det tillåtet att importera varor från israeliska bosättningar. Det finns länder i EU som har stoppat den här importen. Men jag har ännu inte sett att Moderaterna har ställt sig bakom ett stopp för importen av varor från bosättningar, och regeringen har inte gjort ett jota för att få stopp på den.

Det är snart ett och ett halvt år sedan domslutet kom, och Sverige ger fortfarande ekonomiskt stöd till bosättningar genom att tillåta handel med bosättarvaror. Hur kommer det sig?

Anf. 101 MARGARETA CEDERFELT (M)
replik:

Fru talman! Först vill jag säga att det, som jag nämnde i mitt inledningsanförande, enligt IPU pågår 120 väpnade konflikter runt om på vår jord. Det går inte att hålla ordning på och ha exakta kunskaper om varenda en av dessa konflikter; det tror jag inte ens att ledamoten Jacob Risberg klarar av.

Det som handlar om Israel och Palestina är något som Sverige står bakom. Det har varit föredragningar i utrikesutskottet, och ärenden har behandlats i EU-nämnden. Sverige står bakom de avtal som finns, men vi säger också att vi ska vara öppna för handel med Israel så länge detta är någonting som finns överenskommet.

Jag vill dock understryka att det var Hamas som började. Det var Hamas som attackerade. Jag har träffat de personer som blev utsatta för Hamas. Det var små barn som dödades och kidnappades, kvinnor som våldtogs och hem som brändes ned och förstördes. Det här är förfärligt. Jag är mycket tacksam för att den gisslan som togs har återbördats, även om det tog mycket lång tid att få tillbaka såväl de levande som de döda.

Anf. 102 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! En oroväckande trend som vi ser globalt är ett mer öppet ifrågasättande av internationella konventioner. Högermän och auktoritära ledare bryter mot eller ignorerar undertecknade konventioner allt oftare.

Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson tvekade inte en sekund att ifrågasätta Internationella

brottmålsdomstolens arresteringsorder av hans kompis Benjamin Netanyahu.

Nästa konvention man var igång med att ifrågasätta var den om landminor. Med diffusa argument om att minor skulle skydda Sverige vill man förstöra mark och natur för generationer, med stora risker för särskilt barn och djurliv. Det finns goda skäl till att mänskligheten borde förbjuda landminor och klusterbomber. Tidigare krig och konflikter där dessa har använts är tydliga exempel på det. 40 procent av alla klustervapen exploderar inte utan finns kvar, och 97 procent av alla offer har varit civila, varav många barn.

Sverige undertecknade och ratificerade Ottawa-konventionen om minor 1998, och 2012 skedde samma sak med konventionen mot klustervapen. Det har riksdagen beslutat. Vi har åtagit oss att följa dessa konventioner.

Internationell rätt måste gälla. Det är det som skapar mänsklig säkerhet och gör att krigsförbrytare kan hållas ansvariga. I förlängningen kan högerens urholkning av internationella konventioner få konsekvenser för hur vi kan fördöma och utkräva ansvar av dem som bryter mot internationell rätt. Vi kan inte plocka russen ur kakan, utan hela den internationella rätten gäller oavsett vem som begår brottet. Därför behöver vi upprätthålla vårt stöd till internationella organ som upprätthåller den internationella rätten så att de stärks.

Vänsterpartiet har därför, med anledning av Rysslands orättfärdiga anfallskrig mot Ukraina och med anledning av Israels krig mot Gaza, lyft att Internationella brottmålsdomstolen, ICC, ska få ökade resurser för att kunna utreda alla krigsbrott. De ansvariga för brotten, på alla sidor, måste ställas inför rätta. Därför vill Vänsterpartiet tillföra 15 miljoner kronor till ICC.

Vänsterpartiet står också bakom Sydafrikas anmälan till Internationella domstolen, ICJ, och att frågan om Israels folkmord utreds juridiskt. Vi anser att det är dags för Sverige att, likt andra länder redan har gjort, ansluta sig till Sydafrikas anmälan om folkmord. Vänsterpartiet har återkommande lyft vikten av att Internationella domstolen i Haag tillförs mer resurser så att de har alla nödvändiga förutsättningar att utreda de brott som har begåtts. Därför borde även ICJ få 15 miljoner kronor.

Sammantaget vill vi alltså tillföra 30 miljoner kronor för 2026 till att upprätthålla internationell rätt.

Jag noterar också med glädje att Socialdemokraterna i år har ett liknande förslag på 10 miljoner och Miljöpartiet ett på 15 miljoner. Det krävs för att ansvar ska utkrävas av politiska ledare globalt, oavsett om de finns i Ryssland, i Israel eller i Sudan.

Under Putins tid vid makten i Ryssland har landet gått från begynnande demokrati tillbaka till stenhård diktatur. I dag ser vi ett reaktionärt, konservativt och patriarkalt styre som förtrycker oppositionella och människorättsförsvarare, agerar aggressivt mot sina grannländer och spelar en destabiliserande roll i världspolitiken. Den auktoritära utvecklingen kulminerade i Rysslands orättfärdiga anfallskrig mot

Ukraina den 24 februari 2022. Ryssland har därmed visat att man är ett reellt säkerhetspolitiskt hot för sin omgivning.

Men Putins regim är även ett hot mot alla de invånare som motsätter sig styret eller som inte passar in i det samhälle som Putin vill bygga. Den ryska oppositionen, bestående av modiga hbtq-aktivister, feminister, människorättsförsvarare och miljökämpar, behöver stöd från omvärlden. Att stödja dessa kämpar är att stödja en demokratisk utveckling i Ryssland och att förbättra säkerheten såväl för dem som för Rysslands grannländer.

I en rapport från Centrum för Östeuropastudier vid Utrikespolitiska institutet beskriver Stefan Ingvarsson och Ekaterina Kalinina hur levande det ryska civilsamhället är trots det omfattande förtrycket från Putins regim. Samtidigt konstaterar de att det svenska stödet till dess aktörer behövs mer än någonsin.

Det ryska civilsamhället finns i dag både i och utanför Ryssland. Några har slagit sig ned i Sverige, andra i länder där det är enklare för ryska medborgare att få visum. Samtidigt finns då riskerna kvar för att Putins regim ska komma åt oppositionella långt utanför Rysslands gränser, så som vi har sett.

Men rapporten tar framför allt död på myten att aktörerna bara finns utomlands. I stället konstateras att det finns en myriad av aktörer i Ryssland. Det är snarare så att det är svårt att se och sätta ut dem på en karta än att de inte finns. Det är i slutna rum på säkrare avstånd från Putins maktapparat som dessa aktörer verkar.

Demokratiska initiativ finns över hela landet, och de är beroende av vårt stöd, oberoende journalistik och granskning som kan ge oss ökad kunskap om det faktiska läget i Ryssland. Ofta hänger de ihop, då länken mellan inhemska aktörer ofta är just aktörer som tvingats etablera sig utanför Rysslands gränser.

Vi behöver därför en modig svensk utrikespolitik som vågar stötta ett levande ryskt civilsamhälle för att demokratin en dag ska spira i vårt grannland. För mig är det uppenbart att regeringen inte har gjort tillräckligt, utifrån att den tror på mytbildningen, och att ett förnyat förhållningssätt krävs för att stödja den ryska oppositionen.

I augusti 2020 hävdade Aleksandr Lukasjenko att han vunnit det så kallade valet i Belarus. Det hade han inte. Det belarusiska folket reste sig i miljontal och demonstrerade. Men Lukasjenko skydde inga medel och kuvade folket genom brutal repression mot allt och alla. Framför allt sitter han dock kvar tack vare stöd från sin diktatorkompis Putin.

Europa och västvärlden gjorde många fel inför valet, och efter valet tog det alltför lång tid innan sanktioner kom på plats. Men striden om demokratin i Belarus är långtifrån över. Lukasjenkos utmanare Svjatlana Tsichanouskaja har varit tydlig om stödet till oppositionen.

I Belarus pågår förtrycket fortfarande i oförminskad takt, även om några fler av de politiska fångarna faktiskt har blivit släppta den senaste tiden. Glädjande

under detta år var frigivandet av Tsichanouskajas man Siarhej, som blev fri i juni efter fem års fängelse. Men ännu finns 1 300 politiska fångar i Lukasjenkos fångelser – inklusive Roman Protasevitj, vars flygplan tvingades landa i Belarus innan han kidnappades.

Vi får inte ge upp denna kamp, en kamp som är tydligt länkad till Ukrainas frihetskamp mot rysk dominans i regionen. Det belarusiska folket har fått nog, och en dag kommer Lukasjenkos regim att falla.

Det är mot denna bakgrund – utvecklingen i Ryssland och Belarus – som Vänsterpartiet avsätter 20 miljoner kronor för stöd till rysk och belarusisk opposition 2026.

Fru talman! Den myndighet på det utrikespolitiska området som växer snabbast är Inspektionen för strategiska produkter, ISP, som bakom det flashiga namnet ansvarar för tillstånd kring Sveriges vapenexport. På senare år har flera nya uppdrag tilldelats myndigheten, till exempel granskning av utländska direktinvesteringar, vilket gör att myndigheten sedan flera år tillbaka befinner sig i en kraftig expansionsfas.

Strategiska uppköp är en stor utmaning mot ett robust och säkert samhälle, då de riskerar att ge andra stater makt över samhällsviktig verksamhet i Sverige.

Även i denna budget ökar regeringen finansieringen till ISP. Men nu börjar också regeringen skära i andra viktiga anslag. Vänsterpartiet avvisar regeringens flytt av 5 miljoner kronor från anslaget för utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser till anslaget för ISP. Vi menar i stället att detta ska finansieras genom ett rationaliseringskrav på ISP. Vi vill att ISP ska utreda lokalisering av delar av verksamheten från Stockholm med anledning av expansionen och det höga kostnadsläge som råder i Stockholm för bland annat lokaler och personal.

I år är det 25 år sedan resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet antogs av FN:s säkerhetsråd. Det var första gången som FN gjorde en koppling mellan säkerhetspolitik och kvinnor, både hur kvinnor påverkas och hur de kan påverka säkerhetspolitiken.

FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet bygger på tre grundläggande principer: deltagande, konfliktförebyggande och skydd. Den är tillsammans med de efterföljande nio resolutionerna ett viktigt verktyg för att uppvärdera kvinnors säkerhet.

Trots att det är 25 år sedan resolution 1325 antogs har det visat sig svårt att göra verklighet av agendan. Nu är det dags att ta nästa steg. För att få större genomslag för agendans målsättningar krävs att en ambassadör för 1325 och de efterföljande resolutionerna tillsätts. Vänsterpartiet föreslår därför en satsning på 3 miljoner kronor för 2026, dock formellt inom ett annat utgiftsområde än detta.

Med detta vill jag säga att Vänsterpartiet ser denna budget som en helhet – till skillnad från Sverigedemokraterna, som jag var inne på tidigare – och att vi därför inte kommer att delta i beslutet vid dagens votering. Vi står dock bakom vår motion och vårt särskilda yttrande med anledning av utgiftsområde 5 Internationell samverkan.

Anf. 103 MARGARETA CEDERFELT (M)
replik:

Fru talman! Ledamoten Håkan Svenneling talade sig varm för oppositionen i Ryssland. Jag delar hans bild: Oppositionen i Ryssland behöver allt stöd den kan få. Därför är jag väldigt glad över det arbete som regeringen gör.

Jag gläds också över att Vladimir Kara-Murza blev frigiven till sist. Sverige var ett av de länder som arbetade för Vladimir Kara-Murzas frigivning.

Jag vill säga, fru talman, att Vladimir Kara-Murza är en modig man. Han valde att åka tillbaka till Ryssland och tala ut om Putins illegala krig, trots att det var förbjudet, i en intervju med CNN. Två timmar senare var Vladimir Kara-Murza arresterad.

Från riksdagens sida skrev vi vädjandebrev om hans frigivning. Det vet jag att andra parlament också gjorde. Det var en intensiv kampanj. Detta visar att påtryckningar av olika slag har betydelse. Det var dock först när USA gick in som det blev en utväxling av personer.

Jag undrar hur Håkan Svenneling ser att detta arbete ska bedrivas. Det är ju viktigt att ett arbete för frigivning av politiska fångar kan ske och att politiska fångar när de blivit frigivna kan fortsätta att arbeta för frihet och hålla sina kontakter. Annars är det omöjligt att uppnå en förändring.

Anf. 104 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Cederfelt för frågan.

Jag strök detta i årets anförande, men i förra årets anförande berömde jag regeringens arbete kopplat till Belarus. Ni har också tillsatt en särskild ambassadör som jobbar med kontakterna med den belarusiska oppositionen.

I grunden är jag inte särskilt kritisk till det arbete regeringen gör kopplat till Belarus, utan jag tycker att det finns många delar i det arbetet som är bra. Jag tycker givetvis också att det är bra att Kara-Murza har blivit frisläppt. Man kan däremot se andra exempel på återvändande ryska kritiker som visar att detta att vara rysk oppositionell är förenat med fara för livet. Som Navalnyj, vars liv slutade efter att han först blev förgiftad, sedan blev frisk från förgiftningen, därefter återvände till Ryssland för att slutligen dö i arbetsläger under mystiska former.

De vädjandebrev som Margareta ansvarar för, som jag många gånger har skrivit under, har en viktig roll i att sätta press. Vi vidtar också många andra viktiga åtgärder för svenska politiska fångar som finns runt om i världen. Jag tänker på Gui Minhai och Dawit Isaak – det kan finnas någon till – och även medborgare från andra länder som vi uppmärksammar på olika sätt.

USA har haft en speciell roll. Det kan man se i Belarus, med de frigivningar som skedde i somras. Det var USA som förhandlade ut de fångarna, men det är också viktigt att komma ihåg att det fortfarande sitter många i fängelse. Vi får inte glömma bort dem enbart därför att någon utväxling har lyckats. Jag vet inte hur

USA har agerat, men det är klart att det är lite skillnad i storlek på länderna och på vilka möjligheter som finns.

Jag vill att regeringen fortsätter att prioritera arbetet med mänskliga rättigheter, de konsulära fallen, framför till exempel handelsrelationer med olika länder. Jag hoppas att regeringen tar till sig av den kritiken och jobbar med frågan framåt.

Anf. 105 MARGARETA CEDERFELT (M)
replik:

Fru talman! Jag kan lova Håkan Svenneling att regeringen klarar av att arbeta med båda sakerna, det vill säga både påtryckningar för frigivning av politiska fångar och för att arbeta mot diktaturer likaväl som att arbeta med handelsfrämjande åtgärder. Om Sverige ska klara av att vara ett land med god tillväxt och välfärd för alla måste vi också ha en bra ekonomi i landet. Detta är något som regeringen arbetar med.

Låt mig säga följande: Det finns ytterligare en person när det handlar om Ryssland som är oerhört viktig, nämligen Boris Nemtsov, som sköts utanför Kreml – avrättad. Ryssland släpper inte ut någon information. Trots upprepade påtryckningar och ihärdiga försök råder tystnad. Det är fullständigt oacceptabelt hur ett land kan tåga ihjäl att deras egna medborgare har blivit mördade och våga att svara på frågor.

Samma eländes elände råder i Belarus. Självklart arbetar Sveriges regering för att uppnå en förändring.

Anf. 106 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag delar Margareta Cederfelts oro om att det inte kommer några uppgifter från Ryssland om statsbeställda mord. Sannolikt är Putin själv inblandad i att mörda olika oppositionella företrädare. Jag har själv besökt journalisten Anna Politkovskajas kontor, som tidningen har bevarat i det skick det var när hon lämnade arbetet den dag hon blev mördad – utanför tidningen eller utanför sitt hem. Hon är ett av många exempel.

Det är viktigt att komma ihåg att det i Ryssland finns två ord för ordet opposition. I Sverige är jag i opposition och Margareta i majoritet, men i Ryssland finns två begrepp beroende på om det är den av Putin tillåtna och kontrollerade oppositionen eller om det är den riktiga, verkliga oppositionen. Det säger något om demokratiståndet i Ryssland som land.

Jag skulle vilja se en regering där utrikesministern är lite noggrannare när hon planerar sin kalender. Ibland sticker det i ögonen. När Sveriges utrikesminister lägger blommor i Hiroshima samma dag som Sverige för första gången i historien deltar i en kärnvapenövning sticker det i ögonen. Det är en politik som inte håller ihop. När utrikesministern gör det första politiska besöket i Kina på över tio år samma dag som Gui Minhai har varit gripen i tio år är det ingen bra planering, utan det är otroligt stötande.

Jag har inget problem med att man har diplomatiska kontakter eller att man lägger kransar i Hiroshima, men man kanske skulle göra det på andra dagar

än precis de dagar när det är årsdagen för betydligt viktigare saker.

Anf. 107 MATTIAS KARLSSON i
Norrhult (SD) replik:

Fru talman! Jag lyssnade spånt till ledamoten Svennelings anförande och noterade att Svenneling i inledningen byggde en bild där han ställde Vänsterpartiet i en position som ett otroligt högtstående moraliskt och konsekvent parti som tycker att alla brott mot mänskligheten utan undantag ska bestraffas – till skillnad från den hemska högern, som är mer präglad av dubbelmoral och annat.

Med anledning av detta skulle jag vilja fråga om ledamoten Svenneling tycker att alla terrororganisationer som deltog i massakern den 7 oktober borde straffas för sina brott mot mänskligheten. Tycker ledamoten Svenneling över huvud taget att alla terrororganisationer som har begått brott mot civila i stor omfattning borde straffas och ställas inför rätta för sina brott mot internationell rätt och brott mot mänskligheten?

Varför är det i så fall så att höga företrädare för Svennelings parti hyllar terroristorganisationen PKK? Varför vill Håkan Svennelings parti ta bort PKK från terrorlistan? Varför har Håkan Svennelings parti använt svenska skattemedel till att finansiera terrororganisationen DFLP i Palestina? Varför har Håkan Svennelings partiledare upprepade gånger suttit i möten i Sverige med DFLP:s företrädare, Grupp 194? Varför har Håkan Svennelings parti satt upp företrädare för terrororganisation DFLP:s svenska gren, Grupp 194, på sin egen riksdagslista? Borde inte de människorna straffas, om nu Vänsterpartiet är så konsekvent och alltid vill beivra brott mot mänskligheten och andra hemskheter? Är Svenneling beredd att säga här och nu att Vänsterpartiet och Svenneling anser att DFLP:s ledning borde straffas och ställas inför internationell rätt tillsammans med andra terrororganisationer som har begått brott mot mänskligheten, till exempel PKK?

Anf. 108 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag tyckte att jag var tydlig i den tidigare diskussionen med att det är tack vare palestiniernas anslutning till Romstadgan och Internationella brottmålsdomstolen som brott begångna den 7 oktober och tiden efter det kan utredas och dömas av ICC baserat på att det antingen är fråga om palestinska medborgare eller att brotten har skett på palestinskt territorium. Det är viktigt att alla som bär ett ansvar för de fruktansvärda attackerna kan åtalas i internationella domstolar.

Det är inte jag som politiker som ska agera domare, men jag ska bidra genom att öka resurserna till internationella domstolar, så att de kan göra sitt jobb och döma dem som är ansvariga.

Jag vill också kommentera det biståndsprojekt som jag tror att Mattias Karlsson refererar till. Jag har svarat på frågor om det biståndsprojektet tidigare när det har varit uppe till debatt i kammaren. Men det är svårt för ledamoten, som har bytt utskott och inte har varit

med i de debatterna, att ha full kunskap om vad jag har svarat då. Det ska sägas att det var vår egen organisation, Vänsterns Internationella Forum, som hörde av sig till Sida och uppmärksammade dem om DFLP:s deltagande i attacken den 7 oktober. Vi har själva gått igenom projektet, och Sida har gått igenom projektet. Det kan konstateras att ingenting tyder på att pengar har gått till det aktuella partiet, utan pengarna har gått till det projekt där partiet har varit en av flera parter. Det var vårt danska systerparti som höll i projektet.

Den 23 oktober 2023 anmälde vi detta till Sida, och de avslutade granskningen den 21 februari 2024. Sida hade inte någon bekräftad misstanke eller påföljd, utan man konstaterade att de som projektorganisation hade gjort allt rätt.

Jag tycker att vi agerade tydligt och klart och var transparenta med vad vi hade upptäckt, hur vi återrapporterade till Sida och vilka lärdomar vi drog av de misstag som hade begåtts i projektet.

Anf. 109 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD) replik:

Fru talman! Det var inte jättetydligt, men jag tycker mig ändå ana att ledamoten Svenneling tycker att om det visar sig att DFLP deltog i massakern den 7 oktober, vilket de själva har skrutit med, ska ledningen för DFLP straffas enligt internationell rätt. Det är i så fall glädjande. Jag vill gärna höra Håkan Svenneling säga rakt ut om han anser att ledningen för DFLP borde straffas för sitt deltagande i massakern den 7 oktober.

Innebär det i så fall att Vänsterpartiet kommer att avbryta sitt samarbete med DFLP:s svenska gren, Grupp 194? Eller kommer vi att få se företrädare för den gruppen, som är en del av DFLP:s internationella struktur, på svenska riksdagslistor i Vänsterpartiets namn även i nästa val?

Anf. 110 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag vill återvända till Mattias Karlssons fråga om Turkiet. Låt oss prata om det. I Turkiet pågår nämligen en fredsprocess. Vi kan faktiskt förutom lugn i Syrien också få fred i Turkiet. Det vore verkligen en välgärning för Mellanöstern i det här läget.

Jag har till och med lämnat in en interpellation om saken till utrikesministern som vi ska debattera den 23 januari. Jag tycker nämligen att Sverige och omvärlden inte gör tillräckligt för att bidra till fred i Turkiet och i Mellanöstern i stort.

PKK som organisation har, självsvåldigt och utan några eftergifter från Turkiets sida, bestämt att man ska lägga ned sin organisation. Man har öppet bränt sina vapen för att visa att man menar allvar med att man är beredd att avvärja organisationen. Och man har nu dragit sig tillbaka från alla positioner man har haft i Turkiet till irakiskt territorium.

Det är en organisation som, i ett otroligt spänt Mellanöstern, tar ansvar för att få fred och hitta en lösning på den kurdiska frågan, som man säger i Turkiet. Det har lett till att det har startats en process i Turkiets

motsvarighet till riksdagen, det turkiska parlamentet, där talmannen leder en stor parlamentarisk delegation med 64 ledamöter från alla partier. Det finns något väldigt positivt här.

Vi kan stå här i Sveriges riksdag och skrika: Den och den är terrorist! Men här finns en möjlighet till fred och försoning. Det har det funnits också på andra platser runt om i världen där människor har begått grova brott. Jag tänker till exempel på Nordirland, där IRA lade ned sina vapen, avvärjade sig och gick in i politiska processer. I dag representerar Irlands president Sinn Féin.

Det finns lösningar om man vill. Men Sverigedemokraterna vill leva i en värld med en ond och en god sida. Då klarar man inte av att se möjligheten att bygga fred på lång sikt.
(Applåder)

Anf. 111 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Vi debatterar utgiftsområde 5 Internationell samverkan. Det handlar om något av det mest grundläggande vi gör: hur Sverige tar ansvar i världen, hur vi bygger vår egen säkerhet tillsammans med andra och hur vi står upp för demokrati, mänskliga rättigheter och folkrätten när dessa utmanas.

För Kristdemokraterna är utgångspunkten klar. Sverige är ett litet land, men vi har ett stort ansvar. I en tid präglad av rysk aggression, krig i vårt närområde, ökade geopolitiska spänningar och informationspåverkan har vi inte råd med vare sig naivitet eller symbolpolitik. Vi behöver en genomtänkt, finansierad och långsiktigt hållbar politik för internationell samverkan. Utrikesutskottets förslag till riksdagsbeslut uppfyller detta, och Kristdemokraterna står bakom det.

Ramen för utgiftsområdet uppgår till drygt 2,5 miljarder kronor. Det är inga jättesummor i statsbudgetsammanhang, men de är strategiskt viktiga. Cirka två tredjedelar av medlen går till avgifter till internationella organisationer. Denna kostnadspost är en investering i vår egen säkerhet och vårt inflytande. Utan medlemskap i FN, EU, Nato, OSSE, Europarådet, OECD och det nordiska samarbetet har vi betydligt svårare att påverka och försvara de värden som är viktiga för oss: demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatlighet och respekt för internationell rätt.

Fru talman! Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har förändrat Europas säkerhetsordning. Riksdagen har tidigare tillkännagivit att Sverige behöver ett nytt förhållningssätt till Ryssland. Regeringen har nu slagit fast en motverkanspolitik. Det är en långsiktig, samlad linje för att förhindra rysk maktexpansion, motverka ryskt inflytande och begränsa regimen möjlighet att göra skada. Det är en nödvändig inriktning.

Denna budget är en del av att göra den politiken operativ, genom vårt medlemskap i internationella organisationer och genom strategiska insatser, sanktioner och satsningar på kunskap, exportkontroll och investeringsgranskning.

Samtidigt slår regeringen fast att stödet till Ukraina är den främsta utrikespolitiska uppgiften. Här, i

utgiftsområde 5, skapar vi förutsättningar för diplomati, sanktioner, fredsfrämjande arbete och den typ av internationellt samarbete som gör det möjligt att hålla Ryssland ansvarigt och att stödja Ukraina politiskt, ekonomiskt och rättsligt. Kristdemokraterna välkomnar denna prioritering. Vi ska stå vid Ukrainas sida tills landet har vunnit fred och frihet.

Fru talman! En viktig del av betänkandet gäller regeringens resultatredovisning. Utrikesutskottet har under flera år efterfrågat bättre koppling mellan mål, insatser, resultat och anslag. Målet för utgiftsområde 5 – att säkerställa Sveriges intressen i förbindelserna med andra länder – är brett och svårt att mäta. Därför är det positivt att regeringen nu tagit tydliga steg framåt.

Att samla politiken under fem inriktningar kopplade till respektive anslag – från inflytande i internationella organisationer till Sverigefrämjande och strategiska insatser – ger en mer logisk och transparent struktur. Att man dessutom tydligt redovisar och motiverar användningen av Nation Brands Index som indikator för Sverige bilden och nu följer riksdagens riktlinjer med tioåriga tidsserier är ett steg i rätt riktning.

Kristdemokraterna delar utskottets bedömning att utmaningarna kvarstår men att resultatredovisningen är tydligare än tidigare. Vi förväntar oss att det fortsatta utvecklingsarbetet med fler relevanta indikatorer fortsätter. Med knappa resurser är det extra viktigt att varje skattekrona inom utrikes- och säkerhetspolitiken gör maximal nytta.

Fru talman! Låt mig säga något även om de centrala anslagen. Avgifterna till internationella organisationer ökas med drygt 240 miljoner kronor, främst till följd av höjda avgifter till FN och Nato samt ökade rättskostnader i internationella rättsprocesser där Sverige är part. I en allt mer osäker omvärld är detta inte någon lyx. Det är grundläggande säkerhetspolitik. Självklart ska Sverige betala sina avgifter och vara en aktiv, konstruktiv medlemsstat.

Det är också viktigt att ändamålsbeskrivningen för anslaget nu korrigeras, så att den överensstämmer med 2025 års formulering. Det ger den flexibilitet som behövs för att kunna hantera konsulära kriser, stöd till svenskar i nöd, arbetet med bortförda barn och vår medverkan i internationella domstolsprocesser. Det handlar om konkret ansvarstagande för svenska medborgare och för rättsstatens principer.

När det gäller freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet föreslås inga andra förändringar än pris- och löneomräkning. Här vill Socialdemokraterna och Miljöpartiet höja anslaget, medan Centerpartiet i stället vill sänka det. Det är ett intressant faktum som vi ser på många ställen i budgetförslagen och visar på svårigheterna med ett realistiskt rödgrönt regeringsalternativ.

Inspektionen för strategiska produkter förstärks för granskning av utländska direktinvesteringar och exportkontroll av krigsmateriel. Det är helt rätt prioriterat. I dag är strategiska investeringar, teknologier och känslig infrastruktur en del av den säkerhetspolitiska spelplanen. Fientliga regimer använder ekonomiska verktyg för att påverka och undergräva andra länders

säkerhet. Då måste Sverige ha en stark och väl fungerande kontrollmyndighet.

Fru talman! Svenska institutet spelar en nyckelroll för Sverige bilden, kulturutbyte, demokratiarbete och talangattraktion. Regeringen föreslår att anslaget till Svenska institutet utökas just för talangattraktion, samtidigt som medel flyttas från ett exportfrämjande anslag till ett annat utgiftsområde. Det är klok politik. Sverige behöver locka kompetens som stärker både vårt näringsliv och vår forskning, inte minst inom grön omställning och digitalisering.

Anslagsposten *Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser* är bred men central. Här ryms bland annat insatser för mänskliga rättigheter, demokrati, miljö i Östersjöregionen, arbete gentemot Ryssland och Belarus, informations- och Sverigefrämjande samt stöd till rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning, inklusive relevant verksamhet vid FOI. Att ändamålsbeskrivningen korrigeras tillbaka till 2025 års formulering är viktigt för att säkerställa kontinuiteten i detta arbete.

Fru talman! Regeringen begär bemyndiganden för fleråriga åtaganden inom freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet och inom de utrikes- och säkerhetspolitiska strategiska insatserna. Kristdemokraterna stöder detta. Långsiktighet är en förutsättning för trovärdighet gentemot våra samarbetsorganisationer, partnerländer och inte minst civilsamhällesaktörer, som ofta arbetar under mycket svåra förhållanden.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet har valt att avstå från ställningstagande till själva budgetbeslutet inom utgiftsområdet och i stället redovisa sina överväganden i särskilda yttranden. Det är deras val. Vi kristdemokrater väljer att ta ansvar för helheten.

Fru talman! I en farligare värld behöver Sverige vara en pålitlig partner, en tydlig röst för demokrati och mänskliga rättigheter och ett land som tar ansvar för sin egen och andras säkerhet. Utgiftsområde 5 är inget stort område i kronor räknat, men det har stor betydelse. Med den här budgeten stärker vi Sveriges internationella engagemang, vår säkerhet och vår förmåga att verka för fred, rättvisa och människovärde. Kristdemokraterna kommer att rösta för utskottets förslag i betänkandet i dess helhet och mot samtliga motitioner.

(Applåder)

Anf. 112 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! I juli förra året kom Internationella domstolen med ett utlåtande gällande Israels ockupation av Gaza, Västbanken inklusive östra Jerusalem samt Golanhöjderna. Domstolen gjorde tydligt att ockupationen är illegal och att den måste upphöra samt att Israel måste montera ned bosättningarna och flytta ut bosättarna från ockuperat område.

Men domstolen var även mycket tydlig med att omvärlden, där såklart Sverige ingår, inte får stödja Israels bosättningspolitik vare sig politiskt eller ekonomiskt. Trots det ser vi än i dag att vår svenska regering

exempelvis inte ens förbjudit import av varor från de illegala bosättningarna.

Ett par månader efter Internationella domstolens utlåtande kommer ett utslag från EU-domstolen gällande EU:s handelsavtal med Marocko. Domstolen upphäver handelsavtalet, eftersom det strider mot internationell rätt. Domstolen slår fast att Marocko inte har suveränitet över det ockuperade Västsahara samt att det är det västsahariska folket, genom Polisario, som ska involveras i avtal där produkter från Västsahara ingår. Trots det tydliga domslutet väljer den svenska regeringen att ett år senare skriva på ett nytt handelsavtal med Marocko, trots att västsaharierna återigen inte fått delta i förhandlingarna.

Fru talman! Trots regeringens återkommande mantra om att värna internationell rätt och stå upp för den regelbaserade världsordningen är det tydligt att man när det kommer till kritan struntar i just internationell rätt för att gynna ekonomiska intressen.

Än mer oroande är det att regeringspartiet Kristdemokraternas utrikespolitiska talesperson har kallat Internationella brottmålsdomstolens arresteringsorder mot Israels premiärminister skandalös och hävdar att beslutet kommer att leda till att "ICC:s legitimitet och oberoende kommer att undermineras och ifrågasättas". Tidölagets största partis partiledare gjorde ett uttalande där han kallade arresteringsordern för obegriplig. Om vi inte själva lever upp till internationella domstolars utlåtanden och om vi dessutom aktivt baktalar domstolarnas beslut, hur ska vi då kunna förvänta oss att andra länder ska leva upp till besluten?

Men det är inte bara vår regering och dess stödparti som går emot domstolarna. Än allvarligare blir situationen när makthavare som USA:s president Trump aktivt drar in stöd till just internationella domstolar. USA:s sanktioner mot Internationella brottmålsdomstolen har hämmat domstolens arbete, då personal och samarbetspartner dragit sig ur eller begränsat sin samverkan av rädsla för repressalier.

Miljöpartiet vill i stället stärka domstolars ställning och öka både det politiska och det ekonomiska stödet till dem genom att tillföra ytterligare medel till Internationella brottmålsdomstolen, Internationella havsrättsdomstolen och Permanenta skiljedomstolen.

Fru talman! I en tid då världen präglas av krig, konflikter och ökade spänningar är det viktigare än någonsin att Sverige är en tydlig röst för fred, demokrati och mänskliga rättigheter. För Miljöpartiet är det oerhört viktigt att Sverige är en global röst för demokrati och mänskliga rättigheter, för en regelbaserad världsordning och för en fredlig värld där vi tillsammans kan ta oss an globala utmaningar, såsom klimatkrisen, extrem fattigdom och ojämlikhet.

Sverige ska vara en ledande aktör i det internationella arbetet för fred och säkerhet. I en värld med hybridkrigföring, terrorism och klimatrelaterade katastrofer måste vi rusta för att förebygga och hantera konflikter innan de trappas upp.

Inför 2024 kapade regeringen det statliga ekonomiska stöd som i 100 år getts till svenska

organisationer inom civilsamhället som arbetar för fred och nedrustning. Flera av dessa organisationer utför också ett oerhört viktigt arbete i att främja dialog och fredsbyggande internationellt. I en tid med försämrat säkerhetspolitiskt läge är det fredsfrämjande arbetet viktigare än någonsin. Miljöpartiet vill därför se både en utökad satsning på Utrikesdepartementets freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet och ett återupptaget och dubblerat stöd till fredsorganisationerna.

Fru talman! Samtidigt som vi behöver satsa på fredsfrämjande arbete och diplomati behöver vi också stå rustade för framtidens utmaningar. Ryssland har hotat att använda kärnvapen mot Ukraina, och utvecklingen av nya vapensystem, inklusive autonoma vapen och kemiska vapen, går i en rasande takt.

Svensk forskning om nedrustning och icke-spridning måste öka. Därför vill Miljöpartiet stärka forskningen via anslag till Alva Myrdal-centrum för kärnvapennedrustning, FOI:s CBRN-verksamhet och andra projekt, både i Sverige och utomlands, som genomförs på området. Det är också hög tid att Sverige ansluter sig till FN:s konvention om kärnvapenförbud, TPNW.

Fru talman! Vår värld präglas av mångfasetterade kriser. Hybridkrigföring, terrorism och extremism samt naturkatastrofer till följd av klimatförändringar är några av de kriser som vi tvingas hantera parallellt. När vår regering prioriterar återvandring och svensk handel framför fattigdomsbekämpning, diplomati, fredsbyggande, internationellt samarbete, demokratistärkande, stöd till oppositionella, fria medier, mänskliga rättigheter och garanten för den regelbaserade ordningen i form av internationella domstolar finns det en risk att det samarbete som byggts upp internationellt läggs åt sidan och att vi ser minskat samförstånd och minskad förståelse.

Det finns även risk för att konflikter ökar när resursbrist, hot och andra kriser behöver hanteras. För Miljöpartiet är det oerhört viktigt att Sverige är en global röst för demokrati och mänskliga rättigheter, för en regelbaserad världsordning och för en fredlig värld där vi kan ta oss an globala utmaningar.

Fru talman! Då Miljöpartiets budgetförslag för utgiftsområde 5 överskrider den rambudget som riksdagen klubbade förra veckan kan vi inte reservera oss mot utrikesutskottets förslag till beslut. Jag får därför i stället hänvisa intresserade till Miljöpartiets särskilda yttrande samt hela vår budgetmotion för 2026.

Anf. 113 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Miljöpartiet vill se en fredligare värld, säger Jacob Risberg. Jag läste avsnittet Fred och säkerhet i Miljöpartiets partiprogram och studsade på några skrivningar där.

Där står till exempel: Vi vill se en politik som sätter mänsklig säkerhet före territoriell. Om vi bortser från språkfelet är det ju så att det bor människor på territorium. Miljöpartiet verkar inte ha några större problem med att hålla isär dessa två saker.

Svenskar har bott här i tiotusen år. Spelar det ingen roll för Miljöpartiet? Ukrainare har bott i Donetsk och Luhansk. Spelar det ingen roll? Man kan inte hålla isär mänsklig säkerhet och territorium på det sätt som Miljöpartiet vill göra.

Fru talman! Därtill skriver man så här: Sverige bör gå före och nedrusta – det är målet – utifrån aktuella och politiskt förankrade hotbilda-bedömningar.

Det går inte att tolka på något annat sätt än att Miljöpartiet vill se bedömningar av hotbilden som motiverar en nedrustning. Vi ska alltså göra inkorrekta bedömningar av hotet från Ryssland för att motivera Miljöpartiets högre mål om att nedrusta vårt försvar.

Därtill står det: Miljöpartiet mål är därför en avvecklad vapenexport. Uthyrningen av svensk mark till Nato och andra utländska militärstyrkor för krigsövningar ska upphöra.

Vi ska nedrusta själva och inte ta hjälp av andra.

Det står: Exporten av vapen och annan krigsmateriel till länder som befinner sig i väpnad konflikt – till exempel Ukraina – ska avskaffas.

Fru talman! Det går inte att tolka detta som något annat än en total kapitulation från svensk sida redan innan vi har blivit attackerade. Därtill säger man nej till att få hjälp av andra och säger nej till att hjälpa andra.

Är Miljöpartiets säkerhetspolitik uppdaterad, enligt Jacob Risberg?

Anf. 114 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Tack, Fredrik Malm, för frågan!

Jag kan hålla med om mycket som står där. Men man måste också se partiprogrammet som en vision för framtiden. Det handlar inte om här och nu.

Som Fredrik Malm är mycket medveten om har Miljöpartiet stått bakom varenda försvarsuppgörelse som har gjorts under den senaste mandatperioden, där bland annat upprustning av Sverige ingår.

Vad gäller just mänsklig säkerhet vill vi se att människor över hela världen åtnjuter samma typ av säkerhet. Det är en säkerhet där man inte trakasseras och inte riskerar att dödas av bomber. Det är en säkerhet där man inte utsätts för klimatförändringar, för det är också en del av säkerheten. Det är en säkerhet där man har tillräckligt med mat, sjukvård och så vidare. Det är också en del av säkerheten.

Det handlar inte enbart om att ha solidaritet med den svenska befolkningen, som vi självklart har. Vår solidaritet sträcker sig utanför vårt lands gränser. Vi kan inte agera som om det inte finns människor bortom Ukraina. Det gör det.

Det sätt som Sverige agerar på i dagsläget kommer att bidra till att öka konfliktytorna mellan olika länder. Det gör vi när vi till exempel drar bort stödet till sjukvård i Afrika och när vi drar bort stödet till utvecklingsbistånd. När vi drar bort allt det stödet ökar det klyftorna i världen och i de samhällena.

Det kommer att bidra till en ökad otrygghet och osäkerhet för just de människor som bor där. I

förlängningen kan det också få allvarliga konsekvenser för Sverige.

Anf. 115 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Miljöpartiets utgångspunkter i partiprogrammet innebär, som jag sammanfattade det hela, i praktiken en total kapitulation redan innan vi har blivit attackerade.

Vi ska nedrusta vårt eget försvar. Vi ska aktivt avhända oss möjligheten att kunna få hjälp av någon annan. Vi ska aktivt säga nej till att hjälpa andra genom att kunna exportera vapen, om exempelvis en demokrati blir attackerad av en diktatur.

Miljöpartiet säger: Det här vill vi inte just nu, men det är vår vision. Då blir jag ännu mer förskräckt. Är det Miljöpartiets vision för Sverige? Då ska det gälla framåt i tiden. Det är ganska långa ledtider.

Det blir en kontinuerlig nedrustning och en kontinuerlig process där Sverige ska blotta strupen gentemot djupt destruktiva, auktoritära stater som vill oss illa.

Fru talman! Det blir väldigt rörigt här. Jacob Risberg talar om att vi har den globala solidariteten. Var finns den globala solidariteten när vi säger nej till att hjälpa andra?

Det är klart att det är jättebra att hjälpa människor med sjukvård och humanitära insatser. Det tycker vi alla härinne. Men om ett land som Ukraina eller i framtiden Taiwan – eller något annat land som är en självständig stat och en demokrati, eller i praktiken en de facto-stat, som i Taiwans fall – blir attackerad av en djupt destruktiv, auktoritär granne, som Kina, ska vi då inte ställa upp för Taiwan?

Hela innebörden av Miljöpartiets politik är att vi ska avveckla vårt försvar. Vi ska säga nej till att få hjälp av andra. Vi ska säga nej till att hjälpa andra. Det säger Jacob Risberg är en vision för global solidaritet. Jag får det inte riktigt att gå ihop, fru talman.

Anf. 116 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag är lite osäker på om det är den senaste versionen av partiprogrammet som Fredrik Malm har läst från, den som antogs för bara någon månad sedan. Vissa av sakerna känner jag inte riktigt igen.

Vi har gjort andra skrivningar vad gäller till exempel stöd med vapen till just stater som blir attackerade, som till exempel fallet med Ukraina. Det riskerar att ha enorma konsekvenser för just den regelbaserade världsordningen. Det är också skälet till att vi har gjort ett avsteg när det gäller Ukraina. Man ska inte med våld kunna ta över delar av andra länders territorium.

Men man måste också få ha en vision om framtiden. Jag vet att Fredrik Malm och Liberalerna under väldigt lång tid har kämpat för att vi ska gå med i just kärnvapenalliansen Nato. Man sväljer allting med hull och hår, och man sväljer även kärnvapendoktrinen.

Kärnvapendoktrinen i världen, som alla lever efter, har två möjliga utfall. Antingen kommer kärnvapnen förr eller senare att avvecklas, eller så kommer

mänskligt liv på jorden att avvecklas på grund av kärnvapen. Det finns inga mellanvägar.

Förr eller senare måste kärnvapnen avvecklas och nedmonteras om vi ska ha någon framtid över huvud taget. Det finns bara de två alternativen när det kommer till den upprustning som vi har sett. Det finns över huvud taget inga andra alternativ.

Anf. 117 MIKAEL LARSSON (C):

Fru talman! Att Sverige är ett land som bygger säkerhet tillsammans med andra har varit grunden för svensk säkerhets- och försvarspolitik sedan alliansregeringens dagar. Men det är först nu, genom det svenska Natomedlemskapet, som kraft sätts bakom just de orden. Nu kan vi samlat och solidariskt bidra till att fortsatt ge ett starkt stöd till Ukraina och ett kraftfullt svar på Rysslands fullskaliga anfallskrig mot Ukraina. Det, tillsammans med klimatinsatser, är de viktigaste säkerhetspolitiska frågorna just nu. Centerpartiet kommer fortsatt vara en konstruktiv samarbetsröst när det rör Sveriges roll i Nato.

Sverige ska vara en aktiv partner på den internationella arenan. Vi ska bidra till fred, säkerhet och utveckling av människors livschanser och rättigheter i världen. Säkerhet bygger vi tillsammans med andra. Även det som händer långt bort påverkar var och en av oss. Det som händer globalt påverkar lokalt.

Den liberala världsordningen har skapat välbefinnande och stabilitet, men också en möjlighet för världens stater att lösa problem tillsammans. Nu ser vi hur denna världsordning är under fullskalig attack från dem som gör anspråk på att styra världen genom stormaktspråk: Kina, USA, Ryssland och några till, som helst vill göra upp spelreglerna bakom de mindre staternas ryggar.

Fru talman! Sverige får inte och ska inte tystna under auktoritära ledares maktspråk. Vi ska heller inte ha en utrikespolitik som är inåtvänd och nationalistisk. En global utblick är fortsatt viktig. Svensk utrikespolitik får inte bidra till att länder i det globala syd tar avstånd från oss eller från andra liberala demokratier. Den ska inte heller bidra till att vi försvagas på bekostnad av exempelvis ryskt och kinesiskt inflytande.

Den liberala demokratin är kärnan i Centerpartiets utrikespolitik. Vi vill ha en utrikespolitik som försvarar och främjar demokrati och mänskliga rättigheter, motverkar korruption, stärker kvinnors rättigheter och möjligheter och stärker vårt samarbete med andra demokratier runt om i världen.

I en tid av stora globala omvälvningar ska Sverige vara en pålitlig, självklar och ledande röst för frihet, frihandel, demokrati, rättsstatens principer och den multilaterala världsordningen. Den multilaterala världsordningen måste försvaras och utvecklas. Den får inte försvagas ytterligare. Sverige ska vara en stark och ledande röst för FN och dess domstolar, som är ryggraden i det multilaterala systemet.

Globalt står världen inför nya utmaningar. Det handlar bland annat om nya motsättningar mellan stormakter, kärnvapenupprustning och effekter av

klimatförändringarna. Rysslands krig i Ukraina får inte bara fruktansvärda konsekvenser i Ukraina utan påverkar hela Europa. Kriget mellan Israel och Hamas i Gaza har fått oerhörda civila konsekvenser och spridningseffekter. Även andra långvariga konflikter runt om i världen ställer krav på agerande från demokratiska aktörer, exempelvis EU.

Fru talman! Sammantaget krävs en långsiktig utrikespolitik där handel, säkerhet och bistånd hänger ihop och där diplomatins goda förutsättningar får verka. Men framför allt krävs det en modig utrikespolitik där Sverige står upp för mänskliga rättigheter och en multilateral världsordning även när det blåser riktigt kallt omkring oss.

Med detta, fru talman, ber jag att få hänvisa till Centerpartiets budgetmotion samt till vårt särskilda yttrande som finns i betänkandet.

Då det är min första gång i utrikesutskottets debatt vill jag också tillönska utskottets ledamöter och kansliet en god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

Anf. 118 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Jag är till vardags stationerad i ett annat utskott, men jag rycker in för denna debatt. Det är inte första gången, dock – möjligen den sista. Det får vara oklart.

Målet för det här utgiftsområdet, fru talman, är att främja internationell samverkan, fred och säkerhet och sådana saker. Det viktigaste målet är det som är definierat som det övergripande utrikespolitiska målet för vårt land, nämligen att främja svenska utrikes- och säkerhetspolitiska intressen.

I praktiken finns det i dag ingenting som är viktigare för att värna vår säkerhet och våra utrikespolitiska intressen än att Ukraina vinner kriget mot de ryska inkräktarna och att man når en förändring i Ryssland.

Vi ser ett narrativ, en doktrin och en institutionaliserad chauvinism i Ryssland. Det spelar egentligen ingen större roll, fru talman, om vi talar om det tsarryska imperiet under den romanovska ätten, bolsjevikernas Ryssland under kommunismen eller Vladimir Putins högerextrema regim i dag. Vi ser samma mönster – att Ryssland tar sig rätten att plåga sina grannar. Man anser i grund och botten att det ryska imperiet ska vara så som det var vid första världskrigets utbrott för drygt 100 år sedan och att allt det territorium som då tillhörde Ryssland alltid ska vara ryskt. Det är därför man inte accepterar den territoriella integriteten, självständigheten eller suveräniteten för länder som Ukraina, de baltiska staterna i praktiken eller till och med Finland när det kommer till kritan. Samma sak är det med de kaukasiska länderna och andra. Därtill finns det en rad folk och nationer i Ryssland som under århundraden har koloniserats, assimilerats och förföljts.

En slutsats, fru talman, av det som pågår just nu är att vad man försöker kräva av Ukraina är att Ukraina ska lämna ifrån sig territorium som Ryssland under tre

år och nio månaders krig ännu inte har erövrat. Det är fullständigt orimligt.

I dag är det ungefär en tiondel av Donetsk som Ryssland inte kontrollerar. Skulle man ta Pokrovsk kan man gå mot Kramatorsk och Slovjansk. Det skulle sannolikt ta ett antal år, enligt de bedömningar som finns.

På samma sätt var det när Ukraina tvingades evakueras från Avdijivka för knappt två år sedan, i februari 2024. Man gjorde då analysen att Ryssland skulle göra fortsatta framryckningar i rask takt. Så skedde inte heller.

I det här utdragna frontkriget har Ukraina på ett, givet de förutsättningar Ukraina har, heroiskt och framgångsrikt sätt skyddat de områden som Ryssland ännu inte har tagit i Donetsk, även om det är små fickor. Det är helt orimligt att kräva av Ukraina som attackerat land att lämna ifrån sig dem. Detsamma gäller såklart Cherson och Zaporizjzja och även Luhansk, där Ryssland i dag kontrollerar kanske 75–80 procent.

Det sista jag vill säga, fru talman, eftersom jag har kort om tid i detta anförande är att vi ska vara väldigt tacksamma för att det finns en så bred enighet i Sverige och att alla åtta partier står bakom Ukraina på det sätt som görs. Samma sak gäller inte i andra länder, exempelvis Tyskland. Det är en djupt problematisk situation där. Vi måste fortsätta att hålla denna enighet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 december.)

§ 18 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:
EU-dokument
P10_TA(2025)257 [Förslag] till rådets beslut om antagande av bestämmelserna om ändring av akten om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlament

§ 19 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 2 december

2025/26:204 Prisvariationer i fjärrvärmepriser i olika delar av Sverige
av *Monica Haider* (S)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 2 december

2025/26:276 Kemikalier och plast i avloppsslam

av *Markus Selin* (S)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2025/26:277 Mål för svensk livsmedelsproduktion
av *Helena Lindahl* (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:278 Möjlighet till tjänstgöring i hemvärnet
av *Markus Wiechel* (SD)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

§ 21 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 2 december

2025/26:240 Den demokratiska utvecklingen i Rwanda

av *Olle Thorell* (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

2025/26:244 Överenskommelsen med Somalia

av *Olle Thorell* (S)

till bistånds- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa (M)

2025/26:247 Elbilspremiens finansiering

av *Aida Birinxhiku* (S)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2025/26:257 Arbetet med att spåra bortförda ukrainska barn

av *Markus Wiechel* (SD)

till bistånds- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa (M)

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 17.26.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 7 anf. 4 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 26 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 61 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 85 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 17 anf. 115 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 4 Anmälan om granskningsrapport	1
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 6 Ärenden för bordläggning	2
§ 7 Rikets styrelse	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU1	2
Anf. 1 MICHAEL RUBBESTAD (SD)	2
Anf. 2 JENNIE NILSSON (S)	3
Anf. 3 MATS GREEN (M)	4
Anf. 4 JESSICA WETTERLING (V)	5
Anf. 5 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	6
Anf. 6 MUHARREM DEMIROK (C)	7
Anf. 7 JAN RIISE (MP)	8
(Beslut fattades under § 16.)	10
§ 8 Den årliga revisionen av Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond	10
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU15	10
(Beslut fattades under § 16.)	10
§ 9 Ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård	10
Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU10	10
Anf. 8 LINDA LINDBERG (SD)	10
Anf. 9 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	12
Anf. 10 LINDA LINDBERG (SD) replik	12
Anf. 11 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	12
Anf. 12 LINDA LINDBERG (SD) replik	12
Anf. 13 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	13
Anf. 14 LINDA LINDBERG (SD) replik	13
Anf. 15 TREDJE VICE TALMANNEN	13
Anf. 16 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	13
Anf. 17 LINDA LINDBERG (SD) replik	14
Anf. 18 ANNA VIKSTRÖM (S)	14
Anf. 19 THOMAS RAGNARSSON (M)	15
Anf. 20 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	16
Anf. 21 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	16
Anf. 22 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	16
Anf. 23 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	17
Anf. 24 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	17
Anf. 25 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	17
Anf. 26 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	17
Anf. 27 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	18
Anf. 28 KARIN RÅGSJÖ (V)	18
Anf. 29 LINDA LINDBERG (SD) replik	19
Anf. 30 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	19
Anf. 31 LINDA LINDBERG (SD) replik	20
Anf. 32 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	20
Anf. 33 DAN HOVSKÄR (KD)	20
Anf. 34 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	21
Anf. 35 DAN HOVSKÄR (KD) replik	21
Anf. 36 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	21
Anf. 37 DAN HOVSKÄR (KD) replik	22
Anf. 38 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	22
Anf. 39 DAN HOVSKÄR (KD) replik	22
Anf. 40 ANNA VIKSTRÖM (S) replik	22
Anf. 41 DAN HOVSKÄR (KD) replik	23
Anf. 42 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	23

Anf. 43	DAN HOVSKÄR (KD) replik.....	23
Anf. 44	KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	23
Anf. 45	DAN HOVSKÄR (KD) replik.....	24
Anf. 46	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	24
Anf. 47	LINA NORDQUIST (L).....	25
Anf. 48	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	26
Anf. 49	LINA NORDQUIST (L) replik	26
Anf. 50	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	26
Anf. 51	LINA NORDQUIST (L) replik	26
Anf. 52	NILS SEYE LARSEN (MP).....	27
Anf. 53	CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD)	27
	(Beslut fattades under § 16.)	28
§ 10	Ytterligare kompletteringar till bestämmelserna om	
	tillägsskatt för företag i stora koncerner	28
	Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU5.....	28
Anf. 54	MARIE OLSSON (S)	28
Anf. 55	ADAM REUTERSKIÖLD (M).....	29
	(Beslut fattades under § 16.)	30
§ 11	Skärpta regler för villkorlig frigivning	30
	Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU8	30
Anf. 56	KATJA NYBERG (SD)	30
Anf. 57	TERESA CARVALHO (S) replik.....	31
Anf. 58	KATJA NYBERG (SD) replik	31
Anf. 59	TERESA CARVALHO (S) replik.....	31
Anf. 60	KATJA NYBERG (SD) replik	31
Anf. 61	TERESA CARVALHO (S).....	31
Anf. 62	CHARLOTTE NORDSTRÖM (M)	33
Anf. 63	LOTTA JOHNSON FORNARVE (V).....	34
Anf. 64	ULRIKA LILJEBERG (C)	35
Anf. 65	ULRIKA WESTERLUND (MP).....	36
Anf. 66	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	37
	(Beslut fattades under § 16.)	38
§ 12	Skatt, tull och exekution	38
	Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU1.....	38
Anf. 67	ERIC WESTROTH (SD).....	38
Anf. 68	IDA EKEROTH CLAUSSEN (S).....	39
Anf. 69	BORIANA ÅBERG (M) replik	41
Anf. 70	IDA EKEROTH CLAUSSEN (S) replik	41
Anf. 71	BORIANA ÅBERG (M) replik	41
Anf. 72	IDA EKEROTH CLAUSSEN (S) replik	41
Anf. 73	BORIANA ÅBERG (M)	42
Anf. 74	ILONA SZATMÁRI WALDAU (V)	43
Anf. 75	CECILIA ENGSTRÖM (KD)	44
Anf. 76	HELENA VILHELMSSON (C).....	45
Anf. 77	ANDERS EKEGREN (L).....	46
Anf. 78	ANNIKA HIRVONEN (MP)	47
	(Beslut fattades under § 16.)	48
§ 13	Internationell samverkan	48
	Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU1	48
Anf. 79	MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD).....	48
Anf. 80	MORGAN JOHANSSON (S) replik	50
Anf. 81	MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD) replik.....	50
Anf. 82	MORGAN JOHANSSON (S) replik	50
Anf. 83	MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD) replik.....	51
Anf. 84	HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	51
Anf. 85	MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD) replik.....	51
Anf. 86	HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	52
Anf. 87	MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD) replik.....	52
Anf. 88	MORGAN JOHANSSON (S)	52
Anf. 89	MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD) replik.....	54

Anf. 90 MORGAN JOHANSSON (S) replik	54
Anf. 91 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD) replik.....	55
Anf. 92 MORGAN JOHANSSON (S) replik	55
Anf. 93 MARGARETA CEDERFELT (M)	55
(forts. § 17)	56
Ajournering	56
Återupptaget sammanträde	56
§ 14 Beslut om ärende som slutdebatterats den 27 november.....	56
KU8 Stärkt konstitutionell beredskap	56
§ 15 Beslut om ärende som slutdebatterats den 2 december	57
KrU1 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid..	57
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
sammanträde	57
KU1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse	57
KU15 Den årliga revisionen av Stiftelsen Riksbankens	
Jubileumsfond.....	57
SoU10 Ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård	57
SkU5 Ytterligare kompletteringar till bestämmelserna om	
tillägsskatt för företag i stora koncerner	58
JuU8 Skärpta regler för villkorlig frigivning	58
SkU1 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution	58
§ 17 (forts. från § 13) Internationell samverkan (forts. UU1).....	58
Anf. 94 MORGAN JOHANSSON (S) replik	58
Anf. 95 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	59
Anf. 96 MORGAN JOHANSSON (S) replik	59
Anf. 97 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	59
Anf. 98 JACOB RISBERG (MP) replik	59
Anf. 99 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	60
Anf. 100 JACOB RISBERG (MP) replik	60
Anf. 101 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	60
Anf. 102 HÅKAN SVENNELING (V)	60
Anf. 103 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	62
Anf. 104 HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	62
Anf. 105 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	63
Anf. 106 HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	63
Anf. 107 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD) replik.....	63
Anf. 108 HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	63
Anf. 109 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD) replik.....	64
Anf. 110 HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	64
Anf. 111 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	64
Anf. 112 JACOB RISBERG (MP)	65
Anf. 113 FREDRIK MALM (L) replik	66
Anf. 114 JACOB RISBERG (MP) replik	67
Anf. 115 FREDRIK MALM (L) replik	67
Anf. 116 JACOB RISBERG (MP) replik	67
Anf. 117 MIKAEL LARSSON (C)	68
Anf. 118 FREDRIK MALM (L).....	68
(Beslut skulle fattas den 10 december.)	69
§ 18 Bordläggning	69
§ 19 Anmälan om interpellation.....	69
§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar	69
§ 21 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	69
§ 22 Kammaren åtskildes kl. 17.26.	69